

A MAGYAR MÚLT ELTITKOLT ÉVEZREDEI

III.

HORVÁT ISTVÁN

RAJZOLATOK

A
MAGYAR NEMZET
LEGRÉGIEBB
TÖRTÉNETEIBŐL

PESTEN

Petrózai Trattner Mátyás Betűivel
1825.

2001

Assyrisches Reich

- unt. Salmanassar u. Assurbanipal (Sardanapal) (7. Jahrh.)
- Asarhaddon u. Assurnasirpal II (9. Jahrh.)

Maßstab 1 : 18 000 000

**A MAGYAR MÚLT ELTITKOLT
ÉVEZREDEI**

ISSN 1587-2432

III. kötet

Horvát István
**Rajzolatok a' Magyar Nemzet
legrégiebb történeteiből**
1825

A sorozat következő kötete:

Némäti Kálmán

Nagy-Magyarország
ismeretlen
történelmi okmánya.
1911

A sorozatot szerkeszti
Babinecz László, Csontos Péter

Kiadja:
ANAHITA-NINTI Bt.

ISBN 963-00-7070-7

R A J Z O L A T O K

A'

MAGYAR NEMZET LEGRÉGIEBB TÖRTÉNETEIBŐL.

FIGYELEM GERJESZTÉSÜL

KI ADTA

HORVÁT ISTVÁN,

A'

SZÉCHÉNYI ORSZÁGOS KÖNYVTÁR

Ő R Z Ő J E

A'

MAGYAR NEMZETI MUZEUM MELLETT.

Nec se cognoscunt terrae vertentibus annis,
Exutam variant faciem per secula gentes.

MANILIVS.

Astronom. I, v. 523—524.

P E S T E N,

Petrózái Trattner Mátyás Betüivel.

1 8 2 5.

F Ő M É L T Ó S Á G U
Ü R M É N Y I
Ü R M É N Y I A N N A ,
SZÜLETETT
K O M J Á T H Y
ASZSZONYNAK,
TSILLAG KERESZTES DÁMA
ÉS
STÁTUS MINISTERNÉ
Ő
E X E L L E N T I Á J Á N A K ,
MINT
MÁSODIK
ÉDES ANNYÁNAK,

KITŐL
SZÁMTALAN KEGYELMEKEN
KIVÜL
NEVELTETÉSÉT
NYERTE,
'S
K E D V E S H A Z Á J A
DITSÓSÉGÉT
MINDENKINÉL
NAGYOBBRA BETSÜLNI
LEGINKÁBB
TANULTA,
FORRÓ HÁLA ÉRZÉSÉNEK
ÉS
FOGYHATATLAN TISZTELETÉNEK
ÖRÖK EMLÉKEZETÉÜL
A. A. A.
LEG MÉLYEBB ALÁZATOSSÁGGAL

A SZERZŐ.

Megjön az éj, szomorún feketednek az ormok, az élet
Elnyugszik. 's a' fél föld lesz nyoszolyája; – de engem
Fölver az elmúlt szép tetteknek gondja

VÖRÖSMARTY MIHÁLY,
Zalán futása, I. Ének. 24-26 v.

Északi-nyugati Magyarországi Könyv- és Papírkészítő Rt. Budapesti Könyvkiadó
5. u. 11. 1052 Budapest, Benczúr utca 11. sz. 11.

KEGYELMES ASSZONYOM!

Tízennyolczad évi serdülő ifiu valék, midőn, hátra hagyván a' bölcselkedés tudományait, és a' törvény tanuláshoz kezdvén, egyenesen maga EXCELLENTIÁD nagy reményeket ígérő, de már, fájdalom! az örök nyugalomra áttalköltözött VINTZE és IMRE lelkes magzataihoz Tanítónak választani, 's ez által előttem minden kintsnél betesebb Bizodalomban kegyesen részesíteni méltóztatott.

A' mely szempillanatban 1802-ik esztendői Szent Mihály hava 15-ikén a' Váli Kastélyba lépnem engedtetett, azon szempillanatban egy új világ, EXCELLENTIÁD nagylelkűségének és kegyességének világa, nyílt meg előttem, mely engem a' kicsinységektől a' fontosabb tárgyak felé mintegy elragadtatva vezetett.

Nem voltam soha az, ki a' liu pusztá ragyogást a' ditsőség való fényével, vagy az igazi méltóságot a' gyáva lelki szegénységgel feltserélni szerette. Mit kellett tehát kebelemben éreznem, midőn EXCELLENTIÁDNAK gögőt nem esmérő, csendes, szelíd, munkás, tanulás kedvelő, és jótéteményekben gyönyörködő Életét számtalan magos tetteiből közelebb szemlélttem?

A finom válogatású könyvek, melyeket általam naponként délutáni és estvéli órákon EXCELLENTIÁD fen szóval Maga, és kedvelt nevendékei előtt olvastattott, az oskola rövid letzkéinél fogatosabb segédeszközök valának esméreteimnek akár kifejlésekre, akár bővülésekre, akár megigazíttatásaikra, 's a' bölcs észrevételek, melyekkel sokszor olvasásom fűszereztetett, mind a'nyi meg a'nyi sinormértékül szolgálhatnak pályafutásomnak helyesebb elintéztetésére.

Így mentem keresztül EXCELLENTIÁD béléató vezérlése alatt a' híresebb Magyar Íróknak tudós munkáikon, így olvastam a' Világ Történeteiről nagyobb kiterjedésben értekező könyveket, így barátkoztam a'

hitelesebb száraz földi és tengeri Utazóknak előadásaiikkal, így tanultam a' Görög és Római Szokásokat és Régiségeket, így esmérkedtem meg Plutarchus Életírásaival, és a' bő tudományú Barthélemynek Anacharsis Szittyá vándorlásait leíró gazdag köteteivel a' nélkül, hogy csak gyanítani is bátorkodtunk volna azt, a' miről ezután alig kételkedhetni, hogy Anacharsis, az utazás főtárgya, hajdan a'Lófejű Székelekhez, igazság szerető édes Magyar Rokonainkhoz, tartozott.

Mindezek hasznos előkészületi voltak e' rövid, de nagy dolgokat feszegető, Munkának, melynek első vonatait most EXCELLENTIÁD fényes Nevének oltalma alatt legmélyebb alázatossággal napfényre botsítani bátorkodom. Azonban még fontosabb oktatásul szolgáltak nekem EXCELLENTIÁD mindennapi életkörének foglalatossági. Számtalanszor hallottam EXCELLENTIÁDAT a' legjobb Fejedelem iránt példás hálaadásra és hívségre fakadni, hallottam a' Haza és Köz Jó virágzásáért sóhajtásokat eresztetni, hallottam Magyar Születésével kérkedni, hallottam a' Nemzeti Nyelv mellett lévő lánggal szólni, hallottam nemes szívű 's köz szolgálatokban fáradozó gyermekeit magos törekedéseikben erősebbíteni, hallottam Hazájok eránt hálátlan vendégeit egész méltósággal és mély böltességgel mint egy jobb útra igazítani, hallottam az érdemes Férfiakat áldani, a' kitsinységekben gyönyörködőket felemelkedésre buzdítani, a' jó igyekezetűeket védeni és bátorítani, a' gyengéket támogatni, a' vétkeseket szelídséggel és keresztyén szeretettel erkölts ösvényére vezetni, az együgyűeket és tudatlanokat személyesen oktatni.

Láttam, és hányszor láttam húszonhárom esztendő lefolyása alatt! EXCELLENTIÁDAT a' nyomorultaknak kész segedelmet, és nem alamizsnát, nyújtani, láttam a' betegeket gyógyítani és ingyen tulajdon orvosai által gyógyíttatni, láttam az elrongyollottakat ruházni, és az

árvákat ápolgatni és taníttatni, láttam jóviseletű szorgalmas jobbágyainak szegény kalibáikba leereszkedve betérni, 's majd az ártatlan örömben, majd a ' búslakodásban szivreható részt venni, láttam a 'kisebb értékű és tekéntetű szomszéd vagy megyebéli Nemességgel büszkeség nélkül barátkozni, láttam a ' Haza Őr Vitézeit mindenkor nagy megkülönböztetéssel Uri Házában elfogadni, láttam a' Haza Tudósainak gondos kémeléssel nevezetes ajándékokat küldeni, láttam a' Tisztviselőket, mint érdemeikért felette kedvelt Barátit, háláló indulattal tisztelni, láttam a' köz örömben, vagy vidámságba jelenlétével mindenütt életet önteni, 's ezt a' legpompásabb gyülekezetekben is nemzeti ketses tántzai által eleveníteni, láttam a' siránkozókkal szormorú könnyeket hullatni, láttam édes magzatainak's Unokáink neveltetésekről az aggódásig gondoskodni, láttam ' majorság és külső gazdaság ágai körül szolgálóknak frisítő italokat osztogatva fáradhatatlan szorgalommal figyelmezni, láttam szerény öltözeteivel, tudta nélkül, a' pipere kedvelőket takarékosagra gerjeszteni, láttam a'Mennyei Gondviselés legsúlyosabb látogatásit csendes, de még is fájdalmas megnyugvással szenvedni, láttam, hogy egy két szóval kifejezzem tapasztalásimat, mindenféle nagy érdemekkel tündöklő boldogult. Férjének fő méltóságai mellet ezernyi ezer ditső tetteket fénygőz nélkül végre hajtani.

Igaz ugyan, hogy ezeknek nagyobbrészek a' Váli Kastélynak, vagy Pesti Háznak igen elfedett titkait tészik, melyeket nekem mint gyakran segédnek, annál kevesebbé volna szabad nyilván emlegetnem, mennél nagyobb bizodalom kötötte szemem, vagy szívem mélyére a' történeteket. De használhat-e ott néma hallgatásom, hol a'Köz Tisztelet, a'Köz Hála, a'Köz Áldás kisdéd vallásomnál százszorosa méltóságosabb Erkölcsöket előttem régen kihirdetett? Általtör, KEGYELMES ASSZONYOM! Bár mint akadályoztassék, a'Nagyság híre

minden rejtek zárokon, 's a' miket én itt csak éréntettem, nem beszéli-e azokat mindenféle az EXCELLENTIÁDAT most is Vál halhatatlan emlékezetű URÁNAK örök elszenderedése után egyenlő mértékben tisztelő, áldó, magasztaló temérdek Sokaság?

Nem említem EXCELLENTIÁDNAK velem minden időben éreztetett több mint Anyai Kegyelmeit, mert ha ezekbe ereszkedném, életem nagyobb időszakáénak tsak nem mindegyik kedvezőbb óráit EXCELLENTIÁD nevelésének, vagy pártfogó oltalmának kellene egyenként tulajdonítanom. Inkább azért nyújtom tehát bé buzgó esdeklésemet, hogy ezen Hála Oszlopomra, mellyel határt nem esmérő Köszönetemnek és Tartozásomnak a' későKor előtt is világos nyomát hagyni törekedtem, EXCELLENTIÁD szokott leereszkedéssel tekénten, azt nagy adóm fejében kegyelmesen elfogadni, magamat pedig, mint kiseded, azonban buzgó igyekezetű Nevendékét, és sok esztendei Tisztét, ezentúl is Nagylelkűségének ápolgató szárnyi alatt megtartani méltóztassék, ki életem fogytáig legmélyebb alázatossággal és megkülönböztetett hálaadó tisztelettel vagyok és maradok

EXCELLENTIÁDNAK

Pesten, Karátson Hava
13-dikán 1825.

Legalázatosabb szolgája
Horvát István,
A' Széchényi Országos Könyvtár Őrzője

E L Ö B E S Z É D.

Sokszor kérének biztosabb Barátim, hogy a' Magyar Nemzet eredetéről véleményeimet, mint igen régi fáradozásaimnak gyümölcseit, legalább rövid Rajzolatban közleném a' Haza Tudósaival. Elértettem, ha világosan ki nem nyilatkoztatták is, gondoskodásaikat e' jó Hazafiaknak, 's magam is helybe hagytam a' buzditásokat már csak azért is, mivel egy nem lehetetlen történet, tudniillik élettemnek váratlan félbe szakadása, könnyen sirba dönthető azokat, a' miket igen nagy munkával sok évek alatt öszve keresgéltem.

Azonban, ha hajlandó voltam is minden tőlem kitelhető áldozattal kedveskedni nemes szívű Barátimnak, felette nehéz vala teljesíteni aggódó kívánságaikat. Hogy lehetne, így gondolkodám, örütség gyanuja nélkül rövid Rajzolatban elmondani azokat, mellyek az egész tudós világnak mostani köz vélekedéseivel szemlátomást világos ellenmondásban állanak? *Vagy egész készületű Könyvben megszólamlani, vagy inkább semmit véleményeimről ki nem adni*, volt tehát mindenkor a' serkentésekre Feleletem.

Utóbb, hogy a' sok *Historicus Kontároknak* hallgatást, vagy gondosabb tanulást sugnék füleikbe, engedtem a' sok onszolásoknak, 's a'ra határoztam magamat, hogy nagy érdemű Tek. Tudós *Kultsár István* Barátom Nemzeti Ujságai mellett, e' jeles férfitó eránt viseltető tiszteletem, szeretetem és háláadásom zálogául, csak ugyan árkusoként közleni fogom kívánt rövid Rajzolatban véleményeimet.

Alig jelent meg két árkus e' Rajzolatokból, már épen azoktól, kik előbb bátorítának a' kiadásra, új kérelmeket kellett, a' mit régen előre látam, hallanom.

„Szépek ezek, de hihetetlenek. Tsak rövid próbákat, kedves Barátunk! melléjek, 's majd nagyobb hitellel fogja az olvasó venni azokat.“ Így szólának az előbbi biztatók.

Engedtem barátságból új kéréseiknek is. De a' lett következése engedelmemnek, hogy az *Egésznek Rajzolata* helyett tsak *Töredékeket* nyert a' Haza. Ha hitelt kellett támasztanom, azokra kellett leginkább figyelmeznem; a' mellyek *leghihetlenebbeknek* tekintetének.

Mindazonáltal azokra nézve sem kívánok én hitelt senkitől, a' miket bébizonyítani látszatom. FIGYÉLEM GERJESZTÉS tsak tzéla ezekben is bővebb szólásomnak. Hitelnyeréssel magát egyedül az egész készületü Munka ketsegtetheti. Itt tettem a' nyit, a' megnyit lehetett.

És ez légyen sinormértékek azoknak, kik a' figyelem helyet ítélni akarnak e' Rajzolatokról. Azok pedig, kik benek valamely tsekély gyönyörüséget is fognak találni, e' munkátskának öt árkusát a' fen tisztelt Nemzeti Ujság Írójának, négy árkusát pedig Tekéntetes Tudós *Forgó György* Urnak, T. N. Pest, Pilis, és Solth törvényesen egyesült Vármegyék Rendes Orvosoknak, és T. N. Neográd Vármegyé Tábla Birájának, az én igen nemes lelkü Barátomnak, köszönjék.

A' Szerző.

Különös Toldalék

a' Hazai Tudósításokhoz.

1.

Gyenge koromtól kezdve meg nem foghatám, hogy az a' ditső Magyar Nemzet, melly majd Konstantinápolynál, majd Hamburgnál, majd Páris előtt, majd Marseillynál szegezé-ki győzedelem zászlóját; — mellyet majd a' Német, majd a' Görög, majd az Olasz, majd a' Frantzia Fejedelmek hívának meg Frigyeseknek, Árpáddal hullott volna-e Magyar boldog Földre a' magos Egekből. — Ha erősektől születnek a' test és lélek természeti rendszabásai szerint az erősek, a' nagy tetteket végbevivő unokáknak nem lehetett (így gondolkodám) pásztoroktól, halászsoktól, 's hol mi gubás emberektől eredniek. —

2.

De gyakran eszembe forgatám a' szelíd tollu és velős ítéletü Spittler, úgy nem különben a' Magyar Nemzet eránt keménykedő, azonban a' maga korában igen nagy tudományu Schlözernek ítéleteiket is. Amaz nem talált példát az egész világ történeteiben a' Magyarokon kívül, hogy Nemzet a' durvaság alsó gráditsától a' tsinosodásnak olly fő poltzára lépett volna, mint a' Magyarok nem sokára Magyar Országba jöttök után felemelkedtek: Emez nem győzte számtalanszor eléggé tsudálni, 's megmagyarázhatatlannak jelenteni, hogy olly iszonyu pusztításók és olly számtalan külső és belső háborúk után is a' Magyar Nemzet az ő fen maradását, polgári alkatmányának megőrzetésével együtt, a' mi korunkig eszközteni tudta.

3.

Mind ezek arra bírának tehát, hogy nagy igyekezettel felvilágosítani iparkodjam az elakasztó nehézségeket, 's egyszer'smind a' Magyar Nemzet régiebb történetének felfedeztetését ne a' külföldtől, a' mit polgár társaim közül sokan emlegetének, várnám; hanem, a' mi mind az okossággal, mind az illősséggel inkább megegyez, a' haza kebelében, hol számosabbak a' világítható fáklyák, hoznám, vagy legalább hozni törekedném napfényre.

4.

Illyen eltekélés szüleménye vala a' Nemzeti Nyelvnek tudós esmérétevel kötött szövetkezés. Mohón hallgatni a' Nagy Révai letzkéit; a' hallottakat vizsgálni, fejtegetni, újabb okokkal támogatni; a' Magyar Nyelvnek minden kezemhez kerítendő régi maradványait feldúlni; ezekben az időről időre történt változásokat figyelmes szemmel észrevenni, édes foglalatossággommá leve.

5.

Másfelől a' históriai kutfökre fordítottam egész gondoskodásomat. Midőn majd nem minden régi Frantzia, Olasz, közép századi Görög, Német, Orosz Irókat által megáltal olvasgattam; midőn a' Literaria Historianak egész kiterjedését tanulasom fő tárgyává tettem; midőn közel 350. magyar históriára tartozó, 's többnyire mind a' külföldön használás nélkül heverő Kéziratokat öszve keresgéltem; midőn a' Frankofurtumi Históriai Német Társaságnak valóban óriási fáradozásait soha szemem elől el nem eresztettem: Akkor másfelől az óklevel gyűjteményekben kerestem az annyira kívánt fénysugárra segéd eszközöket.

6.

Nem nagyítom fáradozásomat, ha nyilván megvallom, hogy háromszáz ezer részént magyar, részént külföldi ókleveleket vagy egészen elolvas-tam, vagy legalább futólag végig tekintettem; ha megvallom: hogy a' Római Törvényt, a' Frantzia Capitulárékat, és a' Canzianitól kiadatott Barbarorum Legeseket igen nagy gonddal forgattam. A' Tanulás természete hozza tudniillik magával, hogy egyik tárgytól a' másokra keresgélésünkben könnyen által tsapunk.

7.

Édes jutalmát nyertem fáradozásomnak, mi-kor a' Magyar Köz és Polgári Törvénynek, úgy nem különben a' Magyar Törvény Történetének, és a' Magyar Diplomatikának számtalan tárgyai sokkal tisztább és bizonyosabb képekben tűntek előmbe: Azonban, ha a' későbbi Magyar História egyik vagy másik idő szaka talán nem ke-vesett nyert is igyekezeteim által, a' Magyar Nem-zetnek Árpád előtt folyt viszontagságait csak ugyan semmi uton módon ki nem tapogathattam. Napon-ként inkább elenyészett reményem, 's már hiinni is kezdettem: hogy ezen tárgyakat elűzhetetlen sűrű örök homály fedezi.

8.

E'kor jelent meg egyik munkás Hazánkfiának, Kriebel Ts. K. Tanácsos Urnak, nagy kiterjedésű Rajzolata Magyar Országnak régi történeteiről. A' derék férfit a' Földnek, mellyen lakunk, viszontagságait, nem tekintve különösen annyira magát a' Magyar Nemzetet, Homerus és Herodotus ősz időszakaszától fogva kívánta megesmértetni, 's az után Árpád korára által térve következőleg lefes-

teni. Valóban nagy, — igen nagy Gondolat! Méltó vala, hogy az ilyen nagy szándék pártfogás és részvevő oltalom alá vétessék.

9.

Mit akar e' tévedett Hazafi a' haszontalan Munkával? Kérdék sokan a' mától holnapig gondolkodó pulyák, 's nem juta eszекbe, hogy a' Föld is, mely őket boldogúl táplálja, mint sok százados Hazánk, méltó a' gondos esmértetésre. Ellenben a' Haza Felséges Nádor Ispánya, JÓSEF Ö Tsászári Királyi Fő Hertzegsége, minden nagy szándéknak hatalmas pártfogója, figyelmére méltatja érdeme szerént a' magos igyekezetet, 's megszólít minden Törvényhatóságokat, hogy a' nemes tzelra törekedő szerzöt segíteni törekedjenek

10.

E'kor mult már annak is esztendője, hogy a' Nagy Széchényi Ferentz, a' magyar dolgokban netalán gyűjtött esméreteim híreből, könyvtára mellé engemet is mély alázatossággal a' haza szeretve tisztelt Felséges Nádorának Örzővé ajánlani méltóztatott, de ajánlása az Intézet pénztárának szük állapotata miatt sikeressé nem lehetett. Most azonban helyheztetésem a' nagy szándék oltalma által a' nélkül, hogy róla tsak gondolkodtam volna is, egyszerre kifejlett, midön a' nagy kegyelmü Nádor Ispány váratlanúl a' Magyar Nemzet drága kintsét egyenesen olly kötelezéssel reám bizni méltóztatott: hogy elő segíteni iparkodnám Kriebel Consiliarius Ur roppant fáradozásait.

11.

A' mód, mellyel a' Felséges Fő Hertzeg kegyelmében részesülni szerentsém volt, készszé teve engemet akár melly sulyos munkának lehets vég-

re hajtására. De fájdalommal kelle érzennem elégtelenségemet. Hogy a' Felsőes Fő Hertzeg vára-
kozásának meg nem felelhetek, az győtrött min-
denek fölött. Ha elgondolám, hogy oskolai nevel-
tetésemnél fogva még csak görög hangot sem hal-
lottam, annál kevesebbé esmértem Homerust,
Herodotust, Xenophont, Thucydidest, Arrianust
's a' t. szívemet mély szomorúság foglalá el, 's
pírulva láttam épen abban tudatlanságomat, a' mit
tőlem az előitem minden kintsnél betesebb vára-
kozás kívánni látszatott.

12.

De a' betsület érzése le-írhatatlan ösztön
még elnem aggott Férfiuban, ha főképen Nagy
Lelkü Pártfogó által hozatik életre. Megtanulha-
tod utóbb azt is, így híztatám magamat, a' mit
eddig nem tudsz, 's forrón ragadám kezembe a' Gö-
rög Classicusokat esmértető Irókat. Ezereket köl-
ték azoknak megszerzésére, 's rövid idő múlva
szobúmban állának a' legjobb, vagy legtudósabb
kiadásokban. Olvastam, és ismét éjet nappallá té-
ve olvastam, 's midőn nagyobb részét a' Görög
Írói Seregnék keresztül forgattam; midőn Hero-
dotust, a' História Attyát, végig tanultam; már
láttam: hogy a' *Felsőes Nádor Ispány* nekem pa-
rantsolt, és világosság lett a' *Magyar Nem-
zet történetei fölött.*

13.

Azon esméretekkel olvasni a' Görög Irókat,
mellyekkel már előbb hírtam, egészen más volt-
mint azokat imígy amúgy olvasni. A' külföldi ol-
vasó nem tudhatá, nem értheté azokat, a' miket ne-
kem a' Magyar Historiából hoszu készülteim
után nem tudni, vagy észre nem venni, lehetetlen
vala. Minden nap más új, meg új, találmányok öt-

lének szemeim alá, 's midőn végre a' Szent Irás és Hermenevtika tanulására ösztönöztek a' Magyar Óklevelokban 's Törvényekben állandóan előjövő Philistaeusok, minden tiszta régi jelentésében tünt fel előttem. Így támadott a' Magyar Nemzetnek egy szoros értelemben vett *Kritika Historiája*, mely Abraham előtt egynéhány száz esztendővel kezdetik, és folyton foly a' Szent Irók, a' Görög és Római Classicusok, az Armenus, Syrus, Arabs meg Persa Irókon, úgy nem különben a' közép század maradványain keresztül Árpádig.

14.

Egy úttal mindazonáltal ez a' Magyar História új világosságot von Asia, Afrika, és egész Európa történeteire is. Legalább a' Régi Görög Ország, a' Régi Látium, a' régi Spanyol Ország, a' régi Germania ebből sokat fog költsönözni, sőt maga Dania, Svecia, Russia, és Anglia is. Ezekben, vagy ezeknek némelly részekben, több századokig laktak a' magyar nyelvet beszélő Magyar, Kun, Jász, Palótz, Pacinacita, Valus, Avar 's a' t. népségek Vadaknak, 's talán örültségeknek is látszhatnak előadásaim, mivel szokatlanok: de előre tudni szükséges, hogy nem mind hibás az, a' mi szokatlan; nem mind tsalattatás, vagy tévedés, a' mit még soha sem hallottunk. És ez annak is oka, hogy szokásom ellen tanulásaim sorát, mellyről különben hallgattam volna, híven előadtam. Emeljük fel fejünket az Ég felé! Nekünk is adott a' Gondviselés ép ész és két szemet arra, hogy magunk szemével látva valami újat, és még is hiteleset, mondhassunk.

15.

Nem nyerhettem volna betesebb jutalmát ezernyi fáradozásimnak, mint, ha ezen új tekintete-

ket egész készületű munkában a' kívántató bébi-
zonításokkal, most napfényre eresztettem vol-
na, midőn a' Magyar Nemzet leg fényesebb nem-
zeti üdnepe, Felsőes Karolina Augusta szerez-
tett Királynéja koronáztatását, érzékeny hódolás-
sal szenteli. Azonban egy olyan munkát, melly-
ben majd nem minden régi írók bizonyosságul szol-
gálnak, sokféle hivatalaim mellett nem lehetett
erőltetve készítenem. Két, vagy három, esztendő
kíván az, ha meg nem szűnnek egyéb foglalatos-
ságaim. Addig is tehát, mivel magok a' régi Iste-
nek is kedvesen vették a' kisedet áldozatokat is,
légyen e' rövid Rajzolat a' felsőes üdnap emléke-
zetének, 's az egybe gyűlt Magyar Képviselők
várakozásának is szentelve! —

16.

A' Magyarok, Hunok, Jászok, Lőfejük,
Palótzok, Pártusok mindenkor hajdan is szinte
úgy egy nyelvű nemzetet tettek, mint ma egy
nyelvű nemzetet téznek. Azonban nem voltak
mindenkor, vagy minden lakásokban egy polgári
alkatmány és Fejedelem alatt. Tagadhatatlan ma-
radékaik a' régi Szityáknak. Nem igaz tehát a'
köz vélemény, ha bár nagy erőre kapott is, hogy
a' Szitya név a' leg régiebb időkben bizonytalan
jelentésű. Későbbben ugyan a' Dacusokat, az az :
Getákat, vagy is Gothusokat is nevezték némelly
Írók vigyázatlanul Szityáknak, de e' vigyázatlan
élést, melly onnand vette eredetét, mivel e' népek
utóbb a' régi Scythiában laktak, a' Kritika fáklyá-
jánál könnyű mindenkor észre venni, és el is kell
igazítani.

17.

A' Magyarokat, mivel mag - eresztők,
szántóvetők voltak, 's minden Szitya népek kö-

zött, mint az egész régi irói sereg egyezőleg bizonyítja, legnagyobb tsinosodással bírtak, a Görögök *Scythae Georgii*, *Gergithae*, *Scythae Aretores*, *Scythae Chorasmii*, *Scythae Agriani*, *Scythae Argivi*, *Scythae Agriaspae* nevekkel nevezték görög nyelven. A Görögök tudniillik nyelvök hőségéből minden jelentő nemzeti nevet a magok nyelvére le fordítottak, és így a Történetekben nagy homályt, nagy zürzavart okoztak. De e' homályt is hiteles tanubizonyságok által világosságra, és a sok nevet hiteles egységre lehet hozni. A Szláv nyelvü Nemzetek a *Georgiusból*: *Juria*, *Juhra*, *Jura* fordítást; a Latinusok *Campanus*, *Campestres Scythae* fordítást; a Németek *Anger*, *Angerland*, *Angland*, *Aengland*, *Angria*, *Angaria*, *Angri-vária*, *Ongria*, *Ungania*, *Ungeria* fordítást készítették.

18.

De maga a Magyar név is részént a Dialectusok által, részént a hibás írás, vagy idegen helyesírás és inflexio által *Muger*, *Moger*, *Mager*, *Mogar*, *Magiar*, *Macar*, *Machar*, *Mocher*, *Mazar*, *Mazer*, *Maxer*, *Macaron*, *Macron*, *Macris*, *Mazaca*, *Mazaga*, *Masax*, *Masaeus*, *Masyx's* a t. formákra által változtatott. Ezen különbözőzéseket is hiteles tanuságoknál fogva egységre lehet hozni. A Görög a Magyar Szabadság szereteténél fogva a *Boldog* ot *Makar*-nak mondotta.

19.

A *Kunok*, mivel mindenkor egész királyi hatalom alatt éltek, *Kun Szityáknak*; a Görögök, től pedig *Scythae Basilü*; az Örményektől *Barseliü*, *Berzelii*; a Persáktól *Sachae*, *Sakhae*-

Sacae; *Sagae*, *Sagi*; az Arabsoktól *Kazari*; a' Si-
dóktól *Chananaei*; a' Magyarokról *Chazari*, az az:
Császári, *Ságok*, *Bulsuknak* nevezettek. Azonban
maga a' Kun név is e'képen változott a' leírás által:
Chun, *Hun*, *Con*, *Can*, *Hymenus*, *Cimerius*,
Cumanus, *Camavus*, *Comini*, *Comeni*. 's a' t.
De Kazárból-is *Kozar*, *Kosri*, *Gazar*, *Gaziur*,
Gazax, *Gazaeus*, *Al-Kazir*, *Akazir* 's a' t. lett.

20.

A' *Jászok* ijaiktól nyervén nevezeteket *Ijészek*-
nek is hivattak. A' Görögöknél *Jon*, *Panjon*, *Pa-
jon*, *Paeon*, *Pannon*, *Toxotae*, *Toxandri*, *Jas*,
Jassi, *Jazyx*, *Jassaeus*, *Jason*, későbbben *Ja-
zymitae*, *Jazvingi*, *Sagittarii* 's a' t. névvel ta-
láltatnak. Itt is a' *Jász* mellé, ha ki nem tétetik,
oda kell érteni a' *Szitya* nevet.

21.

A' *Székel* név *Marchiót* (végőrt) jelent, 's
azért a' *Bissenusok* és a' *Szászok* is sokszor *Székelek*-
nek hivatnak. 's Magyar Országban is az ország szé-
lein több *Székel*ségek, *Örségek*, *Skopiák* 's a' t. vol-
tak. A' *Székeleknek* *Nemzetségi Nevek* a' *Lófejű*
név, melly a' *Törvényekhen*, és a' *Nemzet XVII-dik*
századi petsétén is olvastatik. Nem tsuf Név, mint
sokan vélik. Most *Lófejűnek* mondanók. A' Görö-
gök őket *Scythae Hippomolgi*, *Scythae Noma-
des*, *Scythae Hippoboti* névvel illetik; a' Római
Classicusoknál *Equiculi*, *Equi*, *Aequiculi*, *Ae-
qui*, *Aecani*, *Aeginetae* 's a' t. nevek alatt jönnek
elő. A' német *Marchi*, *Fali*, *Vali*, *Valuen*,
adott okot a' *Faliscus*, *Phalereus*, *Falones*,
Phalagi, *Phalangi* nevekre. Olly igazság szere-
tők voltak a' *Lófejűk* hajdan is, mint mostanában;
és azért a' Római Nép, mely tőlök tanulta a' had
izenés modját is, az *Igazat Aequus-nak* mondotta.

A' *Palótzok* neveket a' prédálastól nyervén, noha a' *Kunoknak* egyik ágok voltak, még is *Enareas*, *Laestrygones*, *Plauci*, *Planctae*, *Plancus*, *Plotius*, *Polowczi*, *Placius*, *Palacius* részént görög, részént római, vagy szláv nevekre adtak alkalmatosságot. Hozzá kell itt is a' *Scytha Enareas* vagy *Palótz Szitya* nevet érteni,

23.

A' *Pártus Szityák*, mivel hazájokat elhagván Sesostris Aegyiptusi Királlyal Assyriába vagy is Cappadociába költöztek, *Exuleseknek*, az az *Pártusoknak* hívtak. Görögül ugyan ezt jelentő *Allophylus*, *Metanasta*; Coptusúl *Pelasgus*; Sidóúl *Philistaeus*; Latánúl *Alieni*, *Alienigenae*, *Alienon*, *Alenon*, *Aleius* nevet nyertek. Azonban e' *Pártus* név közönséges név lévén, voltak a' *Pártusok* között *Magyarok*, *Kunok*, *Jászok*, *Lófejűk*, és *Palótzok*, kik hazájokat pártosságból elhagyták.

24.

Köz neve volt későbbben mindegyik *Szitya Ágnak* az elő számláltak közül a' *Turcus* nevezet, melly a' régi *T e u c r i* helyett következett. És a' *Magyarok* különösen még a' *munkásságtól* görög nyelven nevezettek *Urgus* névvel is, mellyből a' Latán *Urcus*, utóbb pedig *Murcus*, és *Murcia* szavakat saragott.

25.

Voltak e' neveken kívül a' *Szitya* nemzetnek némelly különös, *tsupán geographiai*, nevei. *Hylaea*, magyarul *Erdő ország*, úgy *Bessia* is, hasonlóképen *Erdő ország*, vétkesen tartatnék a'

Hylaei és *Bessi* formában szoros értelemben nemzeti névnek; mint nem az ma is, jól véve, *Transsilvanus*, *Erdéli*; *Pedemontanus*, *Hegyalai* Illyen név vala az *Uzus*, *Azus*, *Osus*, *Oxus* folyótól az *Usus*, *Husus*, *Hosus*, *Uzus*, *Utzus*, *Osus*, *Oscus*, *Asus*, *Asius*, *Ausus*, *Auson* nevezett. Illyen *Peucetól* és *Pacinactól* a' *Peucinus*, *Picenus*, *Peucetius*, *Pitinas*, *Picentinus*, *Picentes*, *Pisinales*, *Pesinus*, *Pisinus*, *Pici*, *Peucolaitae*, *Predenecenti*, *Penci*, *Pizenaci*, *Pezineigi*, *Pincinnatici*, *Pincinnati*, *Pincenati*, *Pecenari*, *Picenati*, *Pincenates*, *Pedenei*, *Pedinei*, *Pecinei*, *Pecenaci*, *Pincinati*, *Pincernati*, *Pacinae*, *Pacinae*, *Petschenaere*, *Petschenaere*, *Petschenaere*, *Petschenaere*; — illyen *Baktra* folyótól *Bactrianus*. 's a' t.

26.

Említésre méltók a' *Szeker* *Szityák* is, *Scythae Hamaxobii*; — a' *Szenító* (*Szenes*) *Szityák*, vagy is *Sátoros Szityák*, *Scythae Scenitae*, vel *Skenitae*, *Tecto Sagi*; — a' *Putris Szityák*, *Scythae Troglodytae*; — a' *Franzia Szityák*, *Celto Scythae*, a' kik együtt laktak a' *Galatákkal*, vagy is *Celtákkal*; a' *Szőkevény Szolga Szityák*, *Scythae Fugitivi*, *Scythae Profugi*, *Cabiri*, *Sabiri*, *Saviri*, *Avari*; — a' *Zyohy Szityák*, *Zichii*; 's a' t. De ezek, 's több illyenek csak kisebb Felekezetek valának, és soha a' többi nagyokkal nem mérkezhettek.

27.

Illyeneket, 's több e' féléket, nem lehetett Herodotusban, 's más görög Irókban, érteni a' Magyar Történeteknek hív esméretek nélkül. Mi lenne pedig a' *Históriából*, ha, a' mint mostanig többnyire meg esett, ennyi neveket mind annyi

kiveszett Nemzeteknek tartanánk? Ugy a' Föld nyel-
né el a' Nemzeteket, mint eddig a' Nemzetek az
égből hullottak. De térjünk már magára a' Szi-
tya Nemzet Históriajára.

28.

A' Szityák *Chamiták* voltak, és azért Afri-
ka lakosai Móses szerint, kinél hitelesebb bizony-
ságot nem gondolhatni. Lakhelyek volt *Nubia* és
Abissinia, hol ma is a' *Magyaroknak*, *Kunoknak*,
vagy is *Bissenusoknak*, *Nomadesehnek*, *Ava-
roknak*, *Enareasoknak*, *Uzoknak*, Hazájokat
könnyű fel találni Afrika abroszán. A' régi *Abia*,
Abissenus, *Bissenus* Európai és Asiai nevek is
ezt hirdették szakadatlanúl. Hogy innend Aegyip-
tomot gyakran meglátogatták, azon nem kétel-
kedhetni. Nagy előmenetelt tévén a' tsinosodás-
ban (mert minden újabb utazó Abissiniából és
Nubiából szármoztatja az Aegyiptomi tsinoso-
dást) a' *Kunhalmok*, vagy is *király halmok*
(*Hunenbette*, *Huncngraiber*) helyett a' nagy *Py-
ramisokat* kezdék Fejedelmeik emelni, a' mi
utóbb nagy terhére esvén a' Népnek kivándorlást
okozott. Ezt jelenti Mósesnek *nyelzavarodása*,
és a' *Sennaar* mezején Nubiában, nem pedig
Asiában, épült nagy *tornyot*, vagy is *Bábyl*, *Ba-
bylonia*, (*Bábul*, *Bábulna*, *Bábolna*) várost.

29.

A' tengerre kelők a' Fekete Tenger mellett
szálának ki, 's itten megtelepedének a' Thraciai
vagy is Geta földön az új hazában. Utóbb Sesos-
tris Aegyiptomi nagy Fejedelem a' Thraciaiak és
Szityák ellen véres háborút viselt, 's eltsábítván a'
Szitya Nemzetből *öt milliomm* Embert, ezeket,
mint Frigyeseit, a' Syrusok és Assyriusok ellen ví-
vé, 's föl dulá segedelmekkel egész Asiát. A' ki-

költözők az Európai Szityáktól, *Partusoknak*, *Exuleseknek* nevezettek, vagy is *Kymenusoknak*, (Aegyiptomiaknak) az az: *Cumanusoknak*, *Cimeriusoknak*, kik *Assyriát*, vagy is *Cappadociát* nyerék és választák lakásul. Ettől az időtől fogva az Európai Szityák eleget igyekeztek véreiket meg hódítani, de velek nem boldogúlhattak. Innend támadtak a' Szityák és Cimeriusok között folyt háboruk.

30.

A' Szityák már régi hazájokban *Napimádók* levén magokkal vitték a' *Titanes* nevet. Nagy alkotások és rettentő erőjek pedig a' *Gigantes*, *Zomzommim* (Zomok = Solidus, Robustus) és *Riesen* neveket voná maga után. Tsak ott lehet Gigansokat találni, hol Magyarok, Kunok, Jászok s a' t. laktak. Királyaikat, ha ditsőségesen országlottak, ha jót tettek a' Nemzettel, *Isteneknek* nevezék már életekben, 's ez által a' késő maradéknak alkalmat adának a' *Theogonia* írásra. Innend történt, hogy Homerus Istenei (a' Királyok) házasodtak, és néha illetlen dolgokat is tettek. Ezeket tehát mindenkor józanul kell érteni.

31.

Az Aegyiptomi Frigyesek utóbb magára Aegyiptomra nézve veszedelmesek lenni kezdének, 's el foglalák Aegyiptomig egész Szur országot, az az: Syriát. Így eredet Syriában a' *Gergesaeus* (Magyar), a' *Chananaeus* (Kun), *Hamorraeus* (Jász), *Jeb-Usaeus* (Usus), *Rhetaeus* (Palótz) 's a' t. tartomány. Mindezeknek közös nevek vala azonban a' *Pelasgus*, *Philistaeus* vagy is *Pártus* nevezet. — Noha, mivel egy nyelvűek és eredetűek valának, néha a' Szent Írás-

ban a' különös nevek egymással fel is tseréltetnek. Itt laktokban jöve hozzájuk Abrahám, egy hatalmas Sidó Fejedelem egész népségével, kinek Agár nevű fia, megkedvelvén a' Nyíl forгатást, Jászszá lett; és a' ki Sára feleségének halála után, mint az Armenus Irók említik, Keturát, a' Pártus Királyi vérből feleségül elvevé Philisteani laktában. E' dolog nem vala esméretlen több századok mulva a' Pártus Királyok előtt; de sokakat tévedésbe vitt utóbb az Irók közül, kik azt kezdék állítani: hogy a' Pártusok Abrahámnak Keturától nemzett gyermekétől származtak.

32.

Utóbb, midőn Mósesben a' Nemzeti Szabadság érzése lángoló szikrára kapott, 's ez az ő véréjét Aegyiptomból az Igéret földére ki vezetni akará, hol egykor Abrahám tartózkodott, a' Philistaeusok állának nagy szándékának utában. Negyven esztendőig kellett az Isten rendeléséből Pusztá Arabiában nyomorogni a' Sidóságnak, míg szemközt állhata a' Pártusokkal. Móses későbbben tsak ugyan győzedelmeskedett a' Jászokon és Bosányi (Basan) Fejedelmeken; de hada levén az Arabs Királyokkal is, a' Philistaeusokat hazájokból tsak ugyan ki nem mozdíthatta. Azt is erősen hitte, a' mit Deuteronomii VII. 1. feljegyzett: „Septem gentes (Philistaeorum) multo maioris numeri sunt, quam Tu es, et robustiores Te.“

33.

És innend képzelhetni, mi nagy hadi tudománnyal, mi nagy bátorsággal, lélekkel és vitézséggel birt vala Mósesnek Követője, a' Nagy Josue, Návinak fia, midőn gyalázatosan feldulta, és szét oszlatta a' Pártus hatalmat. Büszkén mondhatá ez a' Sidó népnek XIV, 13. „Dedi vobis terram,

Adtam nektek földet, amelyen nem dolgoztatok, és városokat, amelyeket nem ti építtetek, hogy bennük lakjatok, szőlőskerteket

A filiszteusok hét törzse sokkal nagyobb számú, mint te vagy, és nálad erősebbek.

Adtam nektek földet, amelyen nem dolgoztatok, és városokat, amelyeket nem ti építtetek, hogy bennük lakjatok, szőlőskerteket

in qua non laborastis, et *urbes*, quas non aedificastis, ut habitaretis in eis: *vineas et oliveta*, quae non plantastis.“ és olajfaligeteket, amelyeket nem ti ültettetek.

34.

A' Vitézségnek és Ditsőségnek élt Pártus Szi-tya Nemzet rettentő tsapást, az Isten haragjának sulyát, érezvén lealáztatásában, kéntelen vala most hazája hagyottan Arabiába és Aegyiptomba vonódni. A' vörös tenger oldala termékeny Arabiában leve különösen az Asiai Magyaroknak menedék helyek. Itt támada a' *Philistaeus*, az az: *Aleniticus* öböl; itt *Agra*, *Egra*, az az: *Magyarvár*. Mások Afrikában keresének Cyrenaica körül menedék helyet, 's különösen a' Hádköziek (*μείων Καδής*) Tangerig vetődtek, 's ott a' mai Cadixot idővel felépítették. Olly annyira igazságosak valának a' Győzedelmes Vezér nagy tettei eránt, hogy nem szégyenlének Tangerban oszlopot emelni ime' föl irással: „*Josue ellenségünk előtt, futván, mi Kun Vezérek ide által tettük lakásunkat.*“

35.

Hoszabb idő szakaszig békességben kellett élni új Hazájokban a' Vándoroknak, 's nyögték is a' vigyázatalanság vagy egyenletlenség következesit. Az új tartományokban mindazonáltal mind inkább ki fejlett nyoma ott lakásoknak. Termékeny Arabia általok egyszerre *Magyar Arabia* nevet, kapott; de ők is, mivel termékeny Arabia *Soba*, vagy tisztább hanggal *Saba Arabia* nevet viselt, *Soba*, *Saba Magyaroknak*, utóbb Látium nyelven *Sabaeusoknak*, *Sabinusoknak*, hivattak. Azon görög irok, kik későbbben a' Magyaroktól költsönözék a' *Boldogság* képét, így nyújtottak okot *Boldog Arabia* nevének. Mások a' Pártusok közül *Barbaria* ország nevéől *Barbarus*; meg-

mások *Mauriától* hasonlóképen *Maurus*, *Morinus*, *Murinus*, görögül *Myrinus*, magyarul *Mór*, *Murin* nevet nyerének ; némelyek *Aethiops*, *Ni-ger*, *Feketeheptü*, *Fekete* névhez jutának. De ellenben a' fentlévő *Cyrenaicai* pénzekre is *Dolmányos*, *Pártus Süveges*, és panyókás mentéjü vitézek veretének a' későkor bámulására.

36.

A' rendbe szedett, és inségét már kinszenvedte Pártus Szitya Nép, erőre kapván, nem feledheté rettentő lealáztatását boszuállás nélkül. A' nem henye rész tehát görög hajókra ül, és *Ciliciában* ismét Asia földére ki lépik. Győz; és régi lakhelyét *Cappadociát* magáéva teszi. Siet megerősödésén, háta megett álva a' Sidó Nemzetnek. Nem sokára Kis Asia urává és a' Sidó Nép ostromává leszen. *Tarsus*. *Magyarvár*, és *Mallos* városok épülének a' történet emlékezetére Ciliciában, 's már a' *Kun*, *Kazár*, *Jász*, *Melit*, *Dara*, *Magyar*, *Halas*, *Sáros*, *Temes*, *Lamos*, *Szamos*, *Tihany* 's a' t. magyar hangok fénylének ismét Kis Asia abroszán.

37.

Itt lakának ezentúl, mint győzelem és ditsőség fia, az Asiai Pártus Szityák, 's ezután nem csak a' Szent Könyvekben foglalt Sidó háborúk, hanem Asia Uradalma éleszté szíveket. Meg hódították lassanként Armeniát, meg Persiát; sőt az Indus vize sem vetett határt diadalmaiknak. Mindazonáltal a' belső egyenetlenség a' nagy ditsőség fényét is eltudta későbbben homályosítani.

Midön Schlözer (Weltgeschichte I., 153.) fen hangon írja: „Mi köze a' Világ Történetének a' *Philistaeusokkal*, *Hetitákkal* és *Ammonitákkal*?“ a'kor, mint setéségben tapogató, számkodást érdemel. Ásiának számtalan viszontagságai között Ábrahám időszakától, midön a' Szent Írás először szól bővebben a' *Philistaeusokról*, a' *Machabaeusokig*, midön utólszor említettnek Sidó Könyvekben a' *Philistaeusok*, folyvást részt venni Ásia viszontagságaiban; későbbben Ravennánál Európában megjelenni, és Siciliában Országot állítani; még sokkal későbbben Prudentius és Paulinus említése szerint Olasz Ország, sőt egész Európa, félelmévé lenni; — sőt Isten ostorának tartatni, nem annyi-e, mint a' Világ Történetének igen fontos tárgya lenni? Ha Schlözer, ha magok a' Theologusok a' *Machabaeus* Könyveket *Flavius Jóseffel*, 's egyébbb Görög és Római Írókkal vigyázvábbán egybevetették volna, mi hamar szemekbe ötlött volna, hogy a' *Machabaeus* Könyvekben *Philistaeus*, *Allophylus*, és *Alienigena* név alatt *Pártus Nemzetet* kell, és lehet érteni!

39.

Nem számlálom elő a' Sidókkal viselt háborúkat. A' Világ ezeket régen esméri. Inkább azt említem, hogy Szent Dávid, ki vándorolván hazájából, a' Pártus barátságánál keresett menedék helyet. Nagy megkülönböztetése volt, hogy a' vitéz Nemzettől *Székel Nagygyá* (Markgraffa) tétélett. Ekkor tanulta meg az *Ijász Mesterséget*, melyet, vissza térvén saját Nemzetéhez, a' Sidókkal is most *legelőször* megtanultatott. A' Szityák (következésképen Pártusok is) találván fel az *Ijat és Nvilakat*, nem tsuda, ha a' *nyilazásnak*, sőt há-

tok megé' lövésnek is, fő Mesterei voltak. Ki nem tudja e' köz vallás tételét a' régi Classicus Seregnek? Hiszen Cyaxeres Medus Király is az Országában lakhelyet kérő Lófejú Szityáknak adá által gyermekeit, hogy ezektől megtanulnák a' *Szitya Nyelvet és az Ijász Mesterséget.*

40.

Említeni illik azt is, hogy a' Sidók igen hajlának a' *Pártus Szokásokra* (*αλλοφυλισμός*); örömost el vevék a' *Szitya Szűzeket*; sőt ezeknek kedvökért a' *Szitya Nyelv* udvariság nyelve is vala. Hát akkor, midőn adózója volt a' Sidó Nép a' Pártus Népeknek, mint folyhatott a' dolog! Ezért dorgálta Nehemiás Esdrás II. Könyvében XIII. v. 23 — 26. imígyen a' Sidókat: „De látám is azokon a' napokon, hogy a' Sidók *Azótusi* (*Ászus,-Pártus*), Ammoni, és Moábi feleségeket vennének. És azok fiai félrészén *Azótusúl* (*Ászus,-Pártus Nyelven*) szólnak vala, és *nem tudnak vala Sidóúl szólni*, és minden népeknek nyelvén szólnak vala. És megfeddém őket, és *megátkozám*. És megverék közülök némelly férfiakat, és megkopasztám (szolgává tevém) őket, és meg esküdtetém az Istenre, hogy ne adnák az ő leányokat amazok fainak, és ne vennének azok leányi közül az ő Fioknak és magoknak, mondván: Nem ilyen dologban vétkezett-e Salamon (és Ábrahám a' Fiának adott tanáts ellenére) az Israel Királya? És bizonyára sok Nemzetségek között nem vala hasonló Király ő hozzája, és szereti vala őtet az ő Istene és Királya tévé őtet az Isten egész Israelen; őtet is azért az Idegen Aszszonyok vivék a' bűnre.“ — A' mi a' Magyar Nyelvben egyez a' Sidóval, azt innen kell megfejteni. Tőlünk tsuszott által inkább a' Sidó Nyelvbe a' Magyarság, nem pedig a' Sidóból a' Magyarságba a' megegyezés.

E'ből esett, hogy a' Szent Irás tele legyen a' XI—XIV-ik századi Magyar Oklevelek neveivel. A' Gothusokról is feljegyeztetett, hogy ezek többnyire *Kun* nevekkél éltek: Mennyivel inkább a' Sidók, kik egyszerűsmind a' régi Pártus Országban laktak, és gyakran adóztak a' Pártus Nemzetnek? Az *Árpád*, *Béla*, *Szala* (*Σαλα*), *Tháth* (*Θααθ*), *Szabad*, (*Zαβαδ*, *Zabad*), *Nadap* (*Nadab*), *Sur*, *Bál* (*Baal*), *Dara* (*Dárius*), *Zára* (*Zαρα*) *Haram*, *Haran* (*ἸΑραμ*), *Simon*, *Uri* (*Ούρι*), *Saaph*, *Sáp* (*Saaph*), *Lád* (*Laad*, *Λαάδ*) *Obád*, *Abád* (*Obadia*) *Orod*, *Arad* (*Herodium*, *Orod*, és *Arad*-ból kár volt *Philistaea* Geographusainak három várost faragni), *Ladán*, *Ládán* (*Laadan*), *Moholy* (*Moholi*) *Ber* (*Ber*, *Ber* hida) *Ur* (*Ur*-hida), *Kis*, *Hali*, *Bala*, *Atsád*, (*Achad*), *Mátsa* (*Maacha*), *Hadad*, *Barok* (*Baruch*) *Álmos*, *Ámos* (*Ámos*), *Aba*, *Abba* (*Abba*, így van *Abba* Király neve a' magyar régiségekben), *Abda*, *Szereda* (*Zereda*, *Mercurius*), *Aráts* (*Araach*) *Sáros* (*Sarus*, mint az óklevelekben) *Tihany* (*Tychon*, mint az óklevelekben) 's a' t. mind annyi már nem mondom *Pártus*, hanem régi *Magyar Szitya* név. Pözsög a' Szent Irás mindenféle a' régi Magyar nevektől és régi Magyar Irás módtól. Ti éjjel nappal Szent Irást olvasó Rokonom! hogyan nem vevétek ezeket észre a' sok század alatt!

Világos lészen innend az is, hogy a' *Vulgata* nevei sokkal hívebbek, mint az új tzikornyás olvasás formái. De hogy ne is volnának hívebbek? A' Jerusálemben (*Szala*, *Sala*, *Sól*, *Sólum*,

Sólom Salamonvárában) tartózkodott, és Szitya nyelvet beszélő Jász tudós férfit, Szent Hieronymus, jegyzé fel ezeket. Így lehetnek a' Magyar öklevek idővel a' Szent Irás felvilágosíttatásának is segéd eszközei. Minden esetre a' halhatatlan érdemű Férfiúnak, Lipszkynek, Repertoriuma ezentúl az egész három Világ Kints és Tudomány Tárává válhatik, ha vele a' régi Magyar Nyelv története és az Öklevek szövetkezésbe fognak tétetni.

43.

Figyelmet érdemel még, hogy az Apostolok Tselekedeteikben II. 9. előjövő *Pártusok* alatt nem *Pártus Országban lakó Sidókat*, hanem *Pártus Szityákat* kell érteni, kik közül Szent Paulinus szerént már *Szent Máté* Evangelista sokakat megtérített. Így Keresztyénekké lettek sokan az *Európai Szityák* közül is hamar a' keresztyén Hit felállíttatása után. Hogy Arad, Orod, (Herodes) az utolsó Sidó Fejedelem Pártus Szitya volt, azt elég értenem; de az: hogy a' Tarsusi Szent Pál születésére nézve Szitya volt, következésképen az első keresztyén Anyaszentegyháznak Fő Oszlopa és Írója közelebbről hozzánk tartozik, sokkal nevezetesebb. Az sem elhallgatni való, hogy Peraeának Palaestinában a' Hált Tenger mellett *Macher* roppant városa volt, és hogy Jerusalemnak még ma is vagon (Scholz Reise nach Palaestina. Leipzig 1822. 8. pag. 271.) *Bab-el Mogar* beh nevü kapuja, az az: *Magyarvár* felé vivő kapuja. Ha Josephus Flávius *Porta Machaerájára* emlekezünk, a' *Bab-el Mogar* nálunk, mint Scholznál, *Misthort* nem fog jelenteni. Hát ha *Sólyom* várnak is egyik része hajdan *Magyarvárosnak* neveztetett?

Időközben, míg Ásiában virágzott, vagy, mint az emberi állapot változósága hozza magával, hanyatlott; — sőt Ninustól szűkebb határok közé is szorítottatott az Asiai Szitya hatalom, az Afrika és Arábiában hátra maradt Szitya Népnak ismét csak egy *második szakasza* (hol szokott a' nagy Sokaságban, kivált a' fegyverviselőben, nagy tudomány nélkül *egyetértés* lenni?) Magyar (*Μαχη*), vagy *Liviai*, *Lybiai* Herkules vezérlése alatt Afrikai Szitya Országból (*Scithiaca Regio ad Aegyptum*) meg hódítá a' Görögöket, elfoglalván Görög Országot. Így eredének Hellasban a' *Pelasgusok*, *Philiscusok*, *Párthusok*; így különösen az *Agrianusok*, *Argolisiak*, *Argivusok*, *Agraeusok* (*Magyarok*); — az *Aecanusok*, *Hippoboták*, *Aegineták* 's a' t. (*Lófejűk*); — a' *Jonések*, *Panjoniusok*, *Pajonések*, *Paeonések* (*Jászok*); — a' *Cimeriusok*, *Basilusok* (*Kunok*); — a' *Laestrygonések*, *Plankták*, *Palaciusok*, *Placiusok* (*Palótzok*); — a' *Sikelek*, *Skopik*, *Siculoták*, *Siculusok* (*Székelek*); így eredének a' Görög országi *Gigansok*, (most már *Óriások*); — a' *Curetes Argivusok*, *Quiritesek* (*Üstökös Magyarok*); az *Acarnanus Jonesek* (*hoszu hajat eresztő Jászok*) — 's a' t. Rettenetes ember volt ez a' Magyar Herkules, mivel hatalmát, erköltseit, tetteit, tudait az emberi nyelv ma is a' nélkül, hogy tudná, szünet nélkül emlegeti. A' *Jász Tenger* (*Mare Jonium*), a' *Lófejű Tenger* (*Mare Aegeum*) mik egyebek, mint az ő nagy lelkének szüleményei? És ha Cyprus szigete *Macaria*; — Rhodus szigete *Macaria*; — Lesbos szigete *Macaria*; — Kréta szigete *Macaron*; — Chios szigete *Macris*, az az: *Maçaris*; — Icarus szigete *Ma-*

cris, az az: *Macaris*; Euboea szigete *Macra*, az az: *Macara* nevet viselt, a' mint bizonyosan viselt a' régi kutfők szerént, nem volt-e, édes Hazámiai! *Mare Macarium*, az az: *Magyar Tenger is??* — Ah nem vala *Boldog*, vagy tsak a' Magyar Törvény alatt vala *Boldog*, mindegyik ezen szigetek közül!!! — Népségről van szó a' Kutfőkben; azon népségről, melyet már Herodot a' Pártusok között *Makroneseknek*, Scymnus Chius pedig egyenesen *Makareseknek* nevez. Irdle jobban, ha tudod, görög nyelven a' *Magyar* nevezetet.

45.

Tsak most jöttekbe *először* Görög Országba, sőt egész Európába, a' *Szitya Betük*, melyek a' mai Római (!!!) betűkkel. (a' legszebb nagy betűkkel) egy formájuk valának; tsak hogy a' Magyar Hangok többsége miatt számosabbak voltak, és jobbról balfelé duplán szövött vászonba beszövetének, és bétüzetének. Plinius írja L. VII., 57, 58. „*Gentium Consensus tacitus, primus omnium conspiravit, vt Jonum literis vterentur.*“ — Másutt: „L. VII., 56. „*Ex quo apparet aeternum Litterarum vsum. In Latium eas attulerunt Pelasgi.*“ — Meg másutt: „*Nuper et in Euphrate nascens circa Babylonem papyrus intellectum est eumdem vsum habere chartae. Et tamen adhuc malunt Parthi vestibus literas intexere.*“ —

46.

Megfoghatatlan örök Mennyei Gondviselés! térdet hajtva leborulok ime előtted, hogy több századok után nekem engedéd megérteni e' sorokat; — nekem engedéd több ezer esztendőök után újra megismérni a' Pártus, az az: *Szitya Betüket* azon *Aegyiptomi Mumia Pólyán (Fascián)*, mel-

„Először minden néptörzs csendben egyetértett abban, hogy a jön betűket használja. “ Ebből kifollik, hogy a betűket rendszeresen használták. Lathiumba ezeket a pelaszgok hozták át. Egykor az Eufrátesz mellett termő, Babilon környéki „papyrus”-t tartották jónak papírlapként használni. Most pedig jobbnak tartják a parthusok (azaz a szittyák) a betűket beleszőni ruhaanyagba.

lyet egyenesen magából a' Nagy Thebából, az Aegyiptomi Szitya ország fővárosából (Lásd egyebekben kívül: Mémoires sur l'Armenie, par M. J. Saint-Martin. à Paris 1818—1819. 8. Tom. II. 449, 470. Vartán Örmény Írónak Geographiájában) Neupauer Úr híres Bétsi Polgár a' Magyar Nemzeti Museum számára hozott. A' Pólya egyetlen egy darab levén, mivel sok helyeken a' Balsamtól bé vagyon motskoltatva, az kívántatnék, hogy nagy érdemű Barátom, Tekéntetes Tudós Légrády Imre, Ts. K. Udvari Agens Úr, kit itt szives bizodalommal nyilván a' Nemzeti Ditsőség bővebb kifejléséért megkérek, a' maga számos Pólyáit, e' minden esetre nevezetes kintset, hozzám továbbí öszve vetés és vizsgálódás végett leküldje. Egyeznek a' betűk a' Székel Szent Miklósi régi magyar Felírás betűivel (Deseritzky De Initis ac Majoribus Hung. Budae 1753. f. II., 154.), tsak hogy amazok szebbek és gömbölyűk; egészen egyik a' Ketskeméti homokban talált régi *Pelagus*, (bizonyosan Jászoktól eredett) *Réz Táblával*, melly Tekéntetes Tudós Jeszenitzei és Vadasi Jankovich Miklós tisztelt Barátom kintseinek egyik fő ritkaságok; egyeznek az *Oscus* (Ozus, mert bizonyosan *Oszus-t* kell olvasni) és egyéb Olasz meg Spanyol Országi szokatlan betűkkel. Mennyi új munka számotokra buzgó Magyar Ifiak! A' Ketskeméti Réz Táblán (Lásd Tudom. Gyűjt. 1817. XI. Köt. a' réz táblát) „*Arnō. ees Lifesztra*“ olvasd: „*Arnó és Lifesztra.*“ Ez petséte volt Arnobius nevű Jásznak, és Lifesztra Feleségének. —

47.

Hát *Aegyptus* nem *Hippomolgia*, — a' Josephus Flávius *Hippenusai*, és a' *Chevaeusok*, *Hevaeusok* nem *Equiculák-e??* — Aegyiptusban voltak a' *Pászták* (Nomusok). Hozzá kellene

tehát Nubiához, és Abissiniához még *Aegyptust* (*Lófejű Országot*) is adni, és így meglesznek a' hét Pártus Nemzetségek. — Hanem Plutarchust is olvassuk (de Iside Edit. Reiskii VII, 418.) ki e'képen ír: „Cum autem ad alenda, quae venerantur, animalia sumtum suppeditent constitutum Aegyptii, soli, ut fertur, *Thebaidos Incolae* immunes sunt. Hi enim mortalem Deum nullum censent, sed *Deum*, qui *Knep* (Canopus = Kan-*Ap*, = *Kán-*Ap** = *Kán-*Apus** = *Kán — Após* = *Regum-Pater* = *Deorum-Pater* = *Θεοπατριος*) ipsis dicitur, ortus exsortem et immortalem putant.“ — A' *Nap* ennek volt képe: de Aegyiptusnak későbbi lakosi, kiknek más betűik is voltak, más babonás vallást is tartottak.

48.

E'kor kezdettek, hogy ismét vissza térjek elhagyott tárgyamhoz, a' Görögök is Jász Nótára (*Saltus Ionicus*) tántzolni; ekkor támadtak *Hel-lásban* a' *Vitézi Játékok*; ekkor írtak

I. *Pártus* (*Anapaesticus Partheniacus*)

vv — | vv — | vv — | —
— — | — — | — — | —

II. *Jász* (*Versus Ionicus a Minore*)

vv — — | vv — — | vv — — | vv — —

III. *Lófejű* (*Phalaeicus*)

— — | — vv | — v | — v | — ^o

IV. *Magyar* (*Choreus*)

a.)

— vv | v — ^o

Mikor pedig az egyiptomiak, hogy segítsék az állatokat felnevelni, s ez tiszteletre méltó, állítólag olyan határozatot hoztak, hogy egyedül Téba lakói mentesülnek az adótól. Ők ugyanis a halandó istent nem becsülték, csak azt az istent, akit különféle... nevekben istenatyának hívtak, kiválóknak és hatálatlanoknak gondolták.

b.)

— — | — vv — | v —^v

c.)

— — | — vv — | v —^u

d.)

— — | — vv — | — vv — | — vv — | v —^u

mértékre verseket a' meg hódítatott Görögök.

49.

Szük lett nem sokára Görögország tág földje a' halhatatlan hírt szomjuhozóknak. — Már Herculesnek *Sárd* nevű fia (*Sardus* Pausániásnál) elfoglalta Sárdiniát. Hihetőképén Sicilia is hamar a' vitézek kezére került. — Utóbb az elfoglalt Dalmátiából és Illyricumból (az új *Lybiából*, *Liburniából*) a' Görög Országi Szityáknak jó nagy részök Olaszországban vett lakóhelyet. Tele vagyunk velek, akár akarjuk hinni, akár nem, a' Római *Classicus* Irók. Megtalálhatni ezekben az *Uzusokat*, *Oscus*, *Auson*, 's a' t. név alatt; — a' *Kunokat*, *Cumanus*, *Con*, *Basilus*, *Peucinus*, *Picenus*, *Picentes*, *Peucetius* név alatt; — a' *Lófejűket*, *Equiculus*, *Equi*, *Aequiculus*, *Aequus*, *Aecanus*, *Phaliscus* 's a' t. név alatt; — a' *Palóczokat*, *Plancus*, *Placius*, *Palacius*, *Laestrygones* 's a' t. név alatt; — a' *Magyarokat*, *Campanus*, *Agrianus*, *Sabinus*, *Samnites*, 's a' t. név alatt. 's a' t.

50.

Az *Aborigenesek*, az az: *Latinusok*, még e'kor igen gyávák és tudatlanok voltak, 's azért a' sok háborúk után azt találák legjobbnak, hogy

tsinosabb szomszédaiktól bé vennék azoknak száza-
 dos bölts Intézeteiket. Bé vették tehát *Vallásokat*;
 elfogadták az *Üstökös Magyar Törvényt*, a'
Jus Quiritariumot, vagy is az *Örökös Vagyo-*
mot; továbbá a' *Pór Törvényt (Jus Mancipi)*;
 a' *Gyűléseket (Comitia)*; a' *Pártus Boros-*
tyánt (Laurus Pelasgica); — a' *Kiarokat és*
Rendeket (Status et Ordines); a' *Pártus Sü-*
veget (Pileus Parthicus); — a' *Székeliséget*
(Confinia); — az *Udvári Szolgákat (Servi*
Conditionarii); a' *Jószágot (Dominium Bo-*
nitarium); a' *Birtokot (Possessio)*; — a'
Triumphust. 's a' t. Felöltötték, főképen úgy is
 magyar eredetű Feleségeik (a' *Sabinák*) a' gyö-
 nyörű magyar öltözetet. 's a' t. Ellenben a' *Szi-*
tyák, kiknek kebelökben tsak a' *Vitézség*, nem a'
 tanulás szeretete (fájdalom!) forrott, készek va-
 lának itt is, mint görög országban *görögül*, az
 új hazában *latánul* beszélni 's íratni. Valamint
 mindenkor még pénzeiken is az *Ásiaiak* a' *Philel-*
lenismust hirdették, úgy itt is *Latán Barátok-*
ká lettek.

51.

Ezen Olasz Országi vándorlást haszonra for-
 díták a' *Görögök*; haszonra fordíták a' belső egye-
 netlenségeket is. Annál inkább könyitheték az igát,
 mivel a' görög országi *Szityák* szünet nélkül há-
 borúkat viseltek majd az Európai, majd a' *His*
Ásiai Szityákkal. Az *Argonauták* története. *Ma-*
gyar Háború; de az valósággal az *Iliás* tárgya is,
 mellyet *Homerus* a' *Jászok* között készített. *Ilus-*
vár (Helenopolis, Ilium,) lehetett a' tsata pia-
 tza. Ha kételkedik erről valaki, *Arriánust* olvassa
 mindenek felett, ki *Nagy Sándor* két utitársának
 munkáit mind untalan felhossa; ki látta saját sze-
 mérel (*Hist. Ind. Cap. IV.*) a' *Száva* és *Anasus*

vizeket; volt tehát *Jász Országban*, az az: *Panionióban* is, 's mindezekért nagy hitelű író. Nem titok ebben, hogy az *Agriánusok*, vagy is *Argivusok* (*Magyarok*); és a' *Paeonesek*, vagy is *Toxoták* (*Jászok*) **BARBARUSOK**, az az *nem Görögök* voltak. Arr. de Exped. Alex. II., 7. szerént így biztatá Nagy Sándor Görög Jobbágyait: „*Ex Barbaris autem Thracas, Paeonas, Illyrios, et Agrianas, FORTISSIMOS totius Europae et BELLICOSISSIMOS, adversus molles effeminatasque Asiae gentes (secum) in aciem ituros.*“ Nem is ütközött meg *soha* Nagy Sándor a' nélkül, hogy a' *Magyarok és Jászok egyenesen* a' maga saját *Corpusában* oldalánál-nem voltak volna.

A barbárok közül a trákokat, a punokat, az illíreket és agriánusokat, a csatába vele menőket, egész Európa legerősebb és legharciasabbjait, de nem Ázsia gyenge, elpuhult népeit.

52.

De maga Homerus is, kiben a' *Makaris Deusokat* (*Magyar Királyokat*) Boldog Istenekké; a' *Planctákat*, vagy *Laestrygoneseket*, járkáló Szigetekké; *Kyme*, az az *Kuma*, *Kun Várost*, *Habokká* (*Κῦμα*) néhány helyen hibáson a' tudós világ eddig lefordította, 's ezért ezen helyeket semmi úton meg nem érthette, foghatta, elég világosan szól a' *Pelagusus hét Nemzetségekről*. Értetni fogjuk mi ezután, értetni fogja a' *Külföld is*, mit tésznek Od. VII., 206.

„*Και Ἄγρια Φύλα Γίγαντων*“

az az:

„*Agrestes Gentes Gigantum*“

az az:

„*A' Magyar Óriás Nemzetségek.*“

Értetni fogjuk mi, értetni fogja a' külföld is, a' régi Poéta Seregnek sok száz meg száz eddig nem

értett sorait; érteni fogjuk, hogy Homerusnak *Peloponnesusi Argosa* valóban *Mahar* vár, mellynek dűledékeit Pausaniás emlegeti.

53.

Bár boldogságban éltek is a' meghodított Görög Népek a' Szitya Nemzet alatt; bár ez azoknak nyelvek eránt oktalan tisztelettel viseltett is; találkoztak még is a' Görögök között ('s ki vegye vétkül nekik?), kik jobban kedvelék a' Szabadságot 's Nemzeti Fenlételt a' boldog Szolgaságnál. Ezek telít lerázák a' nem nyomó igát, 's Peloponnesusból kiszoríták a' Magyarokat. Itt támadott az első Görög Republica, melly utóbb a' Fél-szigetből a' száraz Földre is lassanként elterjedt. Az egy Görög országi nagy Szitya Nemzetből így a' pró Királyságok levének, mint apró Királyságokká feloszlott a' Trójai veszedelem előtt az Asiai Partus Hatalom. Támadott a' száraz Görög Földön *Macedonia* is, melly olly formán, mint egykor a' Lengyelek Batori Istvánt, a' *Heraclides* Nagy Sándor Öseit királyi Székére meghívá. Sokat tett a' Görög Ditsőség felemeltetésére már *Philippus*. De fia, a' görög királyi széken is a' *Szitya eredethez hív*, *Nagy Sándor* lépett a' Vitézségnek legmagosb poltzára a' Magyaroknak és Jászoknak 's még több Szitya Feleknek, mint Frigyeseknek, öszve munkálkodásokkal. Nem, — éppen nem tsudálhatni tehát, hogy a' magyar eredetű és magyar Katonaság által győzedelmeskedő Nagy Sándor Ciliciába jöttékor *Magyar Városban* (*Agra, Aregea, Argos Argeopolis*) A' MAGYAR BÖLTSESEGNEK (*Arrian. De exp. Alex. II., 5. Minervae Magarsidi — καὶ Ἀθηναῖ τῆ Μαγαροῖδι* — *Reinesius Inscriptióiban pag. 106. ΘΕΑΝ ΜΑΤΑΡΧΙΑΔΑ*) *Argivus* — Magyar — Ősi Szokás szerint bényújtotta hála Áldozatát, és igen *Hegye-*

sen bánt a' Tarsusi, Magyarvári, és Mallosi Magyar Véreivel, mint Argivusokkal.

54.

Ha Thucydides, a' maga korának leg nagyobb Hadvezére és igen tudós Írója (II., 97.), nem ír-
ná: „*Scytharum potentiae non modo gentes, quae sunt in Europa. aequari nequeunt, verum etiam earum, quae in Asia sunt, nulla gente genti opposita, Scythis universis, SI CONCORDES inter se fuerint, resistere valet. Quin etiam ne in alia quidem solertia et prudentia, quae in rebus ad praesentem vitam necessariis requiritur, caeteris nationibus sunt similes*“; — ha Herodotus, a' Históriának igazán tiszte-
letre méltó Attya, erősségeket kezembe nem nyuj-
tana: alig merném állítani, hogy az Afrikában
maradott harmadik Pártus Szitya szakasz, külö-
nösen a' *Mazicesek, Masyxok, Mazygesek, Mazugesek, Magorok, Magraoák és Magroák,*
(Leo Africánus született és Afrikában nagy utazá-
sokat tett tudós Arabs Irónál, Joan. Leonis Afri-
cani Africae Descriptio. Antverpiae 1556. 8. pag.
6.); — a' *Caesáriai Mórok, Kazarok*; — a'
Numidák, az az: *Hippoboták*, (ki nem esméri
Szent Ágostont a' *Hippo Regiusi* Püspököt Numi-
diából?) Spanyol Országban *L' Uzitániát, Uzo-
bonát* (Fraehn Ibn- Foszlan's und anderer Araber
Berichte über die Russen älterer Zeit. Petersburg
1813. 4. pag. 171.) *Ulysiponát, Lizabonát (Al-
Uzobonát, L' Uzobonát?)* felállították.

A szittyák erejét nem-
csak az európai, ha-
nem még az ázsiai né-
pekével sem lehet
összehasonlítani, és
ha a szittyák mind
összefognak, helytáll-
ni velük szemben
egyetlen nép sem tud.
Ezenfelül ők azok a
mások, akik lelemé-
nyességben bölcses-
ségben, s ezek a dol-
gok a jelenlegi élet-
hez nagyobb és szüksé-
gesek, nem hasonlíta-
nak a többi nemzet-
hez.

55.

Nem merném mondani, hogy e' derék Szi-
tyák nem tsak Vandal Uziát, hanem Urciát,
Urgiát Urgáot, Murciát (Strabo L. VII. Tom.
I. 470. edit. Amstel. fol. — edit Siebenkees

Tom. II, 384. — Plinius Maior edit. Hard. fol. Tom. I., 136 — 159.), az az: *Magyar Országot*, későbbben az Arabsok alatt, és mai nap is, *Al-Mazarát* (szinte úgy, mint Siciliában a' Látiumi Szityák az *Agra*, *Magyar*, és *Agra-Gentum*, *Magyar Gent* városokat a' Magyar Völgyben, Valle di Mazara, építették) Nemzetünk örök ditsőségére alkatták. Nem merném mondani, ha a' fen maradt pénzék és kövek (Sestini Dom. Descrizione delle Medaglie Ispane nel Museo Hedervárianó. Firenze 1818.) nem bátorítanak, hogy *Aesona* és *Equaesii*, tudniillik *Jász* és *Lófejü* városok, a' *Jász* és *Lófejü* Szitya Nemzetségtől eredtek. — Nem merném végre kinyilatkoztatni, hogy a' Nagy Kárthágo; hogy Hanibal a' régi Szitya Nagyságnak mind annyi ditső emlékezetei.

56.

Igaz, nem tagadom, hogy a' Philistaeusoktól meghódított *Syrusok*, hajón futva, Kárthágó körül kerestek menedék helyet, 's ők építették lihetőképén Kárthágót; ők is lakták Afrikának ezen részeit. De a' vitézség oroszlánynak, még a' Nagy Josue előtt szaladtokban is, mi tsekélységbe kerülle megalázni azon Nemzetet, mellyet ők megvetve *Szüröseknek*, *Gubásoknak* (*Gubati*) neveztek? Légyen azonban elég itt egyszer említenem, hogy én a' *Szitya* Nemzetet a'kor, midőn ennyi helyekre szállítom, közel sem tészem az okos számvetést felül haladónak. Két, három száz ezer bátor Vitéz sok nyulszívü lakost békóba tudhat hajtani. Más az; a' Szityákat mindenkor *figyesséssel* és *hódított néppel* szükség magunkban képviselnünk. Olyan volt a' régi Szitya Sereg, mint a' mi időnkben előbb Napoleon, — utóbb az Európa szabadságát vissza nyerő Nagy Szövetségeeknek vitéz táhora. Ugy-e Dárius Persa Király te-

mérdek sokaságu (1. millió gyalog; 40 ezer Lovag) seregében is Nagy Sándor ellen a' Persákon kívül Bactria melléki Indusok, Bactriánusok, Sogdiánusok, Sachák, Arachotusok, Hegyi Indusok, Ariusok, Pártusok, Hyrcanusok, Topirusok, Medusok, Kadusiusok, Albanusok, Sina melléki Szityák, veres tenger mellékiek, Uzusok, Susaiak, Bábuliak, Káresek, Sitacinusok, Örmények, Cappadóciaiak, Koele Syriaiak, Dacusok, Mardusok, Szityák, következőképen 26. frígyes népek, küzdöttek ?

57.

E' Spanyol Országi 's egyszer'smind Afrikai Szityák ellen folytak a' véres Poenus háborúk. Ezek ellen buzgott Kátó, midőn Kárthágó vég elpusztíttatását sürgette. Így öntötte a' Szitya — a' Szitya vért! Mondhatta volna nekik is, ha már e'kor élt volna, Lucánus: „*Quis furor, o Cives!*“ — Mondhatta volna: „*Jusque datum scelere, populumque potentem in sua victrici conversum viscera dextra: cognatasque acies: et rupto foedere regni, certatum totis concussi viribus orbis in commune nefas.*“ — Eldölt végre Kárthágó, de Népét a' föld elnem nyelhetette. Egy rész Afrikában, a' másik Spanyol Országban, vagy adózott lealáztatva; vagy a' Római Sasok (Szityai, Aegyiptomi, Athenai, Sasok - *Turulok*-fiai) után vitézkedett. Nerónak, Svetonius tanúsága szerént, az Afrikai Magyarokból gyűjtetett későbbben Testörzö Serege. Az Uzitánusok (a' Hazaroknak egyik része) úgy látszik, e' szakaszban leg nagyobb számmal voltak. Noha azt is kell tudni, hogy a' Pártusok Ásiában, mivel a' Sinai Néphez az *Uzus*, vagy *Osus*, *Asus* folyó melléki Kunok estek legközelebb, a' *Sinaiak*-tól (Hlaproth. *Tableaux Historiques de l'Asie*. Paris 1. 2. livraison 1824.4-o pag. 40. 68.) folyvást

Asusoknak (*Uzusoknak*) hívtak, Így *Asia* a' Pártus birodalomnak leg nagyobb kiterjedésekor, mellyett az Irók elegend emlegetnek, a' *Pártusoktól* nyerte nevezetét.

58.

Figyelemre méltó, hogy a' Spanyol országí és Afrikai Szitya Nyelv, maradványaiban, a' mennyire öszve hasonlítani mostanig reá értem, egyenesen a' *Magyar Nyelvéhez*, és nem a' mai *Palótzhoz* közelít. A' *hangkövetésekben* a' Spanyol igen szorgalmatos. Nem mondja ő *hat-szer, üdnap, villá-vel, kéz-nál, ház-bé:* nála (mint a' Magyaránál *hatszor, üdnap, ünnep, villával, kéznél, házba*) a' *Trafalgar, Guadalaxara, Alcalá, Aranda's* a' t. igen nagy mértékben él némelly *Dialectusokban*. Azonban, hogy egykor e' dologhoz velősen szólhasson akár a' Spanyol, akár a' Magyar; tudni kellek előre jól a' Spanyol, 's viszontag a' Magyar *Kimondást*; a' Spanyol, és Magyar *régi írásmódnak változásait*; a' Spanyol és Magyar *mostani írásmod szoros egybe hasonlítottatását*; az *Arabs nyelv befolyását a' Spanyol szovakba, és az egész nyelv alkatmányaiba*; szóval a' Spanyol és Magyar Nyelv *tudós belső történeteit*. De hol állanak ezek még mind a' két részről? Hiszen e'ről mostanig nem is álmódott a' világ; mint a'ról sem: hogy a' Római, Spanyol, és Angoly Törvények a' Szityai Magyar-nak édes gyermekei. Hogy a' Spanyol Szityák Francia ország egyik részében is laktak (p. o. *Volcae, — Tecto-Sag-i, Tai-Fali, Tai-Vali's* a' t.) elég értenem.

59.

Régen, igen régen, elhagytuk az Európai Szityákat, kik az *Asiaiakat Pártusoknak* nevezték

's kik erőszakosan is vissza akarák vezetni a' Nagy Nemzetnek haza hagyott fiait. Fordítsuk reájok is gondos szemünket, mint méltókra, kik amazokkal mind a' vitészségre, mind a' nagy tettekre nézve öszve hasonlítottassanak. Ezeknek történeteik, mind a' mellett is, hogy mi semmit sem ügyeltünk mostanig reájok, Herodotus idő szakától kezdve a' velős tudományu Gatterer, 's magos lelkü Heeren fáradozásai által sok világosságot nyertek; 's ha Német Országának e' két nagy tudósa annyit forgatta volna, mint én, a' Magyar História tárgyait, bizonyosan ma már senki sem tartaná tsatlakozásoknak előadásaimat.

60.

Előre jelentenem illik azonban, hogy a' *Hunus*, *Hunnus* nevezet épen olyan helytelen név, mint a' *China* nevezet helytelen a' helyesebb *Sina* név helyett. Már Ptolemaeus *Chunokat*, az az *Kúnokat* (volt tudniillik a' Palótz Magyar Nyelvnek *Kh*, *Ch*, betűje is, melly utóbb hol *K*, hol *H*, betüvé lett) emleget. *Chunokról* szólnak Claudianus, Ausonius, Sidonius Apollinaris, Paulinus Petrocorius, és néhol Ammianus Marcellinus; mindenkor *Chunokról* beszél Gregorius Turonensis, kit Du Chesne több igen régi kéziratokból adott ki. Így *Chunoknak*, sőt *Cománusoknak* is, nevezik a' *Hunusokat* némelly Görög Irók. Nem azt kellett volna tehát a' Magyar Iróknak félszázad óta feszegetnie, hogy a' Magyarok Hunusoknak maradékaik-e? Hanem inkább ezt: Magyarúl beszéltek-e az Attila Kúnai? Én hiteles okoknál fogva állíthatom: hogy a' Kún és Magyar *egy* nyelvnek két Dialectusát beszélte, 's hogy Attila maga egyenesen a' Magyar Nemzet kebeléből született. Azt, hogy e' szó *Kún*, *Kón*, *Kán* hajdan *Királyt* jelentett, már másutt éréntettem. Ezért nevezik

Plinius Máior és Mela a' *Sinus Cumanus* Jóniában *Sinus. Basilicus*nak; ezért hívja Plinius Máior a' *Cumana Olivát* és a' *Cumana Uvát* némelly tévedései mellett is *Oliua Basilica*, és *Uua Basilicának*. 's a' t. De lássunk az Európai Szityáknak viszontagságaikhoz.

61.

Az Európai Szityák, vagy is inkább Fekete Tenger melléki Szityák, a' Pártusokkal viselt háborúkon kívül a' Georgiai Annálisok szerint (Klaproth Reise in den Kaukasus und nach Georgien. Zweiter Band. Halle und Berlin 1814. 8. pag. 81. seqq.) sok hadakozásokat vittek végbe Ásiának különbözőféle részeiben, és több ízben Aegyiptomig lementek. Herodotus időszakaszakor, ki, úgy látszik, megjárta Országok nagy részét, a' Duna, az Éjszaki Német Tenger, és majd a' Tanais, majd a' Volga vala határa e' Pontus Euxinus melléki Szitya Orzágnak. Különösen a' *Magyarok* (Scythae Aretores, Scythae Georgii) a' Dunától fogva a' Dnieperig és Dnieperentúl is laktak *Havaselve* (Trans Alpina), *Erdőelve* (Trans Sylvania) és *Erdő* Országban (Hylaea, Bessia, Sylvania); mellett laktak a' *Lófejűk* (Scythae Nomades, Scythae Hippomolgi); ezek után tartózkodtak Maeotis tava körül a' *Jászok* (Jazyges, Scythae Toxotae); a' Volga körül és talán Volgántúl is, sátoroztak az *Avárok*, vagy *Válok* (Scythae Apostatae). Mindezek *felett* pedig az Éjszaki Tenger és Éjszaki Részek felé laktak a' *Rúnok* (Scythae Basillii, Kazari, Basillii) és *Palótzok* (Scythae Enareas).

62.

Igy értvén a' Görög Fordításokat, nem fogjuk többé nevetségnek tartani Helmoldus nagy hitelű Irónak (Helmoldi Chronica Slavorum etc. Lu-

becae 1659. 4. pag. 1.) in e sorait: „*Russia autem vocatur a Danis Ostrogard, eo quod in Oriente positus omnibus abundet bonis. Haec etiam Chunigard dicitur, eo, quod ibi sedes Hunorum primo fuerit.*“ Nem fogjuk nevetségnek tartani a' maga korát tudományban megelőző híres Dánus Irónak, Saxo Grammaticusnak, (Saxonis Grammatici Historiae Danicae Libri XVI. Lipsiae 1771. 4. pag. 134.) *Conogardiáját.* 's a' t. Mássalül Herodotusnak, Pytheasnak, Timacusnak, Metrodorus Scepsiusnak, Diodorus Siculusnak is hitelt adni fogunk az eránt, hogy az éjszaki Tenger mellett valóban volt *Basilia*, az az: *Kún, Kazar, Saca Ország.* Az *Insula Basilica* kifejezést olly módon, mint Michaelis (Spicil. Geogr. Hebr. Goettingae 1769. pag. 501.) az *Insula Cappadociát* meg-fejtette, talán ellehet igazítani. — A' mint a' Geták hatalma nőtt, úgy szűkebb határok közé szorítottak a' Pontus melléki Szitya Népségek. — Azt mondá, és talán böltsen mondá, az *Első Ország* (Arsaces) Pártus fejedelem: „*Fortibus Arma sua sunt pro terminis; quantum arripiunt, tantum habent.*“ Róla írja Moses Chorenensis (Mazarai Móses, Armenus Iró) Herodotus után³, *Atque ita Arsaces tertiae partis terrarum orbis (Asiae) imperium obtinuit, sicut ex quarto Herodoti Historiarum libro intelligere licet.*“ (L. II. cap. 2.) —

63.

Mivel illyen közel laktak egymáshoz a' Fekete Tenger melléki és Görög Országi Szityák, igen könnyen megtörtént, hogy vagy hadat viseltek egymással; vagy a' belső háborúknak alkalmokkal némelly Felekezetek egyik Szitya Országból a' másikba kiköltöztek. Az *Egyenetlenség* pedig olly meg rögzött vétkes szokások volt a' Szitya Nem-

1. Oroszországot a dánok „*Ostrogardnak*” nevezik, mert keleten az minden jóban bővelkedik, mert az azelőtt a kunok székhelye volt.

2. Hadsegük erőben korlátozott, annyijuk van, amennyit maguknak ki tudnak harcolni.

3. És így Arsaces a földkerekség (Ázsia) harmadrészét tartotta uralma alatt, ahogy azt Herodotus történelemkönyvének egvedik részében lehas megtudni.

zeteknek, hogy a' Római Classicusok még Tanais vi-
zöket is Tanais DISCORS névvel illették. És való-
ban, úgy látszik, hogy a' *Bulgarusok*, az az: *Bessu-
sok*, *Bissenusok*, kik minden kétségenkívül *Magya-
rok*, vagy is inkább *Húnok* voltak, sokkal előbb ki-
költöztek Volga mellől *Bulgáriába* a' Görög Orszá-
gi Szityákhoz, mint sem eddig gondolta a' tudós vi-
lág. Az éles ítéletü Thunmannak (Gesch. der östl.
europäischen Völker. Leipzig 1774. 8.) hamvai-
ban is ditsőségre válik, hogy e' históriai igazsá-
got ő vette észre a' nélkül, hogy Ibn Haukal Arabs
Írónak (Fraehn de Chazaris Excerpta ex SS. Ara-
bicis. Part. I. Petropoli 1822. 4. pag. 27.) ime
sorait olvasta volna: „*Lingua Bulgharorum si-*
milis est linguae Chasarorum. Burtasi autem
alia utuntur lingua. Similiter Russorum lingua
a lingua Chasarorum et Burtasorum differt.“
Tudni is kell minden Magyarinak, hogy azon Or-
szágok, melyeknek Zászlóikat a' Magyar Király
koronáztatásakor a' fejedelem előtt hordozzák,
's melyekben Püspököket ma is neveznek a' Ma-
gyar Királyok, még *Árpád kiköltözése után is*
mind annyi *különös Magyar és Palótz Nyelvet*
beszélő, azonban más idegen nyelvü szövetséges
népeket is magokban foglaló, *Szitya Országok*
voltak.

A bolgerek nyelve ha-
sonló a Kazárokéhoz,
de a Burtazokétól kü-
lönbözők. Más az oro-
szok és a Burtazok
nyelve is.

64.

De hogy lehet egy Nemzet nevévé tenni a'
Hún, Basilius, Kazar meg *Saca* neveket? —
Nem én mondom, hanem Ruisbroeck, máskép
Rubruquis Wilhelm (Hakluyt's Collection of the
early Voyages, Travels, and Discoveries of the En-
glish Nation. Vol. I. London 1809. 4. pag. 80.
— — Bergeron Voyages faits principalement en
Asie dans les XII, XIII, XIV, et XV, siècles
etc. Tom. I. à la Haye 1755. 4. Rubruquis pag.

1.) írja: „Quae vero ad Aquilonem est, est Provincia quaedam, quae nunc dicitur a Latinis *Gassaria*, a Graecis vero qui inhabitant eam super litus maris dicitur *Cassaria*, hoc est *Caesaria*.” — Nem én mondom, hanem egy igen régi Arabok Krónika Írója (Carusii Bibliotheca Historica Regni Siciliae. Tom. I. Panormi 1723. fol. pag. 5.) beszéli: „Anno 846. praelium commissum est inter Moslemios et Al-Chasarianos (Caesareos), et occiderunt ex Romaeis 9000.” — Nem én mondom, hanem a' régiek nevezik a' Mesopotamiai Barsalium várost Hazar, a' Kis Ásiai és Afrikai Caesarea városokat ΚΑΙΣΑΡΕΑ, *Gazacena*, Al-Kazar névvel. — Nem én mondom, hanem Severus és Caracalla pénzein (Eckhel Doctr. Num. Vet. P. I. Vol. 2. pag. 351—353.) olvastatik: „ΙΕΡΟ ΚΑΙΣΑΡΕΩΝ ΚΟΜΑΝΕΩΝ.” Nem én mondom, hanem Mela helyezett oda *Sáccákat*, hová más hiteles írók *Basiliát* helyezettnek. 's a' t. — Ha a' világ a' napfénynél látni nem akart, én a'ról nem tehetek. Így bizonyosan mind-egyik szovamat több hiteles kútfőkből bebizonyíthatnám, ha e' rövid Rajzolat nem különböznék természete szerint magától a' készitendő nagy munkától.

65.

Dühösködött az egyenletlenség lelke nagy mértékben a' Látiumi Szityák között is. Míg a' Szityai Nemzeteknek egy nagy részek magát a' Rómaikhoz kaptolta; míg különösen Plinius Májor szerint L. III. cap. 15. Ed. Hard. I, 170. „Trecenta LX. millia Picentium in fidem Populi Romani venere. Orti sunt a SABINIS voto vere sacro”: Addig a' nagyobb rész Pannoniában és Németországban választott lakóhelyet, 's a' Tcutókkal együtt szünet nélkül lólygatta, nyughatatlani-

Az Aquilo melletti tartomány, melyet a latinok most Gasariának hívnak, a görögök pedig, akik ott a tengerparton laktak, Cassariának, — az Caesaria.

846-ban csata zajlott le a moslemik és az alkazarok között, a rómaiak közül kilenc ezren haltak meg.

360 ezer Picenti jött a rómaiknak segíteni. Ezek a szabinoktól származtak, őszinte szent fogadalommal.

totta Olasz Ország lakosait. Ha fel nem akarjuk for-
gatni a' históriai hitelességet, meg kell esmér-
nünk, hogy a' Scaldis vize mellett lakó *Toxan-
derek* (Jazyges Metanastae, Jazyges Exules); az
Oroman Sácák (Baranya Vármegyében lakó *Or-
mán Ságiak* reá esmértek-e nevetekre?); a' *Peu-
cinusok* vagy is *Bastarnák*; a' *Jász* vagy is *Pan-
noniai* nyelvet beszélő *Osusok*, *Hususok*; az
Angrik vagy is *Magyarok* (Campánusok); a' *Szá-
szok* vagy is *Üstökösök* (Curetes); az *Ost-Vá-
lok*, *West-Válok*, *Nahar-Válok* és *Várok* (A-
varok?); a' *Mark-hománusok* (Lovas Kúnok,
Lófejűk) 's a' t. nem *Német*, hanem *Szitya Né-
pek* voltak. Tsak e'ből magyarázhatja meg a' vi-
lág, miért hivatnák, a' *Burgundusok* (esmértek-e
a' Magyar Falúknak számtalanszor emlegetett *Bur-
gundiáikat*?), és a' *Turringusok* (*Túrvizmel-
lékiek*) *Kúnoknak* vagy is *Hunusoknak* a' régi
íróktól. Hiszen még BÉDA híres Angoly Író is (Ec-
cles. Hist. Gentis Anglorum Libro V. cap. 10. SS.
Rer. Angl. Heidelbergae 1587. f. pag. 257.) a'
Dánusok mellé egyenesen *Hunusokat* helyezett.

66.

Nem mese tehát, a' mit Saxo Grammaticus
a' *Gigansokról* ír; nem mese, a' mit a' Krisztus
születése előtt kevéssel a' *Dánusok* és *Kúnok* kö-
zött történt *borzasztó* ütközetről beszél. „Hac vi-
rium fiducia (úgy mond pag. 154. cit. edit.) cum
Hunis pugna conseritur. Cuius prima dies tanta
intersectorum strage recruduit, ut praecipui tres
Russiae fluvii cadaueribus, velut ponte constrati,
pervii ac meabiles fierent. Praeterea quantum quis
itineris per triduum equo conficere posset, tantum
locorum humanis cadaueribus completum videres.
Adeo spatiosa caedis vestigia erant. Itaque prae-
lio septem dies extracto occidit Rex Hun. Cuius

takart helyek mentén három napig lehetett lóval haladni, olyan nagy volt az öldöklés.
A hét napig tartó csatában a hun király is elesett, ugyanúgy testvére Basilius, aki
látván a hunok csatasorának hanyatlását, saját csapatát felsorakoztatni nem késlele-
dett. Ebben a csatában 170 király lett rész, akik vagy hunok voltak, vagy a hunok

Férfias bizalommal
csata kezdődött a ku-
nokkal. És már az első
nap akkora öldöklés
lett, hogy három orosz
folyó tele lett holttest-
tel, és azok hídként el-
terülve, ott a folyók
szinte lábbal átjárha-
tókká váltak, sőt az
emberi holttestekkel

frater eodem nomine (Basilius) inclinatum Hunorum aciem conspicatus, cum sua se cohorte dedere cunctatus non est. Eo bello septuaginta ac centum Reges, qui aut ex Hunis erant, aut inter Hunos militaverant, submisere se Regi.“
 És mi lett a' szomorú győzetésnek következése!

67.

Így folytatja tovább Saxo Grammaticus a' bal esetet: „Igitur Frotho, vocatis in concionem Regibus, sub uno eodemque Jure degendi normam imponit. Praefecit autem Olimarum Holingardiae, Oneum CONOGARDIAE, Hun vero captivo SAXONIAM tribuens. Provincias Helsingorum, Jarnberorum, et Jamtorum, cum VTRAQUE LAPPPIA, Dimaro cuidam procurandas attribuit; Dago Hestiae regimen erogavit. Quorum vnumquemque certis tributi legibus oneravit, obsequium BENEFICIO (*Vasallus Királyokká* levének tehát a' győzetett Fejedelmek) applicans. Itaque Frothonis Regnum Russiam ab ortu complectens, ad occasum Rheno flumine limitatum erat.“
 Érteni fogjuk tehát Tacitust (Germania cap. 33. 34.): *Nunc Chamavos et Angrivarios IMMIGRASSE* narratur, pulsus Bructeris, ac penitus excisis, VICINARVM CONSENSV NATIONVM.“
 Alább: „Angrivarios (Angarios, Unganos, Hungaros) et Chamavos (Chamaos, mint Ptolemaeus néhány kiadásában olvastatik) a tergo Dulgibini, et Chasuari (Chazari) cludunt.“ 's' a' t. Érteni fogjuk tehát a' Névtelen Geographus Ravennas (Pomponii Melae de Situ Orbis Libri III. Lugd. Bat. 1722. 8. pag. 778.) sorait: „Est patria, quae dicitur Albis... Ungani (Ungarii?) montuosa per longum, quae ad orientem multum extenditur, cuius aliqua pars Baias dicitur. Praenominata Albis pa-

között teljesítettek katonai szolgálatot, és engedelmeskedtek a királynak.

Tehát Frotho összehívta a királyokat és egyforma jogérvényű szabályt hozott az életben maradtaknak. Olimart... élére állította Hunnak, aki fogoly volt, Saxoniat juttatta. Helsingi, Jaruber, Jamtori tartományokat, mindet Lappiával együtt, bizonyos Dimarus cellátására bízta. Dagót Hestia kormányosjává nevezte ki. Közülük néhányat bizonyos törvények alapján adóval terhelte, engedelmeséget jótevémmel odakötve. Tehát Frotho királysága, Oroszország, kelettől kezdve nyugatig, a Rheno folyóig be lett határolva. – Most arról van szó, hogy a Chamavosk és az

Angrivarik költözzenek be, elűzván a Brusterokat és teljesen elpusztítván a szomszédos népek egyetértésével. – Az Agrivariunokat (..) és a Chamavuszokat (...) hátul a Dulgibinok és Chasuárok zárják. – Van olyan haza, amelyet „Albis”-nak mondanak az Unganok (Ungarii) – Magyarok, amely hosszon kiterjed keletre és hegyvidékes s egy részét Baias-nak hívják? Az „Albis” haza kifejezést az előbb említett Marcus Mirus

tria, secundum praefatum Marcum Mirum Philosophum, qui *Saxoniam* describit, designavimus.“ filozófus szerint, aki Saxoniát írja le, adtuk meg.

68.

Továbbá érteni fogjuk a' Névtelen Livóniai Történet Irónak (Origines Livoniae Sacrae et Civilis. Francof. f. 1740.) *Philistaeus Comoediáit*, *Vnganniáját*, *Poloczenseseit*, *Valveneit*, *Ingáriáját*, *Ingriáját*. Érteni fogjuk a' Lengyel Irók *Jazvingeseit*, főképen ha azt is tudjuk, hogy e' *Metanasták* vagy is *Exulok*, lefordítva *Varangusoknak* is hivattak, 's ez által a' *Mare Varangicumnak* is nevet nyujtottak. Érteni fogjuk, hogy a' *Hercules Saxsanus* (Nachrichten über die Alterthümer zu Cleve. Berlin 1795. 8. pag. 69.) *Üstökös Magyar Herkulest*; a' Peutingeriana Táblának Ásiai *Sassonesei* Ásiai *Üstökös Magyarokat* jelentenek. — Érteni fogjuk az Érdentúl, Fehérvármegyében, fen álló *Szászhalmot* (nem Százhalom, az az: Centum Colles) hová *Berónai halhatatlan Szász Detre*, 's utóbb *Attila* is, eltemettetett. Érteni fogjuk a' világ különbséle részeiben is ugyan, de főképen Hollandiában, Angliában, Németországban, mai napig fen álló *Kúnhalmokat* (Hunenbette, Hunengräber, Riesenbette, Riesengräber), mellyeket, mint a' Magyar Nemzet előtt egészen esméretlen *nemzeti régi maradványokat* méltó egynehány sorok által megeméretetni.

69.

Régen töri eszét a' világ, mellyik Nemzet hagyhatta maga után ezen óriási temető helyekét? Sok, igen sok értekezések jelentek meg e' tárgyról, 's midőn mi a' Magyar Országi Kúnhalmok mellett észrevétlenül járkálánk, a'kor mások a' külföldön aggódnának a' mi nagy lelkü öseink Sír-

halmaik felett. Maga a' *Hún* név inthete mindenkit (főképen ha azt is észrevették volna, hogy a' *Kún* nevet azok is, kik azt meg rontva használták, a' régiebb időkben csak egy *n* betűvel irták le), hogy a' *Húnusoktól*, vagy is *Kúnoktól* kellett ezen halmoknak eredniük: De a' szorgalmas Német Irók mostanig Hollandiában, Angliában, Németországban Kúnokat, mint ott lakó nemzetet, nem képzelhetének. Nem tsuda tehát, hogy Westendorp Miklósnak a' Harlemi Fő Oskola Jutalom Kérdésére készült nagy tudományu Felelete (Verhandeling ter Beantwoording der Vrage: welke Volkeren hebben de zoogenoemde Hune Bedden gesticht? In welke Tijden kan men onderstellen, dat zij deze Oorden hebben bewoond?. Groningen. ed. 2-da 1822. 8-0) a' sok habozás között a' *Celtáknak* tulajdonítja ezen Temető Halmokat.

70.

Már Herodotus (L. IV. cap. 71.) feljegyzette a' Szityákról: „*Humum certatim aggerunt, magnumque studium adhibent, ut tumulum erigant quam maximum.*“ Ugyan ott: „*Sepulcra Regum in Gerrhis sunt eo loco, quousque adverso Borysthene navigari potest. Ibi, quando Rex Scytharum e vivis decessit, in gente m fossam fodiunt quadratam.*“ Más irók is emlegetik a' Szitya Fejedelmeknek Sírhalmait. Claudianus is *Sabaeus Cumulust* emleget. 's a' t. Azonban halljuk valamennyi bizonyosság helyett Rubruquis (Hakluyt Voyages etc. I., 86. 89.) sorait: „*Comani faciunt magnum tumulum super defunctum et erigunt ei statuam versa facie ad orientem, tenent ciphum in manu sua ante vmbelicum. Fabricant et divitibus PYRAMIDES, id est: domunculas acutas: et alicubi vidi magnas turres de tegulis coctis: alicubi lapideas domos, QUAMVIS LA-*

felé forduló arccal, kezében tartva egy ciphust (sírkő?) a napernyő előtt. Készítenek drágaságokból piramisokat is, azaz magas házikót, van ahol égetett téglából nagy tornyokat, másutt kőházakat, bár ott helyben kövek nincsenek. Láttam olyan friss halottat is, akinek 16 ló bőrét a négy égtáj felé magas csöppös akasztották fel, és tettek oda neki „ital”-t, hogy igyék és húst, hogy egyék, és azt is mondták, hogy meg lett mosdatva. Más sírokat is

A földet versengve hordják oda és gondosan átvizsgálják, hogy igen nagy sírdombot emeljenek. A királyok sírjai Gerrhis-ben olyan helyen vannak, hogy Borysthenéig lehet hajózni. Ott, amikor valamelyik szkita király meghal, roppant nagy négyzetes árkot ásnak.

A kunok nagy sírhalmot csinálnak az elhunyt felett és szobrot emelnek neki kelet

PIDES NON INVENIANTUR IBI. Vidi quemdam noviter defunctum, cui suspenderant pelles sexdecem equorum, ad quodlibet latus mundi quatuor inter perticas altas: et apposuerunt ei cosmos ut biberet, et carnes ut comederet: et tamen dicebant de illo, quod fuerat baptizatus. Alias vidi sepulturas versus orientem. Areas scilicet magnas structas lapidibus, aliquas rotundas, aliquas quadratas, et postea quatuor lapides longos erectos ad quatuor Regiones mundi circa aream. “És másutt: „Ibamus ergo versus orientem, nihil videntes nisi coelum et terram et aliquando mare ad dextram, quod dicitur mare Tanais, et etiam *Sepulturas Cumanorum* quae *apparebant* nobis a DUABUS LEVCIS, secundum quod solebant *Parentelae* eorum sepeliri simul.“

láttam keleten. A nagy területűek persze kőből épültek, és vagy kör-, vagy négyzetes alakúak voltak, sőt volt olyan is, hogy négy hosszú kő a négy égtáj felé fordítva. Tovább menve kelet felé csak az eget és földet láttuk, és egyszer egy tengert jobbról is, melyet Tanaisnak hívtak. Láttunk „Cumanok” kettős sírját is, minthogy az ilyen rokonok együtt szoktak temetkezni.

71.

Illyen hiteles tanúságok után lehet-e többé arról kételkedni, hogy a' *Hünengräber*ek Szitya, — Óriás Szitya — Temető Helyek? Számtalan e' féle Kúnhalmok vagynak a' Fekete Tenger mellett, Kis Ásiában, Babyloniában (Hoeck Monumenta veteris Mediae et Persiae. Goettingae 1718. 4. pag. 95 — 96.) Pártus Országban, Olasz Országban (Canziani Leges Barbar. III., 80.) és hihetőképén mindenütt, a' hol Szityák laktak. A' ki különösen Hazánkban e' bámulásra fakasztó Óriási — valóban csak Óriási — Temető Helyeket látni kívánná, a'nak ajánlhatom, hogy Székes Fehérvármegyei Sukoró helységet, Fehérvár felé sietve, elhagyván, a' szemközt fekvő két rendbéli Pákozdi szőlőhegyek között először is pillántsion fel a' magas Pákozdi hegyre, 's tsodálja a' búszkén napkeletre tekéntő roppant öszve hordatott álló Qvarz Szikla köveket; azután pedig a' két szőlőhegy között tegyen egy nem hoszu utat Pátka helység felé. Itt

a' *Sági*, az az: *Kún* nevü pusztán álljon a' temé-
dek egymásra halmoztatott több rendbéli kövek
alá. Vagynak ugyan Fehérvármegyében Turgó
helységénél is három Kúnhalmok, de ezekről már sok
kő el hordatott. Kúnhalmok az Arad, Békés, Te-
mes (itt lakának úgy-e a' Kúnok?) és Nógrád 's
Hont Vármegyei számos halmok is. — Illyen kö-
veknél szoktak Rokonaik felett áldozatokat tenni
a' régi Szityák. Ezekről rendel Szent László Ma-
gyar Fejedelem (Lib. I. cap. 22.) Törvényeiben:
„Quicumque ritu Gentium juxta Puteos sacrificaverint, vel ad Arbores et Fontes et LAPIDES obtulerint, reatum suum bove luant.“ — Öszve hasonlíthatni e' 'Törvényt a' 789-dikévi Capitulárénak 63. tikkelyével, úgy a' többi Capitulárékkal Lib. I. cap. 62. — Lib. VI. cap. 374. 's a' t.

Bárki népi szokás szerint kutak mentén mutat be áldozatot, vagy fák, vagy forrás mentén követ el ilyet, büntetésül egy ökörral lakoljon.

72.

Hát azt nem tanuljuk-e Saxo Grammaticus fontos soraiból, hogy a' meggyőzetett Kúnok *Lapponiába* és *Estoniába* is által tétettek? Innend lehet megfejteni azokat, a' mik a' Lapplandi, Finnlandi, Esthlandi Nyelvekben *egyeznek* a' Magyar Nyelvel, nem pedig azt következtetni, a' mit héába kiáltozott Schlözer, és utána sok majom Magyar, hogy a' Magyarok Finnus Nemzetségből eredtek. Innend lehet meg magyarázni, hogy p. o. De l'Isle Atlasában, melly Párisban 1780-dikévben jött ki, Lapponia abroszán találtatik. *Laponie d'Angermanie* (Magyar Lapponia); *Laponie de Kimi* (Kún Lapponia); *Pays d'Enare* (Pálótz Tartomány); *Waranger* és *Mer de Waranger* (Jász Tartomány és Jásztenger). — Találtatik *Pors-Anger* város felett *Maggeroe*, talán Magyar, Sziget, mellyben *Nord-Cap* legmagosabban fekvő észlaki város. A' *Wardhus* tartomány nem *War* és *Hus* Ország-e? azt tsak a' tudós Svéd

Irók határozhatják meg. Finnlandban is vagyon *Ky-menegard*, az az: *Cumana*, vagy is *Kúnváros*. — Innend lehet okát adni, miért egyeznek sokban a' Pelasgus, Hetruscus, Spanyol és Runa régi betűk. — Az északi Nyelvek néha a' *Magyar*, néha a' *Palótz* Nyelvet állítják elő: Ezt tehát jövődöre szem előtt kell annak tartani, ki e' nyelveket fogja bővebben és tudósabban, mint mostanig történt, öszve hasonlítani. Vajha e' soraim arra bírhatnák a' Magyar Irókat, hogy a' Székelyek, Palótzok, Barkók, Matyók, Sárköziek, Ormánságiak, Rábaköziet és Őrségiet (itt laktak a' Bissenusok, az az: Kúnok, Basiliusok, Bászlik) Nyitra Völgyiek, Balog Völgyiek, Telegdiek; Bodrogköziet, Götsejiek 's a' t. Dialectusának minden legkisebb apró sajátosságait nem nevetség okozás miatt, hanem azért, hogy azt, a' mi számtalan fenlevő, úgy nem külömben a' kihalt *Latán* és *Görög Classicusi*, Nyelvekben tagadhatatlanul *Szitya* eredetű, meghatározhassák!

75.

Timon Sámuel időjéből olvassuk (Imago Novae Hung. Viennae 1762. 4. pag. 52.) e' hiteles vallás tételt tiszteletre méltó *Székel* vércinkről: „*Siculi enim germanissimi sunt Hungari; nisi tamen pagani sermonem expoliant, risum movent audientibus.*“ Olvassuk továbbá ugyan Timon éles eszű Irónk könyvében (pag. 20.) a' *Kún* és *Jász* atyánkfiairól: „*Quod hoc aevo reliquiae ac posteris illorum (Jazygum et Cumanorum) ridiculae atque insulse Hungarice loquantur, mirum non est, quando a ceteris gentilibus procul agunt, et aliis nationibus permisti sunt. Intelligentur tamen Ungaris, quia hoc peculiare habet* (bölcsen észre vette ugyan ezt már *Galcotus de Dictis et Factis Mathiac Regis cap. 17.) lingua Ungarica,*

nek a célon, másokat csak megzavarnak. Értenek ugyan magyarul, hisz ez a saját

A székelyek a magyarok legközélebbi rokoni, de ha falusiaként akarják beszédjüket finomítani, nem csoda, ha a hallgatóságból nevetést fakasztanak, ha pedig ezek (a jázigok és kúnok) utódai nevetésgesen vagy ízetlenül beszélnek magyar nyelven, nem csoda, amikor ebben túllő-

quod utentes illa, quamvis per varias regiones sparsi sint, alter alterius tamen sermonem percipiat.“ Ma a' Székel még nagy mértékben hív *Lófejű Nyelvéhez*, de a' *Kún* többé alig ha *Palócz*. Az uralkodásra kapott *írói nyelv* lassanként elfogja egészen nyomni az *ezeredes* régi *Kún* vagy is *Palócz* Dialectust, melly a' Magyar Nyelv tudományos megértetésére elkerülhetetlenül szükséges. *Dialectust* emleget már a' Bársonyban született Konstantin Görög Tsászár (Bandurii Imperium Orientale. Tom, I. Parisiis 1711. fol. pag. 108. 109. De adm. Imp. cap. 59.) a' *Kazar* és *Magyar* Nyelvekre nézve: És mi mai napon sem látszunk *Könyveinkben* emlegetni a' *Szitya Nyelvnek* fen álló *Magyar* és *Kún* vagy is *Palócz* két fő *Dialectusait*. Sőt azt sem adtuk tudtára a' Világnak, a' mit közöttünk és Erdélben minden gyermek tud, hogy Magyar Országban *Palóczok* és Erdélben *Lófejűk* laknak, mint különös kiejtésű Magyar Nyelvet beszélő Népségek. Ha mi ezt Európának hírül adtuk volna, nem tette volna a' Szent Pétervári Akademia Klaprothnak egyik fő kötelességévé elindulásakor, hogy *Asiában felkeresse a' Palóczokat*. Más, Hazafiak! históriát tudni, és más nálunk még most históriát tanítani.

§. 74.

Ha egy hamvaiban ezernyi áldást érdemlő Boldvai Benedictinus Szerzetes Férfiu nem írta volna *Palócz Nyelven* a' Boldvai két Halottas Beszédet; ha a' Nagy Révai (Antiquitates Literaturae Hungaricae. Vol. I. Pestini 1803.) e' Boldvai Beszédet nem magyarázta volna, mi most sem érthetnők Nemzetünknek MAGYAR nevezetét. Nem *nevetségre* való tehát, édes Hazafiai! a' *Palócz Dialectus*; 's a' helyett, hogy mi

nyelvük is, és bár a magyar nyelv más-más régiókban terjedt el, egymás nyelvét megértik.

is, mint Atyáink, ki ne vessük Nyelvünknek több ezredes formáit, barátkozzunk inkább azokkal Nemzeti Nyelvünk ditsőségének *felfedeztetésére*. A' Magyar magát több ezer évek előtt *Magar*, *Magyar*, *Magiar* névvel nevezte; a' Palótz a' *Magyart*, az ősz régiséghez böltsen ragaszkodva, *Muger*, *Moger*, *Mager* névvel nevezte. A' Mária országlásából fenmaradott Bétsi Magyar Szent Írásban, vagy is inkább Ó Testamentom némelly Darabaiban, a' dolgok *Magaráztatnak*; a' Debretzeni egyik XVI-dik századi Legendában, mellynek hív másával közelébb a' tiszteletre méltó Széphalom Ura, Tek. Tudós Kazintzy Ferentz Barátom, meg ajándékozott, Szent Katerina neve *Mageról Magaráztatih*. — Nem hibák ezek, a' mint egybe észre venni fogjátok, hanem drága kintset nyújtó ősi különbözőések!

75.

Plautus (Poenulus Prolog. v. 85 — 87.; — Persae Act. I. Scen. 3. v. 57 — 58.) Kárhágót, vagy a'nak egyik részét, *Magara* (*Megara* hibás olvasás némelly kiadásokban) névvel említi. Egy régi Poenus Pénz (Eckhel Doctr. Num. I. vol. 3. pag. 416.) *Macharae Populust* emleget. Pliniusnál (Lib. VI. cap. 29.) *Magora* Afrikai város. — Virgilius szerint (Leopardiae 1777. pag. 372. Aeneidos I., v. 425.) a' Kárhágóban mulató Aeneás: „Adversasque adspectat desuper arces. Miratur molem Aeneas, *Magaria* quondam.“ Servius szerint némelly kiadásokban *Magalia* hibás olvasás. — Cornelius Neposnál (edit. Bip. pag. 151. collat. cum pag. 218.) Kárhágónak egyik külső városa *Magaria* volt. Salustius (edit. Bip. pag. 110.) tanuyujtása után: „Ceterum adhuc *Aedificia* Numidarum *AGRESTIUM* (jól észre vegyük e' kifejezést), quae *Magaria* (a'

Aeneas az egykori *Magariát*, tekintve a magasból megcsodálja, hogy milyen nagy.

Egyébként a „*Numidai*” parasztagdák épületei melyeket még

téglás épületek *Mapaliák* szekereken nem lehetnek) illi vocant, oblonga, incurvis lateribus tecta, quasi navium carinae sunt“ a' Szántóvető Numidáktól fen maradt tégla épületek *Magar* épületeknek hivattak. Plinius Maior és Arriannustól a' görög nevü *Argos*, *Argeopolis* Ciliciai város, hol Nagy Sándor *Argivus* létére a' *Magar Böltseségnek* áldozott, saját nevén *Magarus* névvel hívatik. Ellenben az Afrikai Hercules Pausaniásnál *Maker Hercules*, mint *Macher* (így kell a' *Maxer-t* olvasni) Peutinger Tablájában a' *Chorasmius* népség neve. Armeniának *Chorene*, az az: *Mazara* vagy *Mochora* városa a' *Notitia utriusque Imperii* nevü Munkának némelly Kézírataiban (*Vetera Romanorum Itineraria*. Edit. Wesselingii pag. 204.) *Mochera*. Palaestinának híres városa is úgy-e *Machera* névvel jő elő? 's a' többi.

76.

De ne menjünk fel olyan meszire, midőn a' dolgot közelébbi Régiségekből is felvilágosíthatjuk. Bela Király Névtelen Jegyzője Históriajában (*Hist. Duc. Prol. cap. 1. 3. 5. 7. 11. 12. 14. 36. 45. 46.*) több izben olvastatik: Hetu *Moger*, Dentu *Moger*, SOBA *Mogera*, *Mogerii*, Portus *Moger*. Az ujonan Lengyel Országban feltalált XII. századi Magyar Krónikában (*Kronika Wegierska na poczatku wieku XII. Warszawie. 1823. 8. pag. IV. in Praef.*) találtatik *Magerones*, hoc est: *Hungari*. — Szent Margit életében, és Szent Domonkos életében, noha mind a' két kézirat XVI-dik századból való, több helyeken, és mindenkor, *Mager Király* olvastatik. Második András Királynak 1214-diki óklevelében (*Katona Hist. Crit. V, 118.*) elő fordul *Praedium Mager* (ma *Magyarád* Arad Vármegyében) a' Körösvi-

mindig „*Magariá*”-knak hívnak, a hosszú, befelé hajló oldalaikon fedettek, olyanok, mint a hajógerincek.

zén túl. Abulfedá Arabs Irótól Büsching kiadása szerént (Magazin V. Band pag. 359.) a' mai Kaukasusi *Madscharvár* düledékei *kumavíze* mellett *Ku-Mager* (Kun-Mager, Kuma-Mager?), Klaproth és Hammer híres Tudós férfiak szerént pedig (Klaproth's Reise in den Kaukasus I. 434.) *Ku-Madscher* névvel említettnek. A' Liber Conformitatum vitae S. Francisci ad vitam Jesu Christi nevü Könyvben foglalt Barát Klastrom Lajstromban, melly 1385. felé készült a' Kaukasusi *Madscharvár* (edit. Bonon. 1590. fol. min. fol. 164. col. 2.) „Locus de MAGER“ név alatt jő elő. Ezek után nem mondhatni, hogy a' *Mager* név illy sok és különbözőféle íróktól tudatlanságból íratott.

§. 77.

Ellenben a' Magyar Nemzeti Museumnak 1307-diki óklevelében, melly a' Nitrai Káptalanból adatott ki, a' Posony Vármegyei *Magyarád*, vagy *Magyarka* falu „Terra *Magarad*“ nevet visel. Tek. Kálóczy Sándor Győr Vármegyei Szolga Bíró Úrnak 1307-diki óklevelében Tsalóközi *Egyházas Magyar* falu neve „de *Magyar Ecclesiastica*“ néven fordul elő. Ugyan ezen Barátomnak 1379-diki óklevelében a' fent említett falu „in villa *Magyar* néven olvastatik. Ismét ezen Úrnak 1383-diki óklevelében ezen szovak: „in praefata possessione *Eghazas Magyar*“ találtatnak. Mátyás Királynak 1475-diki óklevelé (Benkő Imago Nationis Siculicae. Cibinii 1791. 8. pag. 50 — 53.) „Blasius *Magiar* de Mera“ nevet foglal magában. Hasonlóképen az Ásiai *Magyar város* is a' Caucasusnál a' Peutinger Táblában (Tabula VIII. sub c.) *Macara*; az Anonymus Ravennásnál a' *Nagy* és *Kis Madschar* Caucasusi város — mert Klaproth szerént két város volt illyen nevezetü — (Lib. IV. cap. 3.) *Machara*

és *Machare* néven említettik. A' *Derbendi* Históriaban (Derbend-nameh) Klaprothnak többször fel hoztam könyvében (Reise I, 430.) olvastatik : „Statthalter von RITSCHI (Klein) *Madshar*, und den Statthaltern von *Ulu* (Gross) *Madshar*.“ Egy Nógai Tatár nyelven íratott Tatár Históriaban (Klaproth Reise I. 431 – 433.) találom : „Jaick Chan's Wohnung war *Madshar*.“ — *Abulghasi Bahadur Chan* Tatár Históriajában is (Klaproth Reise I, 430. — 431. — — de a' Német Fordításban csak a' *Magyar Nemzet*, nem pedig e' *Város*, *neve* jöelö) Caucasusi *Madshar* városról említés tétetik. Sok ilyen példákat lehet, sőt kell, utóbb a' XII. és XIII. századi öklevelekből össze szedni, mert érdemes a'ra Nemzetünk neve, hogy a'nak *változásai* a' leírásban figyelmetesen feljegyeztessenek.

78.

Nem lehet a' *Magyar* névből elérteni e' szó jelentését, de a' *Mager* névben, ha a' nyelv tudós esmérete fény sugárt ereszt elönkbe, könnyű megérteni, mit tészen a' *Magyar* nevezet. Hogy *MAG* a'nyi, mint a' Latán *SEMEN*, azt tudja kiki; hogy *ER-EK*, *ER-SZ*, *ER*, hajdan a'nyit tett, mint a' Latán *PRODVCO*, *PRODVCIS*, *PRODVCIT*, azt a' ki ovúlt *igének* mindennapi keletben forgó *ER-Ó = PRODVCENS = VIS* Participiuma, és a' tőle szármozott *ER-ED*, *ER-ESZ*, *ER-ESZ-T* ágozatok minden kétségen kívül tészik. *MAGER* tehát név formában *SEMEN* *PRODVCENS*, az az: *AGRICOLA* Szitya. Csak az a' *Mager* és a' *Magar* formák között, a' mi a' *hat-szer* meg *hat-szor*, *jó-ben* meg *jó-ban*, *ház-nek* meg *ház-nak*, *tűz-nál* meg *tűz-nél*, *vár-tól* meg *vár-tól*; *rák-ész* meg *rák-ász*, *kut-be*, meg *kut-ba*, *villá-vel* meg *villá-val* között a' kü-

lönbség. Ha azt kérdeném tőletek, mit jelent az *Üd-nep*, és *Nep-est-ig* szóban a' *Nep* szó, úgy-e a' *Nap* szóból magyaráznátok kérdésemet? A' *Palótz* Nyelv tehát az *Értelmességnek* nyelve; a' *Magyar* a' *Kellemes Hangzaté*. A'kor tudnók nyelvünket, ha *mind a' kettőt* esmérnök. A' *Magyar* tehát a' *Magyar* Nyelv szova; a' *Mager* pedig a' régiebb *Palótz* és *Kün* Nyelvé. Az *Y* betü a' később kori vagy. később *koru* *MAG-I* és *MAG-U* (*SEMENTIS*) bővülésből eredett, a' mit *tudósan* itt most *hoszi* vagy *hoszu* volna kifejezeni. Minden esetre bizonyossá tehetlek benneteket, hogy a' meg fejtésre a' *Sidó Quiescens* *Vau Vau*, *Vau-ra*, mellyel egy munkás *Hazánk*sia régen kínálgat bennünket, semmi szükségünk. Leg jobb *Vau* a' *nyelv története*. E'ből minden szovamat meg bizonyíthatom.

79.

De megbizonyíthatom magyarázatomat a' *Történetírók*hól is. Midőn a' régi *Beszprém várba*, az az: *Brecsburgba*, vagy is *Posonvárba* (tsak itt lehetett elmenetelkor a' meg indulás előtt *Dunavizével* a' palatzkokat megtölteni, és nem a' *mai Beszprém*ben) *Svatopluchoz* küldetett *Követséget* (nintsenek-e világos említések a' *Magyar Követségekről* a' *Frantzia* és *Német Évkönyvek*ben már a' *Vezérek* alatt?) leírja *Michovi Mátyás* (*Libro I. cap. 14. apud Pistorium in Scriptoribus Rerum Polonicarum. Basileae 1582. fol. Tom. I. pag. 136.*) így fejezi ki magát: „*Quod Rex Suyatoplug concessit: aestimabat enim AGRICOLAS fore, tamquam hospites aliquid piam terrae pro cultura exposcere.*“ — *Bonfinius* (*Rer. Ung. Dec. I. Libro IX. edit. Lipsiensis Anni 1771. pag. 135.*) így adja elő az előbbi sorokat: „*Suathes ratus nil sibi commodius accidere potuisse, quam regionem*

semmi kényelmesebben nem történhetett meg, mint az igen termékeny és lakatlan földet

Ezt Svatopluk is megengedte: úgy gondolta ugyanis, hogy azok is földművesek, és mint vendégeket kérheti a földek megművelésére. — Svatopluk úgy gondolta, hogy neki

feracissimam, exhaustamque incolis, ab *Ungaris*, quam *Rusticam Gentem* esse opinabatur, instantissime postulari.“ — A' régi Képes Krónikában is (Parte II. cap. 3. apud Schwandtnerum in SS. Rer. Hung. edit. Vien. fol. Tom. I. pag. 82.) ezek olvastatnak: „Haec audiens Zwatapolug, gavisus est gaudio magno. Putabat enim illos esse *Rusticos*, et venire, vt *terram eius colerent*.“ A' Szilágysági *Cháthy Demethernek* „Emlékezzünk Régiokről“ kezdetű Énekében (Révai Miklós Elegyes Versei. Pósonban 1787. 8. pag. 279.) ime' Mohátsi veszedelem után készült sor: „Mert azokat *Köz Népnék* (nem Kész Nép) véle “ hasonlóképen a' *Földművelésre* tzelöz. — De nem a' *Földművelés-e* most is a' *Magyarnak* fő foglalatossága szinte úgy, mint a' Herodotus *Aroter* vagy *Georgius* Szityáinak, kik *Gabonával* kereskedést folytattak? Pedig a' vén Római Cátó azt mondja öseiről: „Et virum bonum cum laudabant, ita laudabant, *Bonum Agricolam, bonumque Colonum*. Amplissime laudari existimabatur, qui ita laudabatur“ — Azt, hogy a' *Földművelés* a' régi írók szerint egyenesen Szitya tálmány, elég érteni.

80.

Hát Codinus György Görög Író (Georgii Codini Curopalatae De officiis Magnae Ecclesiae et Aulae Constantinopolitanae. Parisiis 1048. fol. In Not. Graec. Episcopatum. pag. 405.) nem erősi-ti-e magyarázatomat, midőn ezeket írja: „*Syrmium, nunc Hungaria et Stridon: quondam vero Hungari GEPIDES (Γηπαίδες) vocabantur*.“? — Stritter János (Memoriae Popul. Tom. I. Petropoli 1771. pag. 365.) böltsen feljegyzette: „*Γηπειον*. Byzantini hanc gentem vel *Γηπαίδας* vocant, vel *Γηπεδας* vel etiam *Γμεδας*.“ A' Γ̄ vagy Γ̄ *Földet*, a' Παιδεία nem tsak *gyermek nevelést*, ha-

nak, vagy „*gipedasz*“-nak is. A „*gé*“ vagy „*gi*“ földet, a „*paideia*“ ... (pl. tapasztalat, oktatás, dorgálás, műveltség, bölcsesség, tudomány stb.)

— Attila gepida (szepiaidón) Hunokól szarmak?

a magyaroktól — aki-
ket falusi földműve-
seknek hitt — azonnal
követelje.

—Ezeket hallva
Szvatopluk nagyon
megörült, mert azt
gondolta, hogy azok
falusi földművesek, és
azért jöttek, hogy föld-
jét megműveljék.

És a becsületes férfit,
mikor dicsérték, így
dicsérték: „Földmű-
ves, jó telepes. A leg-
nagyobb dicséretnek
számított, így így di-
csérték.

Syrmium, most
Hungaria és Stridon:
régen valóban gepi-
dáknak hívták a ma-
gyarokat (görögül:
g e p a i d e s z) ...
gépeszin. A bizánciak
ezt a népet vagy
„*gépaidasz*“-nek hív-
ják, vagy „*gépedasz*“-

nem Theophrastus szerint még *egyebeken* kívül (p. o. *peritia, disciplina, castigatio, eruditio, sapientia, scientia* és a' t.) *plánta termesztést* és *nevelést* téssen. Sőt Plutarchusnál *Földművelést* is jelent. A' *Gepida* szó tehát a'nyi, mint *Földművelő*, az az: *Agricola*. Nem esméretlen előttem Jordánes magyarázata; nem az is, hogy mostanig a' *Gepidákat Német Népnek*, vagy is *Gothusoknak* (?) tartották: De mit nyomnak ezek, ha a' *Chronicon Paschale* Írója (*Chronicon Paschale. Parisiis. 1688. fol. pag. 317.*) beszéli: „*Attila ex Gepidis (Γηραιῶν) Hunnis ortus*“? Hiszen az egész régi Magyar Írói Sereg Attilát a' Magyar Nemzethez számlálta, 's különösen Kezai Simon a' XIII-dik században még a' Magyar *Érd Nemzetséget* is különösen megtudta nevezni, melyből Attila származott. Hát az egész Görög, Latán, Örmény 's a' t. Régiség nem a' mellett áll-e, hogy *Magyar=Agricola*? Tsak hogy a' *Szitya* szót, mint már említettem, hozzá kell fűggeszteni.

81.

Az *Agricolát* a' Görög *Geurgusnak* (Föld Munkásnak) nevezte, vagy Homerus szerint *Aroter-nak* is, az az: *Szántónak*, vagy is *Szántó, Vetőnek*. De mivel a' *Mezei Munkás* is *Agricola*, és 'Αγρός, vagy általtéve 'Αγρος, a'nyi, mint *Feld, Land*, a' *Szántó Vető Mezei Embert Agrianus* vagy *Argivus* néven is jegyezte a' Görög; a' Latán pedig *Agrestis, Campestris, Campanus* homo alatt *Földművelőt* is értett. Így a' Χώρα=Land 's a' t. szónál fogva a' *Chorasmius* szó is *Geurgus, Georgius* helyet használtatott. Nem *Almok* ezek, hanem a' Görög és Római *Classicusoknak* figyelmes olvastatásaikon épült *Igazságok*. Hol laktak az *Agriánusok*? Thucydidesből és más írokhól tudhatjuk. Ezen vidékről Plinius Máior

(Hist. Nat. L. IV. cap. 11. edit. Hard. T. I. pag. 204—205.) írja: ¹ „Totum enim tractum *Scythae Aroteres* cognominati tenuere.“ — A' *Caucasusi Georgusokról* Plinius Májor (Hist. Nat. Lib. VI. cap. 12. pag. 310.) így beszél: „Ultra eos plane iam *Scythae*, *Cimmerii*, *Cissianthi*, **GEORGI**, et *Amazonum gens*.“ Ugyan ő (Lib. VI. cap. 13. pag. 311.) valamivel alább beszél: ² „Supra maritima eius *Udinorumque gentem*, *Sarmatae*, *Utidoris*, **AROTERES** praetenduntur, quorum a tergo **INDICATAE IAM** (Lib. VI. cap. 12.) *Amazones Sauromatides*.“ Ki nem vészi észre, hogy a' *Georgusok* meg az *Aroterese*k egy Nemzetet tettek, és egy helyen laktak?

82.

Ezekről a' *Caucasusi Szityákról* Arriánus megént más néven, de csak egy népről, ír. „Eodem fere tempore (úgy mond Lib. IV. cap. 15.) etiam *Pharasmanes CHORASMIORVM* Rex ad *Alexandrum* venerat cum equitibus MD. qui se **FINITIMVM COLCHORVM GENTI** et **MVLIERIBVS AMAZONIBVS ESSE** dicebat: et si *Alexander* in *Colchos* et *Amazonas* profectus *Gentes EVXINO PONTO* illic *VICINAS* subigere in animo haberet, se et *ducem itineris fore*, **OMNIAQVE EXERCITVI NECESSARIA** (Gabonát és Élelmet) **SVPEDITATVRVM** pollicebatur.“ — „Deinde *Pharasmane* collaudato, **IPSOQVE** in **AMICITIAM** et **SOCIETATEM** recepto, sibi quidem tum commodum non esse dixit in *Pontum* proficisci.“ — Ugy-e itt a' *Caucasusi Georgiáról*, vagy is *Magyar Országról* emlékezik a' hiteles Történetíró? Érteni fogjátok tehát *Kezai Simonnak* ime sorait: „Iste igitur *Chaba filius Ethelae* est legitimus, ex filia *Honorii Imperatoris Graecorum* genitus, cui *Edemen* et *Ed filii*

„*Pharaman*“-t dicsérve barátként és társként elfogadva, azt mondta, hogy neki akkor nem lenne kényelmes *Pontuszba* utaznia.

Ő tehát *Attila törvényes fia*: *Csaba*, akinek az anyja a görögök tisztelt fővezérének lánya volt, *Csaba fiait* pedig *Edemennek* és *Ednek* hívták. Mikor a magyarok másod-

1. Ezt az egész vidéket a szityyák „*Aroteres*” nevezetűnek tartották. —Túl azokon közvetlen már a Szityyák, a...nemzete.

2. A tengerparti területeken és az „*udinok*” népén túl a szarmaták, *utodorzok*, *artereszek* terjeszkednek, és ezeken túl a már említett, *amazon sauromatidák*”.

Majdnem ugyanakkor a „*Chorasmior*”-ok *Pharasmén* nevű királya is *Alexander*-hez jött MD(2) lovagokkal, aki azt mondta magáról, „rokon a *Colchos*” néppel és az „*Amazon*”-i asszonyokkal. És ha *Alexander* *Colchoszba* és *Amazon-ba* elindulna, ott a *Fekéletengernél* lévő népeket és szomszédaikat bátran le tudná igazni, ő maga és a vezér is útnak indulnának, a hadsereg pedig minden szükséges felszerelést megkapna. Ezután

sui sunt vocati. *Edemen* autem, cum Hungari in Pannoniam *secundario sunt reversi*, cum **MAXIMA** **FAMILIA** Patris sui, et **MATRIS** introiuit. **NAM MATER** eius de **COROSMINIS** orta erat.“ Chabának tehát *Magyar* Felesége volt, 's innend jöttek ki *Magyar* Országból, az az: *Chorasmia*-ból a' Magyar Nemzet ide költözésekor *Edemen* nevű fiának *Rokonai* és *Népségei*.

szor tértek vissza Pannóniába, *Edemen* akkor lépett be ide atyja és anyja igen nagyszámú családjával. Anyja pedig a *Chorosmi*-noktól származott.

83.

Volt épen azon tájon, hová a' Peutinger Tábla *Maxerokat*, Plinius pedig és egyéb írók *Maszerokat*, az az: *Maszerokat* helyzetet, túl a' Caspium Tengeren, másik *Chorasmia* is. Ezt Arriánus (Lib. IV. cap. 21.) *Choriene*, és Fejedelmét, úgy látszik, *Chorienes* névvel jelenti. *Földművelők* voltak-e ezen *Chorasmiosok* (Magyarok), ki tetszik Arriánusnak ime soraiból: „Sed *Chorienes* cibaria duobus mensibus exercitui subministraturum se dixit: exque eo comreatu, qui in Petra erat, FRUMENTVM et VINVM dedit, ac CARNES SALITAS per singula tentoria: quae omnia cum dedisset, ne *decimam quidem partem* comreatus, quem eo ad obsidionem sustinendam convexerat, *exhaustam* esse dicebat. Qua de causa maiore ab Alexandro in honore est habitus, quippe qui *non tam vi, quam sua sponte* deditioem fecisse videretur.“ — E'ben a' *Chorasmia*-ban laktak utóbb is a' Procopius 's más *Görög* írók szerint egyenesen *Földművelést* gyakorló *Euthalita Húnusok*, vagy is *Húnok*, más néven *Törökök*; e'ben laktak a' Bársonyban született Constantinusnak *Persiamelleki*, és *Sabartoe Asphali*, (*Sabartoe*, vagy *Zapaorte* HEGY neve a' Caucasusi Kapúntól, mellyen **DARA-VÁR** = **DAREIVM** *vívhatatlan erősség* építetett; **Ἀσφαλός** = *Tutus*, *Munitus*, *Securus*. Lásd: *Justini*

Chorienes azt tervezte, hogy a' hadseregnek két hónapig fog adni élelmét abból a szállítmányból, amely *Petrában* van, gabonát, bort sózott húst is sátranként, de mikor adta volna mindezt, még tized részét sem szállította annak, amit szükség esetére fenntartott, csak annyit mondott, hogy kifogyott. Minthogy pedig *Alexander* őt igen tisztelte, úgy látszik, nem erőszakkal, hanem saját jószántából lett a hive.

Mivel azt mondják, *Gygans Ménrótnak* *Enethen* kívül más feleségei is voltak, tölük *Hunoron* és *Magoron* kívül több fia és leánya született. Ő maga saját fiai és ezek utódai

Hist. Philippicae Lib. XLI, cap. 5.) *Magyarai*; e'ben laktak azon *Magyarok*, kikeről Kézai Sír írja: „SED QVIA GYGANS MENROTH VXORES ALIAS sine *Eneth* perhibetur habuisse, ex quibus absque *Hunor* et *Mogor* plures filios et filias generavit. HI SVI FILII ET EORUM POSTERITAS PERSIDE INHABITANT REGIONEM, statura et colore *Hunis* similes, TANTVM MODO PARVM DIFFERVNT IN LOQVELLA, sicut SAXONES ET THVRINGI.“

akik a térségben folyamatosan letelepedtek, testalkatra és bőrszínükre nézve a hunokhoz voltak hasonlóak, nyelvükben is csupán annyira különböztek egymástól, mint pl. a szászok a türingiektől.

84.

Ha fenmaradtak volna azon *Évkönyvek*, melyeket *Luitprand* emleget, 's mellyekből Kézai Simon vékony Könyvében néhány darabokat, a nélkül, hogy azokat értette volna, felhoz; ha nagyobb kiterjedésű tudományt gyűjtöttek volna (Igaza volt, bár mi érzékenyen fogadtuk is, a Banderium nevű munka Recensensének) Magyar Íróink: Régen készen állna a *Magyar História Nemrod első Afrikai Kiköltözésétől*, melyet említeni sem mertem, *Árpádig*. A' Babyloniai Archivumokban és Könyvtárokban (Moses Chorenensis Libro I. cap. 7. et seqq.) kereste a' Nagy Ország Pártus Fejedelem a' maga Nemzetének, és más régi Nemzeteknek is, legrégebb történeteit; Babyloniában, és ezen túl laktak a' *Susaiak* (Equi), *Uzusok*, *Chorasaniak*, az az: *Makeraniak* 's a' t. Minden esetre a' mennyei Gondviselést én számtalanszor imádtam, hogy a' hazai kutföknök kivésztek után is a' külföldi írókban számtalan nyomait hagyta a' régi Szitya Nemzetnek. Kézai Simonban is láthatjátok, hogy ő a' Szász és *Turringus* Nemzetek Nyelvét még *Magyar Nyelv Dialectusának* esmérte, mint a' *Persia* melléki *Magyaroknak nyelvöket is*. Ezért vagy az Erdélyi Szász Nemzet petsétén még 1685-dikben Tek-

Tudós Jankovich Miklós Úr, tisztelt Barátom, gyűjteményében: „SIG. NATIONIS SAXONICE. ROM (így van) NEMZET BOLÁI.“ Ihol, a' Szászok magokat más néven hívák! Ők Szászoknak a' híres Saxo Grammaticus *Curetiájától* helytelenül hivattak. 's a' t. Nevezetes az is, hogy A-bulfeda híres Arabs Iró (kinek minden munkáit mostanig a' Hafniai kiadásban meg nem szerezhettem) *Meuselnek Bibliotheca Historica* nevű Könyve rövid Kivonatában (Bibl. Hist. Vol. II. P. 1. Lipsiae 1785. 8. pag., 131.) *Charezmici*, vel *Chowarezin - Schahi*, az az: Chowarezimi *Sákák, Szityák*, vagy is szorosabban *Kúnok* 's a' t. néven nevezi a' régi *Chorasmiusokat*.

85

De még sintsen végök a' sok Fordításoknak. A' *Szláv Népek* is meg tették a' magokét, hogy nagyobb legyen a' különbféleség. JVRY, mint a' Magyaroknál *Gyuri, Gyuró, Gyurka* 's a' t. az *Oroszoknál* (*Karamsin, Geschichte des Russischen Reiches. III. Band. Riga 1823. 8. pag. 180.*) hajdan GEORGIVST teve. Nálunk is még mai napon *Swety JVR*, az az: *Szent-György*, Sáros Vármegyei falu; *Swety JVR* (Lipszky Repertor. pag. 280.), az az: *Szent György*, hasonlóképen Póson Vármegyei Város. Hogy ne lett volna tehát GEORGIABÓL is JVRA, vagy JVRIA Tartomány? Gesner Konrád írja (*Mithridates. Tiguri 1555. 8. sol. 26. verso*): „GEORGIANI, vel ut a TVRCHIS vocantur, JVRIANI, non longe ab eo loco habitant, vbi GEORGOS collocant Geographi, juxta Albanos.“ — Tsak most érthetitek tehát, mit térsen azon állandó tudósítás a' *Lengyel és Orosz Irókban*, hogy a' *Magyarok* mostani lakhelyekbe *Juhrából* vagy *Juhriából*, az az: GEORGIABÓL jöttek ki. Ezt emliti (Schwan-

dtneri SS. Rer. Hung. Tom. I. fol. pag. 40.) homályosan a' régi Magyar Krónika is, ime' szovai-
 ban: „Ab orienteque (tehát nem az éjszaki Ju-
 goriáról van szó) *Scythico Regno* JVRIANO-
 RVM *Regnum*, et post haec *Tarsiam*, tandem
Mangaliam iungi.” Azonban régiebb íróink
 mindent össze zavartak, mint egy mostani ZA-
 VAR FARAGÓ. Tehát JVRIA is a'nyi, mint MA-
 GYARIA, az az: GEORGIA. Hogy a' *Németek*
 is a' Látiumból kivándorlott CAMPANVSOKAT
 saját nyelveken az ANGER = CAMPVS szótól
Angereknek hívták, azt már ki tagadhatja?

86.

Tsak most vehetitek észre azt is, hogy a'
legrégiebb időkben, mint később is, a' MA-
 GYAR, az az: GEORGIVS vagy AGRICOLA név
 folyvást *névül* használtatott. Nem mondom, hogy
 Halicarnassusi Dionysiusnál *Makares* Kriasus fia
 volt; nem mondom, hogy Polyaeusnál *Mazares*
 Cyrus (*Koros*) Királynak híres Hadi Vezére volt;
 nem mondom, hogy Arriánusnál *Mazares*, *Ma-
 zaces*, *Mazaeus* nevek olvastatnak; nem mon-
 dom, hogy egy híres *Su chung Kian lu* nevű
 Sinaí Könyvben (Klaproth Beleuchtung und Wie-
 derlegung des Herrn v. Schmidt. Paris 1824. 8.
 pag. 47.) a' Mekrit Vezérnek egyik fia már 1200-dik
 évben *Madschar* nevet viselt. Ezeket hiszitek is,
 nem is, hogy egyek a' *Magyar* Nevezettél. De
 azt már felnemforgathjátok, hogy p. o: Robert
 Károly Magyar Fejedelmünknek 1323-diki ókle-
 velében (Horváth Petri, Commentatio de Jazygi-
 bus et Cumanis. Pestini 1801. 8. pag. 99.) ezek
 olvastatnak: „Zaduch filius Halhen; GEORGIVS
 filius MAGYAR, et Petrus filius Chamaz.” Ime
 az Atya nevét Magyarúl, a' *hasonló nevű* su ne-

vét pedig Latinúl tevék ki az öklelelben! Más öklelelelben is olvashatjátok *Kereszt Néu* helyett a' *Magyar* nevezetet. — Igy *Kereszt Néu* (Baluzii Capitularia Regum Franc. Paris. 1780. fol. Tom. II. col. 69. — — Du Chesne SS. Rer. Franc. Tom. II., 421. et 557. — — Goldasti SS. Rerum Alemannicarum. Francof. 1730. fol. Tom. II, 95. 's a' t.) már az *ösz régiségben* a' HVNGARIVS, HVNGAER, és HVNGER nevezet is. — — Hogy *Asia* a' *Kő Épületeket* olly formán, mint Afrika az *Agrestis Numidáknak* Kő Épületeiket MAGARIA névvel emlegette, MADSHAR néven (Klaproth Reise I, 431.) nevezte, azon, úgy hiszem, a' fáradhatatlan Klaproth többé fen akadni nem fog; mint azt sem fogja tsak gyanítani is, hogy valamikor a' MAGYAR NEMZET neve KŐ ÉPÜLET lehetett volna. Tsinosodásunk nyomai e' MAGÁRIÁK. Hát azok, kik a' KÜN HIALMOKAT és PYRAMISOKAT emelték, nem voltak-e jó Mechanicusok? —

87.

Most vegyük már kezünkbe Horátiust, és olvassuk belőle egyik igen szép versét Lib. III. Ode 24.

„CAMPESTRES melius SCYTHAE,
 Quorum plaustra vagas rite trahunt domos,
 Vivunt, et rigidi Getae:
 Immetata quibus iugera *liberas*
Fruges et *Cererem* ferunt,
 Nec *cultura* placet longior *annua*:
 Defunctumque laboribus
 Aequali recreat sorte vicarius.
 Illic matre carentibus
 Privignis mulier temperat innocens

Nec DOTATA regit virum
Coniunx, nec nitido fidit adultero:
 Dos est magna parentium
 Virtus, et metuens alterius viri
 Certo foedere castitas,
 Et peccare nefas, aut pretium est MORI.“

Meg esméritek Ti itt, ha nem mondom is, a' M^A-GYAR SZITYÁKAT, kiknek *tévedésből* ad Horátius *Szekeres Házakat* Magáriák helyett; meg esméritek azoknak *adóktól ment földeiket*; meg esméritek *Ugaraiakat*; meg esméritek a' Magyar *Móringot*, mellyet nem a' Nő nyujt a' Férjnek Római szokás szerént, hanem a' Férj ad a' Nőnek, és azért URÁVÁ léssen Feleségének; meg esméritek a' *Házasságtörés* büntetését, a' *Halált*. Tsak hogy *meghalhatott* a' régi Magyar Törvények szerént valaki, és mégis *Életben* maradt. *Fejét veszthette*, és még is *élhetett*; sőt *Félfejét* is veszthette és még is *élhetett*. A' régi Hazai Krónikában (Schwandtneri SS. Rer. Hung. fol. Tom. I. pag. 141.) olvasom: „Dux ALMVS seuoritate Regis Stephani Minoris MEDIAM CAPITIS SVI DIMINVTIONEM passus fuerat.“ Ezt, hogy igaz, Német Országi oklevelekből meglehet bizonyítani. *Bölsőjében fekszik mostanig a' Magyar Törvény Tudomány is*. Elhinnétek szovamat, ha róla hővebben szólanék, 's hinnétek: hogy sok JVRIS VTRIVSQVE DOCTOROK igazán *Indocetusok* voltak.

88.

Most olvassátok a' *Szitya Nyilazásról* ö szve vetve a' Görög és Római Classicusokat, meg a' közép Századi Irókat; 's majd érteni fogjátok azt, a' mi *egyedül a' Szityáhnak volt tulajdonok*.

Álmos vezérattól szenvedett, hogy az ifjabb István király kemény-sége miatt elveszti polgárjogosultságát.

A' hátok megé' lövést , és futva győzést értem,
mellyhez hajdan más nemzet nem értett. Plátó
(Platonis opera. Biponti 1784. 8. Vol. V. Dial.
Laches. pag. 186.) írja : „*Quemadmodum Scythae
dicuntur non minus fugiendo, quam insequen-
do pugnare.*“ Ugyan ő (De Legibus Lib. VII.
edit. Bip. Vol. VIII. pag. 334.) beszéli : „*Haec
ita esse Lex Scytharum ostendit. Non enim si-
nistra solum arcum dextera sagittam tenent, sed
utrisque similiter ad utrumque utuntur.*“ Virgi-
lius (Georgic. Lib. III. v. 31.) említi :

Addam vrbes Asiae domitas , pulsumque Niphaten,
*Fidentemque fuga Parthum, versisque sagit-
tis.*“

Horátius (Lib. I. ode 19. v. 10—12.) írja :

„*Nec patitur Scythas,*
Et *versis* animosum equis
Parthum dicere, nec quae nihil adtinent.“

Másutt ugyan Horátius (Libro II. ode 13. versu
14—19.) mondja :

„*Navita Bosporum*
Poenus perhorrescit, neque ultra
Coea timet aliunde fata;
Miles sagittas et celerem fugam
Parthi; CATENAS Parthus, et Italum
Robur.“

Propertiusnál (Eleg. Lib. II. eleg. X. versu 13—
14.) látom :

„*Jam negat Euphrates equitem post terga tueri*
Parthorum, et Crassos se tenuisse dolet.“

Másutt (Lib. III. eleg. IX. v. 54.)

„*Parthorum astutae TELA REMISSA' fugae.*“

„Ahogy a szittyákról
mondják, nemcsak me-
nekülésszerűen, hanem
üldözve is képesek har-
colni.“ Hogy ez így van
a szittyák törvénye mu-
tatja. Mert nemcsak
balkezükkel az íjat,
jobbal pedig a nyilat
tartják, hanem mind-
kettőt mindegyikre
ugyanígy használják.

Meg másutt (Lib. IV. eleg. 3. v. 66.) ugyan Propertiusnál:

„*Subdolos et versis increpat arcus equis.*“

89.

Ovidiusnál (Art. Amat. Lib. I. v. 209.) találattik:

„*Tergaque Parthorum, Romanaque pectora dicam;*

Telaque ab auerso, quae iacit hostis equo.
Quid fugis, vt vincas, quid victo Parthe relinquis?

Parthe malum jam nunc Mars tuus omen habet.“

Ugyan Ovidiusnál egyéb helyeken kívül (Fastor. Lib. V. v. 580.)

„*Persequitur Partha signa retenta manu.*
Gens fuit et campis, et equis, et tuta sagittis;
Et circumfusus in via fluminibus.

Addiderant animos Crassorum funera Genti;
Cum periit Miles, Signaque, Duxque simul.
Signa, decus belli, Parthus Romana tenebat;
Romanaeque Aquilae signifer hostis erat.

Isque pudor mansisset adhuc, nisi fortibus armis
Caesaris Ansoniae protegerentur opes.
Ille notas veteres, et longi dedecus aevi
Sustulit, agnorunt signa recepta suos.

Quid Tibi nunc solitae mitti post terga sagittae:
Quid loca, quid rapidi profuit usus equi?

Parthe refers aquilas: Victos quoque porrigis arcus,
Pignora iam nostri nulla pudoris habes.“

Seneca (Thyestes versu 381.) feljegyzette:

„*Nil opus est equis;*
Nil armis et inertibus
Telis, quae procul ingerit
Parthus, cum simulat fugas.“

„Beszéljek hát a parthusok hátáról és a rómaiak kebléről, a hátulról jövő fegyverekről, melyeket az ellenség lóról hajít. Ami elől menekülsz, hogy győzz, amit elhagysz, mert a parthus győzött? Most a te Mars istened intő jelnek tartja ma a parthusi rosszat“. Erős kézzel visszatartva üldözik a parthus jelvényt. A nép menekül a csataterről, lovak elől, nyilak elől, és az elárasztott, járhatatlan folyók elől. Amikor a népet temették, odaadták a Crassusok lelkét is, mikor elpusztult katona, jelvény, vezér is együtt. A római jelvényeket hadi zsákmányként a parthus tartotta meg. A római sas zászlótartója az ellenség volt. És még ottmaradt volna a szégyen, ha nem védenék erős karokkal a római

császárság művét. Ő vállalta a régi jelvényeket és a hosszú élet gyalázatát, övéiknek ismerték el a visszaszerzett jelvényeket. Neked most mit küldtek a hátulról lőtt nyilak? Mire használtad a csataszímet és a gyors lovakat? Ha visszahozod a parthustól a sasjelvényeket, a legyőzött íjakat is visszaadod, akkor máris nincs szégyenünk záloga. Nincs szükség lovakra, hadseregre, ügyetlen fegyverekre, mikor ezeket a parthus messze

Ugyan ő (Oedipus versu 117.) beszéli :

„Cinnami silvis Arabes beatos
Vidit, et versas equitis sagittas,
Terga fallacis metuenda Parthi.“

Lucanus (Lib. I. vers. 229—230.) hasonlót mond :

„— — — it torto Balearis verbere fundae
Ocior, et missa Parthi post terga sagitta.“

Mennyi e'féle helyeket lehetne még elő számlálni
a régi írókból!

90.

Halljuk már a' későbbi írókat is a' *Magyarokról* és *Kúnokról* hasonlókat beszélni.—Bölsz Leo Tsászár Tacticájiban olvasom : „At in RECEPTV (Hungari) adversus persequentem hostem ARCVBVS excellunt.“ Másutt : „Sed praeliis eminus commissis (mint a' *Pártusok*) magis gaudent, deinde *struendis insidiis et circuitibus*, cum scilicet protensa vtraque acie ala hostem circumvenire satagunt; tum SIMVLATIS RECESSIBVS et REPENTINIS IN HOSTEM CONVERSIONIBVS; denique *dispersis agminibus*.“ Megmásutt : „Neque enim TURCI (Hungari) quemadmodum ceterae Nationes primo praelio victae pugnam deserunt; verum donec viribus fracti animos non abjiciant, id vnice student, vt omnibus viis et modis hostes suos ITERVM aggrediantur.“ Egy Névtelen Apátur levelében (Lucae d'Acheri Spici legium. Parisiis 1725. fol. Tomo III. pag. 369—370.) mely 906-dik évben készült, találom : „*Summam virium statuerunt in EXERCITATIONE SAGITTARVM, quam artem ex necessitate didicerant*.“ — Luitprand (Muratorii SS. Rer. Ital. Tom. II. Parte I. pag. 454) írja : „*VERSI TERGA, SEV IN FVGAM, directis acriter TELIS*

szórja, mikor futást szinlel.

Fahéjas erdőkben boldog arabokat lát, lovakok elszórt nyilait, csalsa parthusok félelmetes hátait. Az balearis parittyá tekint korbáccsal gyorsabban jár, és így nyilaznak a parthusok hátuk mögül.

meg az ellenség lelkét, arra törekszenek, hogy minden erejükkel és minden módszerrel megrohamozzák újra. — Minden erőt a nyilazás gyakorlására fordítanak, melynek művészetét ~~kényszerhelyzetből tanulták meg. Hátat fordítva, azaz megfutamodva, hevesen irányított fegyverekkel sokat lehet elérni.~~ — Mikor a törökök, nagyon ügyesen, ellenkező irányból cselezve menekülést szinlelnek, a király népe, ezt pedig nem ismer-

plurimos sternunt.“ Ugyan ő beszéli: „*Quum Turci, sicut non incallidi, positus ex adverso insidiis FVGAM simulant. Quos dum Regis Populus, doli ignarus, impetu validissimo insequeretur, omni ex parte prodeunt insidiae, quasi victi ipsi victores interimunt. REX IPSE e VICTORE se VICTVM esse miratur.*“ Otto Frisingensis (Chron. Lib. VI. cap. 10. edit. Urstisii anni 1585. pag. 123.) nagy hitelű Író állítja: VALENT autem VNGARI in Sagittarum ictibus plurimum, QVIBVS ETIAM DORSA VERTENTES nocere solent.“

ve, erős támadással nyomon követi őket, de a cselvetések miatt a legyőzötteknek látszólag győzedelmeseket. – Maga a király is meglepődik, hogy a győztesből legyőzött lett. – A magyarok nagyon értenek a nyilvetéshez, akkor is ha hátulról nyilaznak.

91.

Továbbá Thurótzai régi Képes Krónikájában (Lib. II. cap. 60. pag. 156. in SS. Rer. Hung. Schwandt. Tom. I. fol.) a' *Kúnokról* mondatik: „Vnus autem ex CHVNIS nomine *Monoch*, acriter persequebatur Hungaros; quem Matthaecus, miles regius optimus, volens comprehendere, impetum fecit in illum: Ille vero, *fugiens, missa post tergum sagitta* pedem Matthaeci transfixit.“ E' féléket ír a' Magyar Nyilazásról Philelphus leveleiben; e' féléket ír a' *maga koráról* Ens Gáspár. „Bellicosi sunt (ugy mond Rerum Hung. Coloniae 1604. 12. pag. 17.); sed equestri pugnae, quam pedestri habiliores. In acie ordines minus accurate tumentur, et in pugnam temere procurrunnt, aut ruunt potius: VNDE NONNVNQVAM NON MINVS INCITATO CVRSV, QVAM VENERANT, RETRO FERVNTVR.“ — 's a' t. Észre vehetitek ezekből, hogy én a' PÁRTUS SZITYA Nemzet *Maradékainak tartom a' Magyarokat*, 's különösen *Georgiából* vezetem ki *Árpádot*. Ezekről is írta Lucanus Lib. VIII. v. 428.

Egy pedig a kúnok közül, *akit Monochnek hívnak*, hevesen küzdött a magyarokat, őt pedig Mattheus, *magyszerű királyi katoná, le akarta tartóztatni, rá támadt, azonban az előbbi elfáradva hátulról Mattheus lábába nyilazott.* – *Harciasok, de a csata lovagai, amennyire gyalogosként erre alkalmasak, harcban kevésbé pontosan figyelnek, a csatában elhamarkodva nyomulnak előre, in-*

kább nyargalnak: ezért néha nemkevésbé gyors futással, amint jöttek, máris visszafordulnak. – És ha Tessalia civil háborút indít, a parthusokhoz, aki győzött, menjen. A világ egyetlen népe, akikért császári diadalmenettel tudnék örülni.

„Et si Thessalia bellum civile peractum est,
Ad Parthos, qui vicit, eat. *Gens unica mundi*
est,

De qua Caesareis possim gaudere triumphis.“

Nem bámulásra méltó dolog tehát, hogy a' *Georgiai Históriának régiebb része* (Klaproth Reise II. pag. 92. et seqq.) *Pártus Historia*. De ez nem a' mostani *Georgiaiakat*, hanem az innend *utóbb kiköltözött Magyarokat* illeti. Azonban tudni szükséges, hogy *Georgia (Magyar Ország)* még maga az *egész Pártus Nemzetet* ki nem meríti. Voltak *Pártus Kínok is.* 's a' t. Ezernyi köszönet a' nagy tudományu *Klaprothnak* buzgó fāradozásiért!

§. 92.

A' ki még bővebben meg akar győződni állításonról, vesse öszve Bölts Leo Tsászárnak *Tacticájában* (Meursii opera ex editione Lamii. Florentiae 1745. fol. Tomo VI.) a' *Magyarokat* illető helyet *Lucánusnak* ime soráival *Libro VIII.* v. 368. seqq.

„Parthus per Medica rura,
Sarmaticos inter campos, effusaque plano
Tigridis arva solo, nulli superabilis hosti est
Libertate fugae: sed non, ubi terra tumebit,
Aspera conscendet montis iuga; nec per opacas
Bella geret tenebras incerto debilis arcu,
Nec franget nando violenti vorticis annem,
Nec tota in pugna perfusus sanguine membra
Exiget aestivum calido sub pulvere solem.
Non aries illis, non ulla est *machina belli:*
Haud fossas implere valent: Parthaque sequenti
Murus erit, quodcunque potest obstare sagittae.
Pugna levis, bellumque fugax, turmaeqve va-
gantes,

*A parthus földet, amely
méd falvakon át szar-
mata síkságok közt fekszik,
ahol a Tigris folyó
sima talajjal árasztja el
a szántóföldet, egyetlen
ellenség sem tudja
megközelíteni szabad
meneküléssel az egye-
netlen hegygerincen
át, ott sem, ahol duzzad
a föld, és nem fog há-
borút viselni az árnyé-
kos sötétségeken a
gyenge, bizonytalan
ívben, és nem fogja
megtörni erős forgata-
gával a folyót, és nem
fogja megöntözni a föl-
det a nyári meleg por
alatt szétfolyó, csatá-
ban kiomló vér. Nincs*

ott sem faltörő kos, sem más hadi gépezet. Alig lehet eltönni az árkokat. Ott fal lesz a Parthá-ba igyekvő előtt, és nem tud ellenállni a nyilaknak, gyors és rövid idejű a csata, kóbor lovászcapatok miatt, így jobb távozni a helyszínről, nehogy a katona üzzön el. Vigyázni kell a cselvetésekre, és nem erény, kézi tusával harcba bocsátkozni, hanem messzire kell feszíteni az ijákat, és ahová vinni akarják, szélnek eresztieni a csapásokat. Van a férfii-

Et melior cessisse loco, quam pellere miles.
 Illita tela dolis, nec Martem cominus unquam
 Ausa pati virtus, sed longe tendere nervos,
 Et, quo ferre velint, permittere vulnera ventis.
 Ensis habet vires, et gens quaecunque virorum est,
 Bella gerit gladiis.“

Tapasztalni fogja, hogy egy Nemzetről, a' régi Magyarorról, foly a' beszéd. Tsak hogy a'ra is figyelmezzon, hogy a' Poéta mindent elmondani nem tartozott; hogy a' Magyar Nemzet a' régiségnek köz vallástétele szerént a' Szitya Népek között legtsinosodottabb volt; hogy Lucánus és Bölts Leo között századok folytak. s a' t. Leónál p. o. már ezt is olvassuk: „Armantur vero *francis*, *LORICIS*, *arcubus*, *HASTIS*; quare complures eorum duplicia in praeliis arma gestant, humeris quidem hastas ferunt, arcum vero tenent manibus, et tam hoc, quam illis pro occurrentis necessitatis ratione utuntur. *Non modo vero ipsi armis tecti sunt, sed equorum etiam, quibus nobiliores vehuntur, anteriores partes aut ferro, aut denso centunculo muniunt.*“ De ezekből némellyeket már az *Augustus* korából fenmaradt *pénzeken* is láthatni.

95.

Méltó öszve hasonlítani Bölts Leo (Arszlán, Oroszlán) Tsászárnak Tactikáját, mellyet a' Magyarok inkább a' szorgalmas *Kollár* kiadásából (*Amoenitates Historiae Jurisque Publici Regni Hungariae*. Vindob. 1783. 8. Vol. I. pag. 21—43.) esmérnek, *Trogus Pompejus* leírásával, mellyet ez a' *Pártusokról* Justinusnál (*Libro XLI. cap. 2. et 3.*) fenhagyott. — Még méltóbb *Regino* Krónikájának (*Joannis Pistorii, Scriptores Rer. German. Ratisbonae 1726. f. Vol I., pag. 90.*) *Magyarait*, egye-

nek kardja, és akármi-
 lyen nemzetből való,
 karddal visel háborút.

Dárdákkal, vértékkel,
 ijakkal, lándzsákkal
 vannak felszerelve, so-
 kan közülük páros fegy-
 vert viselnek a csaták-
 ban, ezért a lándzsákat
 vállukon hordják, az
 íjat pedig kezükben
 tartják, és úgy használ-
 ják őket, ahogy az ép-
 pen adódó szükségből
 előnyös. Nemcsak ők
 vannak fegyverekkel
 ellátva, hanem azok az
 a lovak is, amelyek
 magasabbrendű férfi-
 akat szállítanak, elül-
 ső részük gáttal vagy
 pokrócdarabbal van
 takarva.

neseu Atyáinkat, *Justinus* Pártusaival öszve
vetni. Így ír e' két író :

Justinus

Pártusairól

„Cominus in acie praeliari aut obsessas expugnare vrbes nesciunt. Pugnare autem procurrentibus equis, aut terga dantibus; saepe etiam fugam simulant, vt incautiores adversum vulnera insequentibus habeant. (Signum in praelio non tuba, sed tympano datur.) Nec pugnare diu possunt; ceterum intolerandi forent, si quantus his impetus est, vis tanta et perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis praelia deserunt, ac paulo post pugnam ex fuga repetant, ut, cum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. (Munimentum *ipsis equisque LORICAE* plumatae sunt, quae vtrumque toto corpore tegunt. *Auri argentique nullus, nisi in armis, usus.*)“

Regino

Magyarairól

„Cominus enim in acie praeliari, aut obsessas expugnare vrbes nesciunt. Pugnare autem procurrentibus equis, aut terga dantibus, saepe etiam fugam simulant, nec pugnare diu possunt. Caeterum intolerandi forent, si quantus impetus (SZALMA TÜZ), vis tanta et perseverantia esset. Plerumque in ipso ardore certaminis praelia deserunt, ac paulo post pugnam ex fuga repetunt, vt cum maxime vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit. (Quorum pugna quo ceteris gentibus inusitatior, eo et periculosior. Inter horum et Britonum conflictum hoc unum interest, quod illi *missilibus*, isti *sagittis* vtuntur.)“

Justinus
Pártusairól

Hadvonalban kézitusával harcolni, vagy körülvett várost megszállni nem tudnak. De tudnak előre nyomuló lovakkal harcolni, vagy hátbatámadni, gyakran menekülést szinlelnek, hogy az óvatlan őket üldözőket visszárol megsebesítsék. (Csatában nem kürttel, hanem üstdobbal adnak jelt.) Nappal nem tudnak harcolni, egyébként türelmetlenek lesznek, amekkora a támadás, legyen akkora erő és kitarás, Általában a harc hevében abbahagyják a támadást, de kevéssel azután, hogy menekülést szinleltek, folytatják a harcot, azért, hogy azt híven, te győztél, el kell szenvedned a döntő fordulóközetet is. (Az ő harcmodoruk más népeknél sokkal szokatlanabb, s ezáltal veszedelmesebb is. A britek és köztük az a különbség, hogy míg azok hajítófegyvereket, ezek pedig nyilakat használnak.)

Regino
Magyarairól

Hadvonalban kézitusával harcolni, vagy körülvett

várost megszállni nem tudnak. De tudnak előre nyomuló lovakkal harcolni, vagy hátbatámadni, gyakran menekülést szinlelnek, hogy az óvatlan őket üldözőket visszárol megsebesítsék. (Csatában nem kürttel, hanem üstdobbal adnak jelt.) Nappal nem tudnak harcolni, egyébként türelmetlenek lesznek, amekkora a támadás, legyen akkora erő és kitarás, Általában a harc hevében abbahagyják a támadást, de kevéssel azután, hogy menekülést szinleltek, folytatják a harcot, azért, hogy azt híven, te győztél, el kell szenvedned a döntő fordulóközetet is. (Az ő harcmodoruk más népeknél sokkal szokatlanabb, s ezáltal veszedelmesebb is. A britek és köztük az a különbség, hogy míg azok hajítófegyvereket, ezek pedig nyilakat használnak.)

Alább így ír ismét mind a' két régi Író :

Justinus

Pártusairól

„(Vxores dulcedine variae libidinis singuli plures habent; nec vlla delicta ADULTERIO gravius vindicant. Quamobrem feminis non convivia tantum virorum, verum etiam conspectum interdicunt.) Carne non nisi venatibus quaesita vescuntur. EQVIS omni tempore vectantur; illis bella, illis convivia, illis publica ac privata officia obeunt; super illos (equos) ire, consistere, mercari, colloqui. Hoc denique discrimen inter servos liberosque est, quod servi pedibus, liberi non nisi equis incedunt. — — — Ingentia Gentī tumida, seditiosa, fraudulenta, procacia; quippe violentiam viris, mansuetudinem mulieribus assignant. Semper aut in externos aut domesticos motus inquieti; natura ta-

Regino

Magyarairól

„Vivunt non hominum sed belluarum more. Carnibus, ut fama est, crudis vescuntur. (Sanguinem bibunt, corda hominum, quos capiunt, particulatim dividentes, veluti pro remedio devorant. Nulla miseratione flectuntur, nullis pietatis visceribus commoventur. Capillum usque ad cutem ferro cedunt. Super illos (Equos?) ire, meditari, consistere ac colloqui solent. Liberos ac servos suos equitare, ac sagittare magna industria docent. (Justinus jóval felebb mondotta: „Servos pari ac liberos suos cura habent; et equitare ac sagittare magna industria docent.“) Ingentia illis tumida, seditiosa, fraudulenta, praecocia (?). Quippe eandem ferocitatem feminis, quam viris adsignant. Semper

Justinus

Pártusairól

A feleségeknek sokféle csábító szeszélyeik vannak. De semmilyen házasságtöréssel elkövetett bűnt nem tartják súlyosnak. Ezért a férfiak lakomáján nemcsak tilos a nőknek résztvenni, hanem még megnézni is.

Nemcsak vadászatból származó húst fogyasztanak. Mindig lóval közlekednek, háborúba, vendégségbe, hivatalos vagy magáügyben azzal járnak, rajtuk ülnek, pihennek, vásárolnak, beszélgetnek. Így van különbség a szabadok és arabszolgák közt, a szolgát gyalog, a szabadok csak lovon közlekednek. A nép természete lehet háborgó, nyugtalan, álnok, szemtelen. A férfiaknak természetesen erőszakosság, a nőknek szelidséget tulajdonítanak. Mindig vagy az idegenekre, vagy a háziakra mondják, hogy nyugtalan vagy csendes természetű, cselekvésre mint elmondásra kevésbé.

Regino

Magyarairól

Nem emberi, hanem harcias életmódot folytatnak. Nyers hússal táplálkoznak, ahogy hírlik. Vért isznak, azok szívét, akit elfognak, bészletekre osztva

orvosággként felfalják. Semmi szánalom nem indítja meg őket, semmi gyöngéd bensőségre nem képesek. Hajukat vassal egészen a bőrig borotválják. Lovon menni, gondolkodni, pihenni, beszélgetni szoktak. Szabadosokat és szolgálkat nagy szorgalommal tanítják lovagolni és nyilazni. (Justinus mondotta: „Szabadokat és szolgálkat egyformán pöndözzük, de szabadokat, szolgálkat nagy szorgalommal tanítják lovagolni és nyilazni.“) Azok természete háborgó, nyugtalan, álnok, szemtelen. Természetesen nőknek, férfiaknak egyaránt szilajságot tulajdonítanak.

citi; ad faciendum quam ad dicendum promtio- res.“ etc.	in externos aut domesti- cos motus inquieti, na- tura taciti, ad faciendum, quam ad dicendum pro- niores.“ etc.
---	---

Látjátok, e'hel! szemecetekkel, hogy *Regino* szóról szóra *Magyarai* helyett *Justinusnak* halhatatlan híré *Pártusait* írta le; látjátok, hogy Bölts Leo, Justinus, és *Regino* egy *Nemzetről* szólnak; látjátok, hogy néhol Justinus sorait *Reginóból*; néhol pedig *Regino* sorait Justinusból kell megígazítani. De néha mind a' kettőt, ismét más hiteles írókból is vagy *pótolni*, vagy különösen *Regino* tévedését *igazítani* kellett. Ha meg esmérítek (ki ne esmérné meg?) *Regino* *Magyarai*ban a' *Magyar Characternek* több szép és *gyenge* oldalait, meg kell esmérnetek *Regino* soraiiban a' *Magyarnak* igazi *Pártus Eredetét* is.

95.

Említsem-e ezek után a' *Pártus* és *Magyar* vállnak közös *ekességét*, a' *PÁRDUTZ-BÖRT*? Említsem-e, hogy valamint a' *Pártus* a' Nagy *Arszág* Fejedelmétől *Királyait* állandóan *Arszág* vagy *Ország* (*Arsac*) néven hívta, úgy a' régi *Magyar* is Fejedelmét *Ország-nak*, és kormányát *Országlás-nak* nevezte? Még ma is az *Ország* *Birája* nem *Judex Curiae REGNI*. hanem *Judex Curiae REGIS*; és az *Ország Ut = Via Regia*. — Említsem-e a' régi *Pártusnak* és régi *Magyarnak* közös *vas Pántzélós Hadi Öltözetét*? Említsem-e a' *Szitya*, *Magyar*, és *Kún* esküvésben a' közös *Vérontást*? Említsem-e, hogy valamint *Sambucus* a' *Magyarokat* némelly helyen még *Pártusoknak* nevezi, úgy hajdan több igen nagy hitelű *Irók* a' *Kúnokat* is hasonlóképen

Pártusoknak nevezék? Említsem-e, hogy a' *Pártus Pénzeiken* feltalálhatni a' *Magyar Öltözetet*? Említsem-e a' *Pileatus Pártusokat*, és hasonlóképen *Pileatus Kúnokat*? Nem — — én mind ezeket most e' rövid Rajzolatban elhallgatom, hanem inkább a'ra tészlek figyelmetesekké beneteket: hogy a'kor, midőn *Georgiában* a' hatalmas *Sassanida Persa* fejedelmi házból eredő Királyok uralkodtak, a' *Sassanidáknak* pénzeiken *Magyar Ország* régiebb *Vértének Folyó Vizei*, ha csak engemet a' többféle hív réztáblák meg nem tsalnak, folyvást szemléltetnek.

96.

Jeles dolog az is, hogy *Georgia régiebb Évkönyveiben is* (Klaproth Reise II, 108, 110, 116.) az ott lakó *Pártusok* egyszer'smind *Gyászok* voltak. Előfordulnak ezen *Évkönyvekben* több helyeken az *Osusok*, *Kazárok*, *Pacinaciták*, *Zitsiek*. Említetnek nek (II, 71.) a' *Nebroth Babyloniai Király* igáját lerázó *Hét Testvérek*, hihetőképén *Hét Szitya Nemzetségek*. Mondatik ezekben (II, 100.), hogy a' *Georgiaiak hat szakaszra* voltak felosztatva. Az elsőt tevék az *Erisztavik* (Volkshäupter, Satrapen), a' másodikat a' *Hertzegek* (Fürsten), a' harmadikat a' *Nemesek* (Edelleute), a' negyediket a' *Kereshedők* (Polgárok?), az ötödiket a' *Királyi, Hertzei, és Nemesi Szolgák* (Servi Conditionarii), a' hatodikat a' *Parasztok*. Voltak a' *Pártusoknál* már hajdan az *Örmény Írók* szerint *Fő Udvari Szolgálatok* is, az az *Baronátusok*. De a' *Georgiai és Pártus Historiában* találtató *Nevek* is sokszor egészen *egyek* a' régiebb *Magyar Óklevelekben* találtató *Nevekkel*, a' mit mindenki olly hamar, mint én, észre nem vehet. Pedig ezen *Georgiai Historiák* még sok helyen igazittatásokat, 's bővítettéseket

méltán kívánnak, 's különösen az Örmény, és Arabs meg Persa Kutsfökből nagy gyarapodást nyerhetnek idővel. Azt, hogy a' *Caucasusi Táj abroszán* (Vater, Allgemeines Archiv für Ethnographie und Linguistik. I. Band. Weimar 1808. 8. p. 34.) ma is előjönnek az *Avarok*, *Ossetek* (Osusok), *Kunságiak*, 's hajdan *Klaproth* szerint (Asia Polyglotta. Paris. 1823. 4. pag. 87.) előjöttek a' *Jászok* is, méltó észre venni. Sőt a' Névtelen Örmény Geographusnál (Moses Chorenensis, edit. cit. pag. 356.) találató *GV DAMACARI* (Guda-Macarii?) nemzetségi név, melly *Saint-Martin*-nál (Mémoires sur l'Arménie. Tom. II. Paris. 1819. pag. 357.) frantziáson *KOVDAMAGAR*, a' tudós *Klaproth* abroszán (Reise II, pag. 301. Tab. II.) *GV DAMAQARI* formában most is olvasható. A' Bosniai *KVDVGEREK* (Kud-Ugerek?), ha tsak a' szorgalmas *Ruminak* a' Bosniai Magyarokról közlött tudósítása újabban meg nem valósodik, szemünk láttára más nyelvű néppé átalváltak.

97.

Még egy tárgy foglaltatik a' *Georgiai Évkönyvekben*, melly figyelmünket különösen mágára vonhatja. A' *Thargamosz* nevü hires Férfiat értem, kitől a' *Georgiaiak* magokat származtatják az *Örményelikkel együtt*. Móses Chorenensis (Cit. Edit. pag. 12.) e' *Thargamosz*-t kevés különbözőséssel *Thorgomus* néven említi. Ha e' *Thargamosz* vagy *Thorgomus* származatát *Jásetzola* Georgiai és Örmény Írók szerint öszve vetjük a' felette nagy hitelü Móses Könyveivel Genesis X, v. 2—4., azonnal észre vesszük: hogy *Thargamosz* vagy *Thorgomus* egy *Név* Mósesnek *Thogorma* névével. Azonban Mósesnek *Thogarma* vagy *Thogorma* neve (Michaelis, Spicilegium Geographiae Hebraeorum Exterae. Goettingae 1769. 4. Part. I,

pag. 67—78.) *Thorgama*, Θέργμα, 's' a' t. formában is találtatik, mint az *Ezechielnek* (XXVII, 14. és XXXVIII, 6.) *Domus THOGARMA* kifejezése helyett *THVRGAM*, Θέργμα, Θέργμα 's' a' t. is olvastatik. *Bochart Samu*, igen nagy olvasásu tudós férfi, szerint *Ezéchiel soraiban* (*Geographia Sacra. Lugd. Batav. 1707. fol. col. 176.*) *Thogarmának Georgia* neveztetett. Ezt vélhette sokkal előbb (*Liber COSRI. Basileae. 1660. 4. Praef.*) Rabbi Petachja Sidó Író utazása szerint a' híres *Buxtorf János* is. A' nagy tudományu *Michaelis János*, kinek nevét a'kor is tisztelettel említem, midőn véleményét el nem fogadhatom, nem tudta maga magát, úgy szólván, elhatározni, ha *Thogorma* név alatt a' *Törököket*, vagy inkább *Örményeket* értse-e? — Közel sem tartom olyan-nak magamat, hogy a' nagy hírü Sidó Nyelv Tanítók között *Bíróságot* viselhessek, de szemérmes artzával kimondom még is e' dolgról véleményemet.

98.

El nem hitethetem magammal, hogy *Móses-nél* Genes. X. v. 1 — 32. minden *Nében* a' tudós *Michaelis* magyarázata szerint *Nemzetségi Nevet* kellessék keresni. Ha mindet Irót, a' mi kétséget sem szenved, magából leghelyesebben lehet magyarázni, úgy *Móses*, ki világosan megkülönbözteti a' *Személy Neveket* a' régi *Nemzetek* vagy *Országok* neveiktől, *Michaelis* gondolkodása szerint helytelenül magyaráztatik. — Midőn *Móses* p. o. Genes. X., v. 7. írja: „*Filii Chus: Saba et Hevila, et Sabatha, et Regma, et Sabatacha. Filii Regna: Saba et Dadan.*“ a' kor egyedül *Férfi Nevekről* ír, 's helyesen írja Genes. X. v. 25 — 28. hogy *Jectánnak* is volt *Saba* nevü fia. Másutt is helyesen tulajdonit (Ge-

Chus fiai: *Saba, Hevila, Sabatha, Regma és sabatacha, regma fiai: Saba és Dadan.* Az ő (*Nemród*) királyságának főhadiszállásai pedig: *Babylon, Arach, Achad és Chalanne, Sennaar földjén.*

nes. X., v. 11.) *Chámnak* későbbben *Assur* nevü *maradékot*, 's helyesen ad mind a' mellett *Semnek* is egy *Assur* nevü *Fiat.* — Ellenben, midőn (Genes. X., v. 10.) írja: „Fuit autem principium Regni ejus (Nemrodi) *Babylon et Arach, et Achad, et Chalanne, in terra Sennaar*“ szembetünő: hogy itt nem *Férfit Nevekről*, hanem *Országokról* beszél. 's a' t. Így tehát *Móses Thogorma* nevéből nem lehet *Nemzet*, vagy *Ország* nevét faragni; mint nem lehet az *Ezechiel Domus Thogorma* kifejezéséből is *Ország* Nevét (valamelly *város* vagy *falu* neve helyett) következtetni. Ki is merné mondani, hogy (*Ezech. XLVII., v. 16.*) *Domus Tichon* = *Tihany Háza* valamelly *Tihany Országot* vagy *Tihany Nemzetet* tenne? Innend továbbá az is világos: hogy *Thogormától* eredhettek a' *Georgiaiak* és *Örmények*, és még sem eredtek *Jáset* véréből *Gomernek Thogorma nevü fiától*. Bizonyos, hogy minden régi napkeleti *Férfi Név* jelentett valamit; bizonyos, hogy hajdan a' *Nemzeteknek Neveik* is mind jelentők voltak: De mind e' mellett épen nem lehet vitatni, hogy a' *Nemzeteknek Neveiket*, mellyekhez *hasonlók* *Móses Nemzetségi Táblájában* találatnak, e' *Nemzetségi Táblákból* kellene és lehetne lehozni. Más az, midőn *Móses*, mint p. o. a' *Chamitákkal* tészen, a' *Nemzetségeknek* egyenesen *Eredeteket* fejtegeti. Itt, ha *Szent Iró* nem volna is, a' legnagyobb hitelt érdemelheti.

99.

De nem ezekre *tzélozok* én, midőn a' *Thogorma* névre fordítom *figyelmeteket*. A' *Kazár*, vagy is *Hún* *Fejedelemnek igen régi levelében* (*Liber Cosri. cit. edit. praef. pag. d. 2. seqq.*) találom, hogy magát „*Rex Thogarmorum*“ *tzim-*

Thogarmok királya
Tudva levő, hogy mi
Japhet utódai közül

mel nevezte. E'ben a' levélben olvasom: „Scito, nos esse de *Posteris Japheti* (Ez *Mese*) ex filiis *Thogarmæ ipsius filii*. (Nem jól olvasta Móses Könyvét) — Invenimus in *Libris Genealogicis* (itt kulfőre idéz, és azért igazat mondhat) *Patrum nostrorum, Thogarmam decem habuisse filios, quorum haec fuerunt nomina: Agijor, Tirus, Ouvar, Ugin, Bisal, Tarna, KASAR, Sanar, Balgad, SAVIR*. Nos sumus ex *Casar, vel Cosar*.“ Látni való: hogy itt a' *Nevek* nagyon elrontattak. Másképp adja elő e' *Neveket* (Bochart, Geogr. Sacra. cit. edit. col. 109.) *Ben* — *Gorion Jósef* nevű *Sidó Iró*, midőn ezeket jegyzi fel: „*Thogarmæ* sunt decem familiae, scilicet *CHOZAR, et PATZINAC, et Alichanus* (Bochart helyébe tette: *Anchialus*), et *BULGARI, et Ragbiga* (Bochart helyébe tette: *Raguzæ*) et *TVRCAE, et BVZ (VZ?) et Zabuch* (Bochart helyébe tette: *Zavolch*) et *HUNGARI, et Tilmats* (Bochart helyébe tette: *Talmits*, és a' *Szász Országi Misniának* magyarázta). Omnes illi in *Aquilone* degunt, et terras suas de nominibus suis appellarunt. Habitant autem ad *fluvium Ethel, qui est Elatach*. Tamen *Hungari et Bulgari et Patzinacæ* habitant ad magnum *fluvium Danubium*.“ Honnand vehette e' sok igazat mondó *Sidó Iró* tudományát? tsak az *Eichhornok, Paulusok, Rosenmüllerek's a' t.*, nem pedig én, mondhatják meg. Nem győzöm tsudálni e' *Ben* — *Gorion Jósefet*. Hogy *Dalmátiában Szitya Ország* volt, az kérdést sem szenvedhet: De a' *Zavolch's a' t.* Nemzeteket nem értem.

100.

Mósesnek Gergesaeusait (Magyarait) kelenc még elő állitanom, ha a' *Magyar* névnel túl nem léptem volna a' rövidségen. Nem mula-

valók vagyunk, *Thogarma* fiaiból pedig az ő fiai. A mi apáink családja könyvében azt találjuk, hogy *Thogarmának* 10 fia volt, ezek nevei: *Agyor, Tirus, Ouvar, Ugin, Bisal, Tarna, Kasar, Sanar, Balgad, Savir*. Mi *Casaartól* származunk, vagyis *Cosartól*. *Thogarmának* 10 csapata van, mégpedig: *Chozar, Patzinac, Alichanus, Bulgari, Ragbiga, Turzae, Buz (Uz?)*. *Zabuch, Hungari, Tilmats*. Mindezek *Aquilonban* élnek és földjeiket saját neveikről nevezték el. Az *Ethel* folyó mellett laknak, ami (tulajdonképpen) *elatach*. De a magyarok (*Hungari*), a bulgárok (*Bulgari*) és a *Patzinacæ* (palcók) a nagy *Duna* folyó (*Danubium*) mellett laknak.

tok sokáig e' névnél, mivel már sokan előttem észre vették: hogy *Georgius* és *Gergesaeus* egyet jelentenek. Azt mondom tehát futólag, a' mit a' *Magyar régi Óklevelekből* kiki tapasztalhat, hogy a' *György* név hajdan *Gerg* és *Gergh* formában is használtatott. Innend leve a' *Palótz Nyelubben* *Gerg-is*, a' *Magyar Nyelubben* pedig *Gerg-es* adjectivum, az az: *Georgius*. Ettől továbbá *Gergesaeus*, *Girgaschim*; ettől a' görög *Gerghitae*. 's a' t. Alig Képzeltethnők, ha ma is friss példáink nem volnának, mint elrontották, forgatták, és tsigázták különbféle Nemzetek, sőt tsak egyetlen egy Nép is, az emberi Neveket. Tudjuk mi p. o. hogy *Elisabetha* = *Ersébet* = *Ersi* = *Örzse* = *Liza* = *Lizi* = *Lilla* = *Bösi* = *Böske* = *Pere* = *Persi*. 's a' t.: De hogy esmérje meg egynek e' sokféleséget a' tudós, ki bé nintsen avatva a' közönséges nyelv szokásnak minden ágazataiba? Pedig míg ilyen formán, mint e' példában látjuk, a' sokféle egyettevő neveket el nem határozzuk; míg az ilyen neveknek *Fordítottásait* híven öszve nem szedjük és meg nem értjük: Addig *Száz* meg *Száz* Nemzeteket a' Föld nyelv-el, 's nem léssen a' világnak öszve függő Története ott is, hol valóban lehetne. És ilyen gondolatok okozták, hogy, a' nagy tettekkel terhes időktől is figyelmetességre ösztönöztetvén, mindenek előtt a' *Fő Rendzabásokat* szedtem öszve, mellyek szerint a' régi *Históriát* készíteni kellett, 's azután nyultam *Nemzetünk Története*ihöz. De elég légyen már a' *Magyar Nemzet nevé*ről és *eredetéről*.

101.

Még egy példát kívánok adni a' *Palótz Nyel*u használtathatásáról, de ez már a' *Lapponiai Nyel*vel is szövetségben léssen. A' *Tárnok Mesteri* fényes hivatalnak nevé próbáljuk tsak magyaráz-

ni, ha tudjuk, a' *Palótz Nyelv* nélkül. Elfogunk bizonyosan akadni, mihelyest meggyőzetünk, hogy e' szónak nem a' *Tár* szó, hanem *Tavar* a' gyökere. Száz meg száz öklevéiben váltva találjuk „Magister *Tavarnicorum* Regalium,“ nem különben „Magister *Tavernicorum* Regalium.“ Hídjatek állításomnak, mert tapasztalásból beszélek. Kezai Simon ('s már előbb jóval a' Várad-i Registrum) a' mai Fehérvármegyei *Tárnok* falút 's völgyet TAWARNVC néven emlegeti. Így nevezik a' régi öklevelek is. A' *Tárnok* név tehát olyan rövidítés, mint p. o. *Metszek* = *Mitteszek*; *Ettem* = *Evettem*. 's a' t. A' mai *Társzekér* is hajdan *Tárghszekér* volt. 's a' t. Történeti dolgok ezek, melyeket hiteles tanúságokkal a' *Nyelv Történetéből* támogatni lehet. — Honnand értjük meg tehát a' *Tavar* = *Tár* szó jelentését? Igazán megfogy itt tudományunk, ha tudjuk is, hogy *Rogierius*, *Thurótz*i, és *Istvárfy* szerint a' *Tavernicus* hajdan *Camerarius* vagy is *Thesaurarius* volt. Ellenben ha a' *Palótz* TAVER formára, mely a' *Látán* névben most is fenforog, figyelmezzünk, hamarabb szemünkbe ötlenek a' *Lapponiai Nyelv Szókönyvében* (*Lexicon Lapponicum*. Holmiae 1780. 4. pag. 460.) ime' sorok: „TAWER = *Thesaurus*; TAWER-ATS, diminutivum.“ Van nálunk is *Fi-ats-ka*, *Kul-ats*, *Gub-ats* 's a' t. kicsinyítő ATS forma. Azonban a' *Taver* és *Tavar* hajdan *Thesauri Productor*-t is jelenthetett, 's e'kor *Tav* volt a' gyökér *Thesaurus* jelentéssel. 's a' t. De ez csak a'nak elhitélésére szolgáljon, a' mit felebb mondtam, hogy tudniillik az *Éjszaki Atyaifiságos Nyelvek* néha a' *Palótz Nyelvet* állítják elő. Közönségesen mondhatom: hogy *Révai* halála óta a' Magyar Nyelvnek tudós esmérete, mely mindenek felett, 's főképen a' *Nyelv* belső *Történetén* épülhet, igen keveset ment

odább. *Tanulni* kellene a' Magyar Nyelvet azoknak is, kik *tudatlanul* *ujitanak*; azoknak is kik *tanítják* (bár úgy volna!) a' Nemzeti Nyelvet.

102.

Most állunk már ott, hol megérthetjük *Herodotusnak* (I, 57.) igen fontos helyét a' *Pelasgusokról* és azoknak *nyelvekről*. „*Jam PELASGI* (így ír a' Magyar História-nak tiszteletre méltó *Kutatója*) *quam lingua usi sint, pro certo adfirmare non possum. Sed si fas est coniecturam capere ex his, qui etiam nunc supersunt Pelasgi, qui supra Tyrrenos Crestonem oppidum incolunt, qui eam terram olim, quae nunc THESALIA vocatur, habitaverant, finitimique per id tempus fuerant eorum, qui Dorienses hodie nominantur; item ex illis Pelasgis, qui PLACIAM et SCYLACEN in Hellesponto condiderunt, qui cum ATHENIENSIBVS una habitaverant; sive quae sunt alia oppida, quae nomen mutarunt: Ex his si coniecturam capere fas est, BARBARA LINGVA VSI SVNT PELASGI. (Nem voltak tehát Görögök). Quod si igitur eadem ratio fuit vniuersi Pelasgici generis, statuendum fuerit: Atticum populum, CVM SIT PELASGICI GENERIS, ex quo in Hellenum nomen transiit, simul Linguam suam dedidicisse, et cum Hellenum lingua permutasse. Et enim neque Crestoniatarum lingua cum ullis eorum, qui nunc circum habitant, consentit, neque PLACIANORVM; inter ipsos autem conuenit: et satis adparet, servasse utrosque eadem sermonis formam, quam secum adtulerant, quum in has, quas nunc incolunt, regiones immigrarunt.“ Ha tudjátok, hogy a' *Plauci, Placi, Palaci, Planci, Ploci's* a' t. nevek a' *Palóznak* nevei, értitek, hogy a' *Pelasgusok* *Herodotus* szerint *Palótz Nyelvet* beszéltek.*

ilyen megfontolásból az egyetemes pelasgok népe voltak ők, ezt kell megállapítani: az attikai nép, tulajdonképpen pelasgi nép, hellén nép lett, egyben elvesztette saját nyelvét és a hellénnel együtt hellén nyelvre tért át. Mert sem a Crestoniatar-ok nyelve nem egyezék a környéken lakókkal, sem a Placianusoké. De ezek egymás nyelvét megértik: ebből elég világos, hogy mindkető megőrizte azt a nyelvet, melyet magukkal hoztak, és nem vették át a területre bevándorlók nyelvét.

Hogy éppen most a pelasgok milyen nyelven beszélnek, biztosan megerősíteni nem tudom. De ha szabad kikövetkeztetnem azokról, akik most is mint pelasgok élnek, akik a „Tyrren“-ek fölötti Creston városban laknak, akik hajdan azt a földet lakták, amit most Thessaliának hívnak és abban az időben szomszédosak voltak azokkal, akiket ma Dorienseseknek mondanak, éppígy azon pelasgokról, akik Placia-t és Scylacén-t Hellespontban alapították és együtt laktak az athénnel, vagy más olyan városok, melyek nevüket megváltoztatták, mindezekből, ha szabad kikövetkeztetnem?: bár bár nyelven beszéltek a pelasgok. Ha tehát

Olvassuk *Herodotusnak* (I.; 104. 105.) ime' sorait is: „Ibi tum *Medi* cum *Scythis* congressi, praelioque superati, Asiae Imperium amiserunt; *Scythae vero universa Asia sunt potiti*. Inde *Aegyptum* versus intendebant viam: sed *Syriam Palaestinam* ingressis occurrens *Aegypti Rex Psammitichus*, *muneribus precibusque effecit*, ut ulterius non progredierentur. Ubi regredientes *Ascalonem* venerunt, *Syriae oppidum*; *maxima Scytharum parte sine maleficio praetergressa*, *Pauci* ex illis, pone sequentes. *Veneris Coelestis templum* DESPOLIARVNT. His autem *Scythis*, qui templum *Ascalonis* EXSPOLIARVNT, eorumque semper posteris, inflixit dea *ἠλειαυ νοῦσον* (muliebrem morbum!); ita quidem: ut etiam *Scythae* dicant, ob hanc causam morbo hoc laborare illos, et apud se ab aduentibus *Scythicam* terram conspici, quo pacto adfecti sint, quos *ENAREAS Scythae adpellant*.“ Mostanig a' tudós világ, sőt a' hallhatatlan érdemű *HEYNE* is (*Commentationes Societatis Regiae Scient. Göttingensis. Clas. Hist. et Phil. Tom. I. Göttingae 1770. 4. pag. 28. — 44.*) azt vélte, hogy az *ENAREAS* szó *Szitya Neve* a' prédálóktól nyert *Betegségnek*: pedig olvashatni minden *Görög Szó Könyvekben*, hogy *Ἐραρα* = arma, exuuiae, *SPOLIA*. — — — *Ἐνάρεις* = milites, *SPOLIORM* detractores. — — — *Ἐνάρίζω* = occido, armis *SPOLIO*. — — — *Ἐνάρφίρης* = *SPOLIA* ferens, victor. (Lássad: *Lexicon Graeco-Latinum. Apud Joannem Crispinum. M. D. LXII. fol. Tom. I. pag. 608.*; és: *Schneideri Griech.-Deutsch. Handwörterbuch. Leipzig. 1797. 8. I. Band. pag. 463. — 464.*) A' *Σκῦθαι Ἐραρέας* tehát a'nyi, mint *Scythae Spoliatores*; mint *Pré-*

Ott akkor a médek a szityákkal harcba bocsátkoztak s a csatát elvesztve elhagyták Ázsiát, a szityyák pedig elfoglalták egész Ázsiát. Aztán Egyiptom felé indultak, de Syriába, Palestinába érve, Egyiptom királya, Psammitichus ajándékokkal és könyörgéssel elérte, hogy ne menjenek tovább. Mihelyt azonban Ascalon-ba értek, egy Szíria városba a szityyák többsége minden kártevés nélkül a város mellett továbbment, néhány hátulmenetelők azonban Coelestis *Venus* templomát kifosztották, illetve nőutódait az istennő bizonyos női betegséggel sújtotta. A szityyák is elmondják, hogy azokat a szerencsétlen szityya nőket, akik abban a betegségben szenvednek, azok, akik az ő jelenlétükben Szityya földet meg szeretnék nézni, így szólítják meg: ime, a kiszáradottak!”

dőlő Szityák. A' Palótz nevet épen így magyarázzák számos Lengyel Irók. — Mondhatnék itt a' *Philistaeus*, *Enareas Szitya*, és *Campanus Nyavaláról valamit*, de ismét elvágnam vele a' fonalat. Most tehát inkább hallgatok.

104.

Ugy de volt-e igazán *Préddlő Szitya* nevet viselő *Szakasza* a' Szitya Nemzetnek? — *Arrianus* (L. IV. cap. 5. írja: „*Haud multo post Legati a' REGE Scytharum ad Alexandrum veniunt, factum excusaturi: non esse ei illata arma COMMUNI totius Gentis Scythicae CONSILIO, sed ab iis, qui LATRONUM more (Ληστῆραι) ex RAPTO viverent.*“ Ezen Görög Szóvaknak jelentéseik: *Ληστῆς* = *Räuber, Plünderer*; — *Ληστεία* = *Räuberey*; — *Ληστῆρῶν* = *Räuberrische Gesellschaft*; — *Ληστεῖω* = *Rauben, Plündern*, 's a' t. régen esmértelnek. Ha tehát ezeket mondanám: *Scythae Laestrygones, Pelasgi Laestrygones, Scythae Enareas, Palótz Szityák, Palótz Pelasgusok*'s a' t. egyet mondanék. Ott vagynak az *Odysséának* (X. 80. seqq.) Olasz Országi *Laestrygonesei*, hol nem meszsze az *Odysséának* (XII., 60, 61.) Olasz Országi *Planctái* (mi az a' *Petrae Errantes?*) laktak. Ezen környék mellett volt *Virgiliusnak* is (Aen. IX, 716.) *INARIME*, helyesebben *ENARIA* és *ENARIME* helye. Az *Iliásnak* (II., 785.) *Εἰν Ἀρίμοις* szavait is *Enarime* vagy *Enareas* -nak kell megigazítani. Így lasanként (mert minden idővel érik) érteni fogjuk *Homerusnak* több mostanig nem értett helyeit, 's elhiszszük: hogy *Homerus Planctái* és *Herodotus Placusai* valóban *Palótz Szityák*, vagy is *Palótz Pelasgusok*, az az: *Palótz Pártusok* voltak. Elhiszszük: hogy

Nem sokkal ezután a szittyák királyától követek jöttek Alexanderhez a megtörtént dolog miatt mentegőtőzni, ők nem az egész szittyia néptözség elhátározásában létesített hadseregéből jöttek, hanem azok társaságából akik zsvány szokás szerint rablásból élnek.

a' *Pelasgusok* kétségen kívül *Palótz Nyelvet* (és nem *Görögül*) beszéltek.

105.

Ne véljétek mindazonáltal, hogy a' mi *Palótz véreink* olly értelemben voltak volna *Rablók*, *Prédálók*, vagy talán épen *Gyilkosok*, mint sokan gondolni hajlandók. Most is, hajdan is, a' *Prédálás* nem szokatlan a' *Katonák* között. Ellenben *Bela Király* névtelen *Jegyzője* (cap. 1. *Schwandtneri SS. Rev. Hung. edit. Vien. fol. Tom. I. pag. 4.*) így ír a' régi *Magyarokról*: „Quando enim *Scythici* victoriam habebant, nihil de PRAEDA volebant, vt moderni de posteris suis, sed tantum modo LAVDEM exinde quaerebant.“ — Ezt írja *Bölcs Leo Görög Fejedelem* is *Tacticájában* (*Kollár op. cit. pag. 35.*) *Atyáinkról*: „Posteaquam vero hostes suos in fugam verterint, omni alia cura deposita, tergis eorum assidue inhaerent, tota mente animoque in persequendis defixi. NEQVE ENIM, QVEMADMODVM ROMANI, CETERAEQVE NATIONES, SATIS ILLIS EST moderate insequi, ET FVGIENTIVM OPES DIRIPERE; verum tamdiu illis incumbunt, donec interneccione deleant: quem in finem omni arte, conatuque vtuntur.“ Illyen bizonyágtétel a' tudós és szövetséges *Görög Császár szájából* agyon ver ezer ezer *klastrom falai között* lakó tudatlan régi *Barát Író*t, *hik Atyáinkat az Emberi Nemzet Sepredékének festették* a' nélkül, hogy őket *esmérték* volna. A' *Palótz törvény* nem volt illyen kemény, hanem megengedte *vizálni* ütközet után, 's alatt is, az *Ellenség Sajátát*. Itt fekszik a' *PRÉDÁLÓ*, vagy is *PALÓTZ* névnek igazi fenéke. A' *Magyar* nem *prédált*, hanem mai szólás mód szerint *REQVIRALT*. De volt még is a'nyi esze,

Amikor ugyanis a *szittyák* győztek, semmit sem akartak a *hadizsákmányból* kérni úgy, mint a *modern utódaik*, hanem csak *győzelem dicsőségét*.

Miután pedig ellenségeiket *futásra* készítették, minden más gondot félretelve, *állandóan* azok hátán csüngve, egész szívükkel és akaratukat az *üldözésnek* szentelték. És nem úgy, mint a *rómaiak* és a *többi nemzet*, hogy elég őket *mérsékeltlen nyomon követni*, a *futók erejét szétszakítani*, hanem *addig kell rájuk rontani*, még a *lemészárlással* el nem pusztulnak: s ezt a *módszert* minden *ügyességükkel* ösztönösen használják.

hogy a' *Kintset* (ezt most is *mindegyik ellen-ség* elvinné) meg nem vetette.

106.

Számtalanszor hallottuk mi oskoláinkban, olvastuk könyveinkben, hogy *Atyáink prédálni jártak Európának különbféle országaiba*, holott a' fen maradott kevés Irókból is meglehet bizonyítani: hogy *ők soha el nem hagyták Hazájokat*, ha tsak vagy mint *szövetségesek* más külföldi Nemzetektől *meg nem hivattak*; vagy pedig mint *megbántatott Felek* (p. o. ha megtagadták tőlök a' *kikötött adót*) tórlani nem mentek a' *Sérelmeket*. Számtalanszor hallottuk Oskoláinkban, olvastuk könyveinkben, hogy *nyers hust ettek Atyáink*; hogy *pásztorok*, hogy *halászok*, hogy *vadászok* voltak Atyáink. Igaz, *meg itták szükségben a' Ló és Tehén Tejet*, de épen ezért őket *Éhséggel* nem igen lehetett az *Ellensfélnek* gyötreni. „*Comitatur eos* (így ír Bölts Leo Görög Tsászár, op. cit. pag. 29.) *animalium magna multitudo*, EQVORVM, EQVARVMQVE, item BOVM ac VACCARVM ARMENTA, tum ESCAE, tum LACTIS POTVS causa, simul etiam *ut Frequentiae Amplitudinisque Castrorum speciem praebeant.*“ *Vadásztak* is első gyermekségektől fogva, mivel a' *Nyilazás Fő Mestereinek* állandó *gyakorlásban* kellett élniek a' háboru esetére. *Halat is ehettek*, de hiszen mi is megeszszük, 's más *Nemzetek* is megeszik, a' *Halas Ételeket*. Azonban ilyen munkákat, *mint a' Földmivelést és Ló vagy Marha Őrzést* számtalan *Szolgáik és Jobágyaik* által *gyakoroltatták*. Te ezután, mint az én nagy tiszteletre méltó *Barátom, Tiszt. Tudós VIRAG BENEDEK*, régen intett benünket, *A' PÁR DUTZOS FÉRFIAKAT KÜLÖNBÖZTESD MEG a' Magyar Nép Szol-*

Kiséri őket nagy csapat állat, csődör, kanca, ökör, tehéncorda, aztán ételek, tej ivásra, azért, hogy emeljék a táborok forgalmának, tekintélyének külső megjelenését.

gdítól, és A' GUBÁS EMBEREKTŐL. De azt is megjegyzed, hogy a' legnemesebb ellenség háborúja is, távol levén a' barátságos látogatástól természete, gyászos sebeket ejt; 's hogy a' Magyar Zászlók alatt hajdan is több nemtelen, mint nemes katonáskodott. „Exercitum (így ír Justinus a' Pártusokról Lib. XLI. cap. 2.) non ut aliae gentes liberorum, sed maiorem partem servorum habent.“ — Ha a' Sidó Chatah = accepit, ábrípuít; ha Nechethah = captus est: úgy nem épen hihetetlen, hogy Móses Khetaeusai más néven Palótzok voltak. 's a' t.

107.

Mivel ismét a' Pártusokról említést tettem, meg nem állhatom: hogy Nemzetünk Pártus Eredetének azon fontos tanubizonyosságát, mellyet a' finom izlésű és igen velős tudományu Dresdai Könyvtár Felvigyázója Ebert Fridrik Adolf (Überlieferung. I. B. 1. Stück. Dresden 1820. 8. pag. 81 — 82.) a' napokban Európával közlött, kedves Hazám fiaival meg ne esmértessem. Bir a' Wolfenbütteli híres Német Országí könyvtár egy X. században Pergamentra íratott kéziratot, mellyben egyebeken kívül vagyon egy rövid históriai ének is kótákkal a' Lech folyóviznél történt véres ütközetről. E'ben az Énekben a' következők találhatnák: „Excitatus Otto, spes suis surexit, timor magnus adversis mox venturus. Nam dum fama volitat VNGARIOS signa in eum extulisse, juxta litus sedebant armati. Vrbes, agros, villas vastant late; matres plorant filios, et filii matres vndique exulari. Equis ego? dixerat Otto vidcor PARTHIS diudiu (így van). Milites tardos moneo. Dum ego demoror, crescit clades semper. Ergo moras rumpite, et PARTHICIS mecum hostibus obviate. Dux Cuonrat intrepidus, quo

Ottó felriadván, remény támadt benne, aztán nagyfélelemellenfeleivel szemben. Mert amíg az a hír járja, hogy a magyarok kivonultak ellene, a harcosok a tengerparton ültek. Városokat szántóföldeket, nyaralókat pusztítanak messze földön, anyák siratják fiaikat, a fiúk pedig mindenütt anyjukat keresik. Lovakkal én? Hiszen nap mint nap látanak engem a parthusok, mondta Ottó. Figyelmeztetem a lassú katonákat. Amíg késlekedem, veszteség egyre növekszik. Hát hagyjátok

abba a halogatásokat, és velem, a parthusokkal el az útból! Cuonrat vezér rettenthetetlen bátor, nálánál nincs erősebb más, a katoná egy szót: Vesszen, akit ez a háború megijeszt, vállaljátok a hadsereget, az ellenség hadakat sürget. Én elsőként mint vezér ontom ki az ellenség véréét. Ezekkel felgyújtva zajonganak a fegyverek, a hadsereg vádol, az ellenség

non fortior alter, milis (miles) inquit: **Pereat**, quem hoc terreat bellum; arma induite; armis instant hostes. Ipse ego *signifer* effudero primus sanguinem inimicum. His incensi, bella fremunt; arma poscunt; hostes vocant; signa secuntur; tubis canunt. Clamor passim oritur, et milibus centum *Theutones* immiscentur. Pauci cedunt, plures cadunt. *Francus* instat, **PARTHUS** fugit. Vulgus exangue undis obstat. *Liquus* (Lech folyó) rubens sanguine Danubio cladem **PARTHICAM** ostendebat. Parva manu caesis **PARTIIS** ante et post saepe victor. " 's a' t. Hogy itt azon században, mellyben a' Magyarok mostani Hazájokba költöztek, a' *Magyarok* egyenesen **PÁRTUSOKNAK** hivatnak, ugyan kitagadhatja?

108.

Épen így hivatnak a' *Kúnok*, nem különben *Palótzok* is, mint már jelentettem, *Pártusoknak* több nagy hitelű régi Íróktól. *Radevicus* (Muratorii SS. Rer. Ital. Tom. VI. pag. 742.) írja: „Quo viso Poloni de tam improviso malo percussis, et vehementer exterriti, cum jam nihil praeter exitium sui, et destructionem terrae superesse viderent, quamvis auxilio vicinarum gentium, Ruthenorum videlicet, **PARTHORVM** (a' *Kúnokat* érti), Pruschorum et Pomeranorum maximum collegissent exercitum, in sola fuga spem vitae constituunt.“ — *Kadlubko Vintze* Lengyel Irónál (Dlugossi, Hist. Polon. Lipsiae. 1711 — 1712. fol. Tom. II. pag. 604. 675. 682. 787. 814.) találom: „Istorum (Polonorum) vero hinc vsque **PARTHIAM** (a' régi *Cumania* helyett), isthinc vsque Vngariam, illinc vsque Charinthiam creuit accessio.“ Másutt ugyan ő beszéli: „Rursus Sbigneo muliebriter illacrymante **PARTHI** Poloniae fines populantur, quos *trans flumina tandem*

felsőlt, jelvények követelnek, kürtök harsognak. Mindenütt hangos kiáltás támad és a katonák közé száz teuton vegyül. Néhányan mennek, többen elesnek. Francus szorongat, parthus menekül. A tömeg hullámokban ellenáll. A Lech folyó dunai vértől pirosan parthus pusztulást mutatott. Rövid kézzel megölvén a parthusokat, elől és hátul több esetben győz.

Mikor a lengyelek az akkori váratlan bajtól megrázkódtak és igen megrémülve semmit sem látnak eltávozásuk és a föld szétrombolásán kívül, bár a szomszédos népek, a rúthénok segítségével összegyűjtik a parthusok, pruszkusok és pomeránok nagy hadseregét, az élet reményét magában a menekülésben határozzák meg.

Maguknak (a lengyeleknek) a hozzájárulása növekszik innen egész Parthiáig, aztán egészen Ungariáig, onnan pedig egész Charinthiáig.

Visszafelé Sbigneumot nőiesen megsíratva a parthusok Lengyelország területeit elnéptelenítik, őket végre a folyókon túl Boleslaus nyomon követ, és az ellenségeket mindenütt leverve foglyaikat karddal váltják ki, a praedonokat (palócokat) pedig hadizsákmányként Boleslaus használja.”

„Ő maga igazi parthusként inkább a menekülést választja, és Marius példájára elrejtőzik Mazovia sással benőtt rétségébe.“ — Ott van ugyanis Usevoldus, Belizia vezére a Laodomiriensek fejedelmeivel, a Haliciensék kiválósaival, a Tibianok válogatott lovascsa-

consequitur Boleslaus, et hostes passim fundens, captivos suos ense redimunt, et *Praedones* (*Palótzokat*) in praedae praedam convertit. Alább: „Verum ille PARTHICO plus quam PARTHVS fugam eligit potius, et Marii exemplo in Mazoviae carectis deliteseit.“ Még alább: „Adest namque Dux Belziae Vseoldus cum Principibus Laodomiriensium, cum Haliciensium praecipuis, cum electis Tibianorum turmis, cum PARTHORVM millibus vrbis subsidio.“ Végre ugyan ő: „Romanus (Dux Haliciae) Duci Leszkoni obnixie supplicat, vt eum perpetuo famulatu sibi obliget, vt ejus obsequio cunctis Ruthenorum Principibus ac PARTHORVM per ipsum partibus imperaret.“

109.

Továbbá *Anonymus Saxo* Krónikájában (Menckenii, SS. Rer. Germ. Lipsiae. 1730. fol. Tom. III. pag. 129.) olvashatni: „Temporibus istius Imperatoris quidam exercitus de *Asya* exiens, qui iuxta fluvium, qui *Than* appellatur, habitabant, inuaserunt PARTHOS, quibus *Rutheni* auxilium ferebant, commiseruntque cum *Thataris* praelium, et victi sunt. Conciderunt itaque de *Ruthenis* et PARTHIS ad centum millia hominum.“ Az *Orosz Évkönyvek* épen így adják elő e' szomorú esetet a' *Palótzokról* és *Oroszokról*. Értetni fogjuk tehát a' *Névtelen Livóniai Krónika Irójának* (Joan. Dan. Gruberi, *Origines Livoniae*. Francof. et Lipsiae. 1740. fol. pag. 150.) imez előadását is: „1221. Eodem anno fuerunt *Tartari* in Terra VALVORVM pagano rum, qui PARTHI a quibusdam dicuntur, qui panem non comedunt, sed carnibus crudis (?) pecorum suorum vescuntur. Et pugnaverunt *Tartari* cum eis, et debellauerunt eos, et percusserunt omnes in ore gladii, et alii fugerunt ad *Ruthenos* petentes auxilium ab eis.“— Ne is aka-

patával, a parthusok ezreivel a város védelmére. Romanus (Halicia vezére) Leszkon vezérnek állhatatosan azért könyörög, hogy őt örökös alárendeltséggel magához kösse és az ő engedelmével a ruténok összes parancsnokain és a parthusok országrészein uralkodhasson.

Jozzuk a' VALVI új néven. Már 1242-dik év
 felé írá Ujságúl egy Dominicanus és egy Szent Fe-
 rentz rendéből való szerzetes Férflu (Matthæi Pa-
 ris Monachi Albanensis Angli Historia Maior. Pa-
 risiis 1644. fol. Additamenta pag. 139.) ime tu-
 dósítást: „Et quamvis dicantur *Tartari*, multi
 sunt cum eorum exercitu pessimi Christiani, et
 COMANI, quos *Theutonice* VALVEM appel-
 lamus.“ — Mennyit kellene ismét e' *Valvenek-*
ről, vagy is *Váliakról* (Móses *Pherezaeusairól*)
 szölanom a'nak megmutatására, hogy a' Német Or-
 szági *Ost-Válok*, *West-Válok*, és *Nahar-Vá-*
lok Szitya Népek voltak! Nem, épen nem Ká-
 baság, a' mit *Gesner Honrád* (*Mithridates. Ti-*
guri. 1555. 8. pag. 30. recta) még a' XVI-dik szá-
 zad közepén írt: „*Sueviam continuum montium*
(Hercynii nemoris) iugum dirimit: ultra quod
plurimae gentes agunt: ex quibus latissime patet
Lygiorum nomen. Ex iis etiam Noharuoli sunt.
(Lygii Sueuorum Populi, inquit Althamerus, juxta
Marcomannos, et Pannonos consederunt. IIO-
DIE HVNGARIS ADNVMERANTVR. Et mox,
NAHAR-VALORVM et finitimorum sedes PO-
MERANI, AVT HVNGARORVM QVIDAM TE-
NERE VIDENTVR.“ 's a' t. Ha közöttünk Tó-
tokká lehettek számtalan Magyar Falúk, az
idegenek között még inkább fogyhatott, sőt hi-
veszhetett, a' Magyar.

110.

De olvassuk inkább, vissza térve a' *Pelasgu-*
sokhoz, az *ősz Herodotusnak* (*Lib. VII. cap. 94*
—96.) ime' sorait: „*Jones centum contulerant*
naves, eodem modo instructi, atque Graeci. Jo-
nes, quamdiu in Peloponneso eam regionem, quae
nunc ACHAIA vocatur, incoluerant, priusquam
Danaus et Xuthus in Peloponnesum aduenissent

lőtt Peloponneszra érkezett Danausz és Xutusz, ahogy a görögök mondják, a pelaszgok azt
 Algialees-nek (azaz tengermartinak) nevezték. További Ion-tól Xusus fiától kapták a nevet. A
 szigetlakók 17 hajót gyűjtöttek egybe úgy felszerelve, mint a görögök. Itt van a Pelasgicus
 nép, amelyet ezúttal Jonicus-nak neveznek ugyanazon megfontolásból annak a 12 városnak

Az ionok száz hajót gyűj-
 töttek egybe, úgy felsze-
 relve, mint a görögök. Az
 ionok, amíg a
 Peloponneszra azt a tér-
 séget, amit ma Achaia-nak
 hívnak, lakták, még mie-

ut Graeci (a' magánál régiebb Irókat érti) aiunt, PELASGI AEGIALEES (id est Littorales) vocabantur: deinde ab Jone, Xuthi filio, nomen inuenerunt. — Insulani septem decim contulerant naues, eodem modo armati atque Graeci. Etiam hic PELASGICVS est Populus, qui deinde JONICVS eadem ratione nominatus est atque illi duodecim Civitatum Jones Athenis oriundi. Aeolenses sexaginta praebuerant naues, eodem modo atque Graeci armati: et hi quoque olim PELASGI nominati, vt Graeci memorant, Hellespontii, exceptis Abydenis: nam Abydenis imperauerat rex vt domi manerent, et pontes custodirent: caeteri igitur ex ponto expeditionis huius socii naues contulerant centum, eodem modo instructi ac Graeci. Sunt autem hi JONVM et DORIENSIVM coloni. In singulis istarum nauium erant propugnatores Persae, et Medi et SACAE.“ — Felebb már írta (Lib. VII. cap. 64.) Herodotus: PERSAE enim SCYTHAS nominant SACAS.“ — Xerxes seregéről mondatnak ezek, a' mi most minket keveset érdekel. Fontosabb e' sorokban, hogy a' Herodotusnál régiebb Görög Irók szerint a' hires JONESER is PELASGVSOR voltak, mint több más Népségek, mellyek itten emlittetnek.

111.

Kik voltak már ezen PELASGVS JONESER? — Ha a' Pelásgusok, a' mit a' mondattakból tudunk, Barbarus Nyelven vagy pedig Plácius Nyelven beszéltek, Görögök bizonyosan nem voltak. Kik voltak? Nevek eléggé kiáltja, tsak folyamodjunk nem Herodotus Jon nevü vezéréhez, hanem a' Görög Szó Könyvekhez. Hogy 'Ιῶν, 'Ιω, 'Ιηυ = das Geworfene, Geschoss, PFEIL, az az: Magyarúl IJ, vagy NYIL; hogy 'Ιω̄ 'εμω̄ = mco telo, seu sagitta mca, az bizonyos a' Szó

ionjai, akik Athénból származnak. Az Aeolens-ek 60 hajót adtak úgy felszerelve, mint a görögök: ők is pelasgok voltak, ahogy a görögök említik. A Hellespontuszok, kivéve az Abidenok – ugyanis ezeknek meghagyta a királyuk, hogy otthon maradjanak és őrizzék a hidakat, tehát a többiek, a hid hadi-vállalkozási szövetségesei 10 hajót állítottak ki, úgy felszerelve, mint a görögök. Ezek pedig az ionok és dorienszek telepesei voltak. Minden egyes hajókon a védelmezők a perzsák és a médek voltak. A perzsák ugyanis a szittyákat Saca-eknek nevezik.

könyvekből. *Iov* tehát, akár mit mondjunk, a'nyi, mint *Ij-ész Ij-dsz*, az az: *Sagittarius*, más-képen Görögül a' *Τόξον* = Bogen, vagy is *ΙΙ* szótól, *Τόξον*; Hogy e' magyarázat természetes 's nem erőltetett, tsak a'ból is kitészik: mivel a' Régiség tanunyujtása szerént a' Kis Ásiai JÓNIABAN is, mellynek hajdan *nagyobb* vala a' sent ki írt Herodotus sorai szerént *kiterjedése*, mint eddig gondoltuk, volt *Jász Város*, és *Jásius Sinus*; mivel a' *Jónesek* is Pliniustól, Pomponius Melától, 's más több Iróktól *Φύλας*, az az: *Exul* vagy is *Pártus* néven említettnek, valamint a' *Metanasta Jazygesek* is PÁRTVS JÁSZ nevet viseltek igazán, ha, a' miről kérdés sem lehet, *Μεταβάσις* = Auswanderung. Így különböztettek meg tudniillik azon *Jászoktól*, kik Sesostrissal *el nem hagyták* hazájokat. Laktak Plinius szerént (Hist. Nat. Lib. III. cap. 25. edit. Hard. Tom. I. pag. 180.) a' régi Pannoniában *Jásusok*; laktak a' nagy tudományu *Mitterpacher* egykori tisztelt Tanítómától (Iter per Poseganam Sclavoniae Provinciam. Budae 1780. 4. pag. 94.) feltalált, és leíratott Római Kőírás szerént is: Tsuda-e azért, ha a' Magyar Nemzeti Museumnak egyik Régi Tégláján „LVCIVS SAVARIENSIS ION“ olvastatik? Ha *Szombathelyi*, az az: *Savariai*, születés volt e' betsületes JÁSZ, nem volt Kis Ásiai Görög. 's a' t.

112.

Erősödést nyernek ezen magyarázatok a' *Pannonia* nevezetből is. Valamint a' *Szitya Népek* Plinius Máior szerént Spanyol Országban és Dalmátiában *megye gyűléseket* tartottak, úgy *megye gyűléseket* tartottak a' *Jónesek* is, vagy is *Jászok*, Jóniában is Kis Ásiában. Ki nem esméri a' *Pan-Ionium* nevü Jóniai *Szent Várost*? **A'**

Gyűléses Jászok tehát *Pan-Ióneseknek* hivat-
tak, és így a' *Ma-Iónesektől* (e' nevet még nem
értem) megkülönböztettek. Idővel a' lusta kimon-
dás *Pan-iónai*, és *Ma-iónai* az az: *Paeones*, sőt *Pan-*
nones, úgy nem különben *Maeones* neveket fa-
ragott az előbbiekből. A' *Maeonesekben*, és a'
Maeonius Vatesben (Homerushan) most is esméri
a' vitág a' *Jóneseket*: miért nem hasonlóképen
a' *Paeonesekben*? Hogy *Homerus* (Iliad. II.,
848. X., 428.) a' *Paeoneseknek* GÖRBE IJA-
KAT ad fegyverül, és így őket *Sagittariusokká*,
az az: *Jászokká* teszi; hogy *Arriánus* a' *Paeo-*
nes név helyett, mellyel néhányszor él, többnyire
Toxotes, az az: *Sagittarius* nevet rak; hogy
Arriánus szerént Nagy Sandor Szövetségesei a' *Bar-*
barus Paeonesek, vagy is *Toxoták*, — *Polyaenus*
szerént pedig (Lib. IV. cap. 3. Nro 27.) a' *Toxo-*
ta Szityák voltak; hogy *Ovidius* a' híres *Jazy-*
geseket (In Ibin v. 135.) *Ijaikról* magasztalja;
hogy *Pannoniát*, valamint későbbben *Magyar*
Országot is, számos Görög Írók *Paeonia* néven
emlitik; hogy a' *Jazyges Metanasták* még a'kor
is, midőn a' *Latinusok* birodalmok határává a'
Dunavizét tevék, egyenesen, a' *Dunántúl* tő
szomszédságban laktak, és így nekik kellett *előbb*
bírni *Pannoniát*, azt, 's még több ilyeneket,
elég említeni. Én ugyan ezeknél fogva igen ter-
mészetesnek találom, hogy a' *Várhelyen*, Erdély-
ben, nem rég kiásatott Mosaik Táblán (Abbil-
dung von zwei alten Mosaiken. Hermanustadt.
1825. fol.) *Priamusnak füzött topánya*, *fe-*
szes nadrága, *dolmánya*, *mentéje* és *frígyes*
Pártus süvege vagyon. Illyen öltözetü nyilazó
Jász Férfiu vagyon egy Erdélyi Mithrás Monumen-
tumon is. Lásd: Peter von Köppen Nachricht
von Alterthümern. Wien 1823. 8. Tab. 4. — 's a t.

A' *Jászokat* a' Régiségek *Philistaeusoknak* nevezik, a' mire mostanig nem is igen ügyelt a' tudós világ. Nekem ellenben nem lehetett nem kérdenem, mi adhatott légyen okot e' nevezetre? E' kérdés vezetett engemet, mint már említettem, a' Szent Irás és Hermenevtika gondos olvastatására; e' vezetett ezen egész alkatmány feltaláltatására is, ha tsak ugyan alkatmánynak lehetne mondani új állításaimat. El nem hitethetém különösen magammal, hogy főképen a' Magyar Törvények *vaktában* adták volna a' Jászoknak e' nevezetet; 's midőn látám: hogy a' *Philistaeusokat* a' Szent Irás is néhány helyeken *Jászoknak* nevezi; hogy a' Mária Királyné Országlásából fenmaradott Ó Testámentomi Darabok is magyarul a' *Philistaeusokat* szélteben *Jászoknak* fordították, fontos dolgot kezdék gyanítani a' Philistaeus név alatt. Tsalatkoztam-e gyanításomban? azt az idő és Európa Tudósai fogják egykor meghatározni. Addig is tehát bővebben elő adom az ide szolgáló helyeket, 's különösen előbb a' hazaiakat, utóbb pedig a' külföldi tanubizonyosságokat hordom fel, hogy az éles 's beható elmék gyakorolhassák saját ítéleteiket.

114.

Magyar Országi óklevelünk közül mostanig (mert nem kétlem, hogy utóbb *régiebbek* is fognak találtatni) *Zéch* Ország Bírújának, ki Nagy Lajos uralkodása alatt élt, 1357-évi Itélő Levele, a' *Jász Berén* és *Jákóhalma* között fenforgó nehézségekről, emlekezik először a' *Philistaeusokról*. Ezek (*Horváth Petri*, *Commentatio de initiis ac maioribus Jazygum et Cumanorum*. Pestini 1801. 8. pag. 164.) az óklevél sorai: „Quod

cum inter Ladislaum Leustachii, filii Marcelli de genere Vrs Vaiuodae PHILISTINORVM ab vna, et inter Dominum“ etc. — A' Budai Káptalanak 1395-évi oklevelében (op. cit. pag. 95.) Sigmund Király parantsában találhatik: „Fidelibus suis Nobilibus viris Emerico filio Alba, officiali per magnificum virum Franconem supremum The-saurarium nostrum inter PHILISTAEOS seu JAS-SONES nostros constituto, item Magistro Tho-mae, filii Georgii de Dómoszlo, ac Stephano fi-lio Vgrini salutem et gratiam. In personis PHI-LISTAEORVM seu JASSONVM vniversorum in descensu de Apáti vocato commorantium nostrae graviter conquestum est Maiestati, quomodo PHI-LISTAEI seu JASSONES nostri in descensu Négy-szállás nuncupato residentes“ etc. Sigmund Király-nak 1407-évi (op. cit. pag. 165.) oklevelében: „Vniuersi PHILISTAEI intra ambitum dicti Re-gni nostri vbicunque commorantes“ etc. Sigmund Király-nak (op. cit. pag. 96) másik 1425-évi ok-levelében: „Capitaneorum PHILISTAEORVM seu JASSONVM nostrorum de Újszász.“ Sigmund Ki-rály-nak (*Pray Georgii Historia Regni Hung. Bu-dae. 1801. 8. Tom. II, pag. 30.*) 1427-diki okle-levelében: „Poharnik de Berzevicze PHILISTAEO-RVM Regalium Comes.“ etc. Ulászló Király-nak (*Kaprinai, Hungaria Diplomatica. Viennae 1771. 4. Parte II. pag. 206.*) 1443-évi oklevelében: „Po-hárnok de Berzevicze Hevesiensis et PHILISTAE-ORVM Comes.“ Mátyás Király-nak (*Kaprinai, op. cit. Parte II. pag. 313.*) 1450-évi oklevelében: „Vniuersis et singulis PHILISTAEIS nostris in descensibus nostris Nagyszálás et Árokszá-lás constitutis et commorantibus salutem et gratiam.“ Így megyen e' dolog a' Magyar oklevelekben Mária Theresia uralkodásáig.

(*Horváth Péter ta-nulmánya a jazigok és a Cuman-ok eredetéről és őseiről, Pest, 1801. 8. 164. oldal*) Amit mikor László és az Úr között a Leustachu-szok, Marcellus fiúnak, aki a filiszteusok Vrs Vaiuodal nemzetségé-ből származik, stb.

Üdvözet és köszö-net a hűséges nemes férfiaknak, Imének Alba fiának, a gazda-tisztnek, aki a nagy-ra becsült francia fér-fiú nevezet ki a mi filiszteusaink és jassonaink legfelsőbb kincstárnokává, ugyancsak Tamás mes-ternek, Dómoszlói György fiának és Ist-vánnak, Ugrinus fiá-nak. Az összes philis-teus vagyis jász szemé-lyek nevében, akik apátinak nevezett szál-láson tartózkodnak az a súlyos panasz érke-zett ökegyelmességé-hez, hogy azok a philisteusaink azaz já-szaink, akik Négy szá-láson telepedtek le, hogyan...

Mindazok a philis-

teusok, akik az országunk határán belül bárhol is tartózkodnak.

Az Újszász településben lakó vezető philiszteusoknak, vagyis szászoknak...

Üdvözet és köszönet mindegyes philiszteusunknak, akik Nagyszállás és Árokszál-lás községekben telepedtek le és ott is tartózkodnak

A' Magyar Törvények közül, mellyek részént a' *Corpus Juris Hungarici* tizimü könyvben, részént Tek. Tudós Kovachich József kedves Barátomnak *Sylloge Decretorum* tizimü Gyűjteményében találhatnak, a' következőkben olvashatni a' PHILISTAEVS nevet: Ulászló 1444, 4. — Posthumus László II, 1454, 9. — Mátyás 1459, 33, 34. — Mátyás 1467, 2. — II. Ulászló III, 1498, 47, 48. — II. Ulászló VII, 1514, 23, 29. — II. Lajos 1518, 15, 32. — II. Lajos 1519, 12, 32. — II. Lajos 1525, 51. — II. Lajos 1525, 8. — II. Ferdinánd I, 1622, 34. §. 2. — II. Ferdinánd II, 1625, 28. §. 3. — II. Ferdinánd III, 1630, 43. — II. Ferdinánd IV, 1635, 1. §. 5. — III. Ferdinánd I, 1638, 67. §. 3. — III. Ferdinánd II, 1647, post. cor. 26, 27. — III. Ferdinánd IV, 1655, 44. — I. Leopold I, 1659, 61, §. 1. et art. 69. — I. Leopold III, 1681, 46. §. 10. — VI. Károly I, 1715, 34. — Mária Theresia I, 1741, 63. §. 11. — — Etől az évtől fogva, mintha a' *Jászok*, vagy is *Philistaeusok* akár *kivesztek*, akár *kiköltöztek* volna Hazánkából, egyszerre megszakad a' Philistaeus név sora a' nélkül, hogy legkisebb okát adhatnók. Így bannak e' hely az Irók a' Nemzeteknek neveikkel! Így kezd lasanként némelly szörszál hasogató Tudósok után kiveszni a' Német Nyelvből az *Ungern*, *Hungarn*'s a' t. név, mintha a' mult század vége felé *Ungáriát* valamelly ujonan beköltözött *Magyar Nemzet* az *Ungarusok* helyett elfoglalta volna. Ilyenek okozták, mivel sok könyv és kéz irat kiveszett, a' régi Historiában is a' zürzavart.

Méltó esmérni a' Mária Királyné országglásából 1382-dik évből fen maradt O Testámentomi

Darabokból is a' *Philistaeus* szó fordításait. *Amos* Proféta Cap. I, 8. „Et disperdam habitato- rem de Azoto, et tenentem sceptrum de Ascalo- ne; et conuertam manum meam super Accaron, et peribunt reliqui PHILISTINORVM, dicit Do- minus Deus.“ Magyarúl így olvastatik: „És elvesz- tek Azotomban lakozókat, és Estápot tartót Aska- lonból, és fordéitom én kezemet Acharomra, és elvesznék a' JÁSZORNAK maradéki, úgy mond Ur“ — *Sophonias* Cap. II, v. 5. „Vae, qui habitatis funiculum maris, gens perditorum: ver- bum Domini super vos Chanaan terra PHILISTI- NORVM, et disperdam te, ita vt non sit inhabi- tator.“ Magyarul: „Jaj, kik lakozjátok tengernek kötelét, elvesztetteknek nemzete; Urnak igéje tü rejátok Kanaan JÁSZORNAK földő, és elvesztek tégedet, hogy ne legyen lakozó. — *Zacharias* Cap. IX, v. 6. „Et sedebit separator in Azoto, et di- sperdam superbiam PHILISTINORVM.“ Magya- rul: „És a' megválasztó ül Azotomban, és elvesztem a' JÁSZORNAK kevélységét.“ — *Amos* Cap. VI, 2. „Transite in Chalane, et videte, et ite inde in Emath magnam: et descendite in Geth *Palaesti- norum*, et ad optima quaeque regna horum: si- lator terminus eorum termino vestro est.“ Magya- rul: „Mennyetekel Kalameba, és lássátok meg, és onnat mennyetek nagy Emáthba, és szállatok le a' JÁSZORNAK Gethébe, és ő Országoknak men- től jobbaiba, ha szélesb ő határok tü határitok- nál.“ — Ellenben *Amos* IX. 7. nem különben *Joel* III, 4. a' *Palaestinus* szó *Palaestinaiaknak* fordítottatott.

117.

De még a' *Dehretzeni Magyar Legendá- ban* is, melly a' XVI. század kezdetén íratott, *Szent Dávid* életében ezeket olvashatni Fol. 14

verso: „Kit halván a' Saol Király, jelösül, hogy ezután a' JÁSZORAT elverték volna.“ — „Végre mikoron eltölt volna Saol Királynak élete, az ő fiával Jonatással egyetömbe a' Gelboenek hegyén a' JÁSZOK hadába megöletteték.“ — „Ennek utánna mikoron a' JÁSZOK a' Sidókra hadakoznának, és a' Goliád Oriás hartzra ingörlenéje az Istennek népét, sinki ő rejá nem merne menni.“ — Fol. 44 recto: „Eh Szent Dávidnak mindönkoron hada vala a' JÁSZOKKAL, 's igen megnyomorítá őket a' sok haddal.“ — Fel nem tehetni, hogy a' Szent Irás fordítók vakmerően éltek volna a' JÁSZ szóval a' PHILISTAEUS helyett: kellett tehát a' Magyaroknak szorosabban tudni hajdan a' Jász Históriát. Noha, a' mint egybe látni fogjuk, a' külföld is széltében a' Jászokat Philistaeusoknak nevezte. Philistaeusoknak nevezte mindazonáltal a' Kúnokat is; a' mi azonban ritkábban történt.

118.

Bazánói János (Johannes de Bazano), ki a' Modenai Históriát 1002 — 1363. évekről leírta, és így az utóbbi esztendő felé élt, a' *Mutinense Chroniconban* (Muratorii, Script. Rer. Ital. Mediolani. 1729. fol. Tom. XV. col. 613.) Nagy Lajosról így ír: „Et productis quibusdam exceptionibus satis vanis ipsum Dominum gloriosum Carolum Ducem Duratii sequenti die in aurora in Sala, ubi frater suus Andreas fuerat dolose suspensus, et mortuus, per unum FILISTEVM infidelem fecit decapitari, et alios quatuor fratres carnales et consobrinos juvenes misit in Hungariam, et eos strictis carceribus mancipavit, ubi fuerunt in castro Visegrado annis V. demtis XXVIII. diebus.“ Ugyan e' történetet *Dominicus de Gravina* (Muratorii, SS. Rer. Ital. Tom. XII. col.

És megtehetősen alaptalan vádakkal magát a' dicső Károly urat, Duracium vezérét a' következő nap hajnalán Salában, ahol András nevű testvére volt csalárd módon felakasztva és holtan, egy hűtlen philiszteussal lefejeztette, a' többi négy vértestvérét és fiatal

unokatestvérét Magyarországra küldte és szigorú börtönökbe vetette, ahol is a' visegrádi táborban 28 nap kivételével 5 évet töltöttek. — Odahíván pedig két saját kún katonáját és két pájzsviselőt az előbb említett vezért velük megölette. — Hűtlen dauniszi kúnnal...

583.) Krónikájában így írja le: „Vocatis autem duobus suis militibus CVMANIS, et duobus scutiferis, praedictum ducem per eos perimi (Ludovicus Rex) expresse commisit.“ *Villáni Olasz Írónál* pedig (Muratorii, SS. Rer. Italic. Tom. XIV. cap. 10. col. 20.) ezek olvastatnak: „Da uno infedele CVMINO:“ Alatt a' különböző olvasatokban jelentetik, hogy CVMINO alatt CVMANO szovat kell érteni. E' helyek tanuji a'nak, hogy a' külföldön is PHILISTAEUS néven nevezték a' CVMANVST. Azonban már *Aurelius Prudentius Clemens*, ki Krisztus születése után 405. év felé halt meg, írta (Opera. Ilanoviae. 1613. 8. In Hamartigenia adversus Marcionitas pag. 213.) a' *Hunusokról*, vagy is *Húnokról*:

„Quin si fulmineos cogens ad bella Gigantas,
Allophilus tua castra velit delere tyrannus
Tutus eris“

Szent *Pontius Paulinus Meropiusnál* is, ki Krisztus születése után 354 — 431. évek között élt, ezeket olvasom (Opera. Veronae. 1736. fol. Poema XXV. v. 69. seqq. col. 609.) a' *Hunusokról*, vagy is *Húnokról*:

„Credite, non armis, neque viribus esse timendos
Allophylum Populos, quos propter crimina
nostra
Offensa movet ira Dei, ut formidine mortis
Excitet ad curam vitae torpentia corda.“

Valamivel alább (v. 73 — 74.) pedig:

Ergo Deum mitem saevo timeamus in hoste,
Absit ut hoste metus, quem formidare meremur.“

Az ALLOPHYLVS név bibliai görög nevek a' PHILISTAEUSOKNAK, mint alább látni fogjuk; s hogy ilyen értelemben él Szent Paulinus a'

— *Ha Allophilus nem kényszerítette volna a villámsújtotta Gigaszokat háborúra és táboraidat nem akarta volna megsemmisíteni, biztosan egyeduralkodó leszel. — Ne higgyetek sem a hadseregnek, sem a férfiaknak, hogy Allophylus fél azoktól a népektől, akiket bűneink miatt az isten megbántott haragja arra készítet, hogy halálfélelemmel indítsa az érzéketlen szívűeket az élet gondozására. — Tehát féljünk a szelid istentől, sord ellenségként, de távol legyen ellenségként a félelem, amelyet azonban megérdemelnénk, hogy féljünk tőle. — Az allophylusi (filiszteus) népnek testi rendeltetés, csábító hálókka fondorkodó.*

szóval, ki tetszik több helyeiből. p. o. (Poemate XXII. col. 587. v. 548.) *Sámson* hajáról:

„*Allophyla mulier est mihi lex carnea,*
Blandis dolosa retibus.

119.

XXI-dik *János Pápa* Branda nevű *Placentinus* Püspök, és *Siginond* Magyar Fejedelemhez küldött követéhez írt 1410. évi levelében (*Odorici Raynaldi Annales Eccles. Baronii Continuati. Coloniae Agrippinae. 1691. fol. Tom. XVII. pag. 408. ad annum 1410. Nro 29.*) ezek foglaltatnak: „*Vt in exequutione reformationis, quam in Regno Hungariae et nonnullis aliis partibus charissimo in Christo filio nostro Sigismundo Regi Hungariae illustri subiectis tuae commisimus fraternitati, expressioribus auctoritatis tuae et patrociniis fulciatis, et sicut accepimus, in certis partibus infra, et circa limites dicti Regni sint CVMANI, PHILISTEI, et TARTARI nouiter ad fidem Christianam conversi, quorum curam animarum, Fratres Ordinis Minorum ex ordinationibus, vt dicitur, apostolicis, hactenus gesserunt, prout gerunt, et qui modernis temporibus non modicum multiplicati sunt, et insimul commorantur, sintque in eisdem partibus certae ecclesiae, ab olim per Tartaros, et alios infideles destructae, et disruptae, ac charissimus in Christo filius noster Sigismundus Rex Hungariae illustris desideret huiusmodi Ecclesias in ecclesias parochiales erigi, et ipsos conuersos et in antea, annuente Domino conuertendos ad fidem praedictam, in parochianos assignari; tibi easdem ecclesias in parochiales ecclesias erigendi, et eis de rectoribus idoneis prouidendi, ipsasque archidiacono, seu archidia-*
tul is ellátni fogják. Ezek a szerzetesek a te országodban vannak, s a legújabb időkben szép számmal megsokasodtak megbízható egyházközösségekben, melyeket régebben a tatárok és más hitetlenek szétromboltak és kifosztottak, most azt kívánjuk, hogy te, Krisztusban szeretett fiunk Zsigmond, Magyarország királyá olyan előbb említett egyházközösségeket létesíts, és azokba plébániákat szervezz a már megtért, vagy évente

Hitünk megújulása érdekében, rád hagyjuk, a híres, Krisztusban szeretett Zsigmondunkra, Magyarország királyára, hogy mindazonkon a helyeken, amelyek a magyar királysághoz tartoznak, vagy közvetlen közel vannak, s a te testvériségednek, védelmednek és tekintélyednek vannak alárendelve, országod határain belül azoknak a nemrég a keresztény hitedért kúnonaknak, filiszteusoknak és tatároknak lelki gondozását – ahogy mondani szoktuk – apostoli rendelkezésünkkel a Minorita szerzetesrendi testvérek látták el, és ezen-

conis locorum, vel aliis, prout tibi videbitur, subiiciendi, ac omnia et singula alia circa erectionem et parochiales ecclesias huiusmodi necessaria et requisita faciendi, et ordinandi, plenam et liberam auctoritate apostolica concedimus tenore praesentium facultatem Dat. Bononiae XV. Kal. Septembris anno I “ Itt, úgy látszik, a’ Moldvai, Boszniai és Bulgáriai Jászokról és Kunokról (infra, et circa limites Hungariae) vagy on szó, ’s különösen a’ Kunoiktól megkülönböztetett Jászok hivatnak *Philistaeusoknak*. Ezeket (Schwandtneri SS. Rer. Hung. Viennae 1746. fol. Tom. I, pag. 195 — — Katona Hist. Crit. Reg. Stirp. Mixtae. Tomulo III. ord. X. pag. 573 — 576.) Nagy Lajos Magyar Király szorgalma térítettette-meg. A’ *Moldvai*, tőlünk elszakadt, *Magyarok* ezeknek maradékaik.

újabban megtérő hívek számára. Ezekben a plébániákban jelölj ki plébánosokat, az egyházközösségekbe alkalmas igazgatókat, templomszolgákat, vagy helyi szerpapokat, vagy ilyesfélét — ahogy jönak látod nevezd ki. Ehhez és bármiféle más szükséges dolgokhoz a hozzájárulást apostoli tekintélyünk teljes lendületével megadjuk.

120.

Nevezetes *Dlugoss*, másképp *Longinus János*, Lengyel Író tanusága is a’ *Moldvai Jászokról* vagy is *Philistaeusokról*. Így ír (Hist. Polonica. Lipsiae 1711. fol. Tom. I pag. 18.) a’ történet író: „Item Dressa (fluvius), cuius fons circa Drochum oppidum. ostia prope ZASKITARG in Pruth, alias PHILISTINORVM FORVM.“ — „Item Moldava, cujus fons ex montibus Sarmaticis ex monte Kirbielia, ostia in Sereth prope Romanowtarg“ — Hogy a’ *Zaskitarg* elrontatott név, bizonyítja (Benzur, Vorläufige Ausführung der Rechte des Königreichs Hungarn auf Klein oder Roth Reussen und Podolien. Wien. 1772. 4. pag. 21. et Anhang pag. 8. — — Katona, Hist. Crit. Tom. XII. pag. 92.) az eredetiből kiadatott 1412-diki oklevél, mellyben olvastatik: „Et quod FORUM JASSKYTARG in sinistra parte fluvii

Hasonlóan a’ *Dressa* folyó, aminél a’ forrása *Arochum* város környékén van, kikötője *Zaskitarg* közelében *Pruthban*, másként a’ *philistaeusok* fóruma. — És az a’ *Jasskitarg* fórum, amely a’ *Pruth* folyó bal partján van, maradjon meg nekünk. — A’ legelső várost, amelyik keletről nyugat felé tart, *Jasoniának* hívják. Ezt először

Valachia kijáratában találták Magyarországra utazván. — *Aaron*, királyságának metropoliszi városában, amelyet általában *Jazggum* fórumnak hívnak. — Régebben a vá-

Pruthi situm maneat pro nobis.“ *Jasskytarg* pedig a'nyi, mint JÁSZ VÁSÁR, az az: a' Moldvai JASSI; mivel *Targ* (Johann Molnár, Deutsch-Valachische Sprachlehre. Hermannstadt. 1810. 8. pag. 34.) Oláh nyelven VÁSÁRT tészen, 's azért *Romanowtarg* még ma is *Román Vásár* nevet visel. Tehát Dlugossnál *Jász-Vásár* = *Forum Philistinorum*. Innend olvassuk (Kovachich, SS. *Rer. Hung. Minores. Budae* 1798. 8. Tom. II., pag. 13 — 14.) a' Mátyás Királyhoz küldetett Római követ munkájában: „Primum oppidum, quod est corporis dicti Regni Hungariae, ab oriente pergendo versus occidentem appellatur *Jasonia*, quae prima invenitur in exitu Valachiae ad Hungariam proficiscendo.“ — Innend olvassuk (Kovachich, SS. *Rer. Hung. II.*, 377.) *Decius Barovius*nál a' XVI. század végén: „Aaron in Metropolitano Regni sui oppido, quod FORUM JAZYGVM vulgo appellant.“ Így *Mese* a' mit *Kantemir Demeter*, egykor Moldvai Fejedelem (Beschreibung der Moldau. Frankfurt. 1771. 8. pag. 52.), ír: „Vor desselben Zeiten war die Stadt nur ein ganz schlechtes Dorf, worin kaum drey oder vier Familien sich niedergelassen hatten, mit einer Mühle versehen, welche ein gewisser alter Müller *Johann*, oder wie er diminutive genennet wurde, JASZII (*Hänschen*) besass.“ JASSIVSOH Erdélyben, vagy Moldvában (Köleséri, *Auraria Romano Dacica. Posonii* 1780. pag. 17.) egy Római Kövön már *Titus Aelius Hadrianus Antoninus* Tsászáralatt előfordulnak. *Timon* írja (*Imago Nov. Hung.* pag. 75.): „Ad posteros *Cumanorum* anno 1700. in *Bessarabiam* missus fuit *Tirnavia* sacerdos.“ Még e'kor tehát a' Moldvai és Bessarábiai Magyarok *Kúnoknak* tartattak. Azonban *Kún* vagy *Jász* egy Szitya Nép.

ros csak egészen sílány falu volt, amelyben alig három vagy négy család telepedett le, egy malom volt benne, amelyet egy bizonyos öreg János nevű molnár, becenevén *Jaszii* (*Jancsi*) birtokolt. — A kumanok (*Kúnok*) utódaihoz 1706-ban egy *Tirnavia* nevű papot küldtek.

Térjünk innend a' *Jónium*, vagy is *Jász* tengerhez az Ádriai tenger alá, 's lássuk hiteles írókból, kik laktak ezen tájakon. Béla Király Névtelen Jegyzője, a' maga koráról beszélvén, feljegyzette (Cap. 45. Schwandtneri, SS. Rer. Hung. Tom. I. fol. pag. 29.) ime' fontos tudósítást: „ Transactis quibusdam diebus, *Zuard* et *Cadusa*, cum omni exercitu suo eleuatis vexillis signiferis aquam Danubii transnauigauerunt, et castrum *Borons* ceperunt. Deinde ad castrum *Scereducy* iuerunt. Audientes hoc Ciues *Bulgarorum* et *Macedonum* timuerunt valde a facie eorum. Tunc omnes incolae illius terrae miserunt nuntios suos cum donariis multis, vt terram sibi subiugarent, et filios suos in obsides traderent. *Zuard* et *Cadusa* paci fauentes, et dona et obsides eorum accipientes, eos, quasi proprium populum in pace dimiserunt. Ipsi vero coeperunt equitare vltra portam *Vacil*, et *Castrum Philippi Regis* ceperunt. Deinde totam terram vsque ad *Cleopatram* ciuitatem sibi subiugauerunt, et sub potestate sua habuerunt totam Terram a Ciuitate DVRSU VSQVE ad Terram RACHY. Et *Zuardu* IN EADEM TERRA duxit sibi vxorem, et POPVLVS ILLE, qui NVNC dicitur SOBA MOGERA, mortuo duce *Zuard* in GRAECIA remansit, et ideo dictus est SOBA secundum graecos, id est: STVLTVS POPVLVS, quia mortuo domino suo viam non dilexit redire ad patriam suam “ Nem állitok többet e' sorokból, mint azt: hogy *Béla Király Névtelen Irójának időjében* (qui NVNC dicitur) *Durazzo város és Rascia, másképp Rama vagy Bosnia között* SOBA, tisztább hangon SABA-MAGYAROK laktak. Ha a' *szószármoztatásokban* többnyire hibáz is e' Történetírónk, ezen állítá-

Cleopatra városáig leigázták, és hatalmuk alá hajtották az egész területet *Durasu* várostól *Rachy* földig. És *Zuardu* most *Saba Mogera*, *Zuar* vezér halálával *Görögországban* maradt, ezért mondják a görögök azt, hogy „*soba*”, azaz ostoba nép, mivel uruk halála után nem tértek vissza saját hazájukba.

Múlt napokban *Zuard* és *Cadusa* egész csapatukkal könnyű zászlók közepett a *Duna* vizét átúszták és elfoglalták *Borons* nevű táborát. Innen *Scereducy* táborhoz mentek. Ezt meghallván a bulgár és macedón polgárok nagyon féltek tőlük. Akkor azon terület minden lakosa követeket küldtek hozzájuk sok-sok ajándékkal, hogy maguknak szerezzék meg azt a földet, és fiaikat zálogul adták át nekik. *Zuard* és *Cadusa* békeszerető emberek lévén, az ajándékokat és zálogokat elfogadták és azokat mint saját népüket békében bocsátották el. Ők maguk pedig el kilovagoltak a kapun, és *Philippus* király táborát elfoglalták. Ezután az egész földet egészen

somra nézve, mint *Királyi Jegyző*, a' már a'kor *Magyar Korona alatt elő Népségről* egész hitelt érdemel.

122.

Nevekedik állításom hitelessége a' Szent Földre utazó Íróknak, *mint szem mellátó Tanúknak*, előadásaikból. *Raimondus de Agiles (Bongarsiusnál, Gesta Dei per Francos. Hanoviae 1611. fol. Tom. I. pag. 140.)* írja: ^{1.}, *Venimus Dirachium: credidimus esse in patria nostra, existimantes Imperatorem Alexium, et satellites suos nobis esse fratres et coadiutores. Illi vero ritu leonum incrudescentes, pacificos homines, nihil minus, quam arma cogitantes, inuadunt. — — — Nam ante et retro, dextrorsum et sinistrorsum TVRCI, COMANI, HVSI, et Tenaces (Thraces?) PINCENATI, et BVLGARI nobis insidiabantur.*“
's a' t. *Tudebodus Péter* könyvében (*Du Chesne, SS. Rer. Francicarum. Parisiis. 1641. fol. Tom. IV. pag. 780.*) olvastatik: ^{2.}, *Raimundus itaque Comes S. Egidii simul cum Podiensi Episcopo exiit de Schlaunia, in qua multa pro Christi nomine, et Sancti Sepulchri via fuit passus, quae minime pati deberet: in qua etiam plures honestissimos perdidit milites. Exinde peruenit Durachim (Durazzo), quae Cinitas Imperatoris est. — — — Inter haec autem TVRCI, et PINCINNATI, et COMATI (Comani), et Sclauī, et VSI, et Athenasi insidiabantur Christianis, vt in aliqua parte eos laedere potuissent,*“
's a' t. Hasonlókat írnak Kálmán Király idő szakából, és így Béla Király Névtelen Jegyzője előtt, más Történetírók is, kiket rövidség okáért most felnem hozok. Ezeket a' *Turcusokat (Magyarokat), Pacinácitákat, Kúnokat, Ususokat* nevezi tehát a' fent ki íratott sorokban Béla Király Névtelen Írója *közös Néven SABA-MAGYAROKNAK;*

(Durazzóba), amelyik a fővezér városa. Ide furakodtak keresztények közé törökök, Pinciunatok, ~~Camá-tok, Selanci-ök és úrok, azért hogy bizonyos helyen bennük kárt tegyenek.~~

Dirachiumba jöttünk: azt hittük, saját hazánkban vagyunk, úgy gondoltuk, hogy Alexius fővezér és csatlósai a mi testvéreink és segítőink. Ők azonban oroszlán stílusban eldurvultak, a békés embereket csak úgy megfutamadják, akár a háborúzni akarókat. Ugyanis elől és hátul, jobbról és balról törökök, kúnok, úrok és Vena-kok, pincenatuszok odafurakodtak közénk.

Raimundus és S. Egidius grófja Podiensis püspökével együtt elindultak Schlauniából, ahol Krisztus nevében és a szent sír érdekében már sok utat megszenvedte, de Rasmundumnak nem kellene egyáltalán szenvednie, és ahol igen sok tisztességes katonát elvesztett. Innen átment Durachumba

sőt *különösen* a' Frantzia Irók ezen itt előjövõ TVRCUSOKAT más néven TVRCOPOLITÁKNAK is hívják, a' mi TVRCO-POLIS városra, a' Dalmátiai MACAR-VÁRRA, helyesebben MAGYAR-VÁRRA, mellynek Püspökét (Episcopus *Macaraensis*) ma is nevezi ditsőségesen országló Magyar Fejedelmünk, mutat.

123.

Midõn azonban Béla Király Névtelen Jegyzõje azt véli e' SABA-MAGYARORRÓL, hogy ezek *Árpád* vezér alatt *Zuárdal* költöztekki Magyar Országból, nagyon tsalatkozik. Az a' Bársonyban született *Constantin* Görög Tsászár, ki (*Banduriü*, Imperium Orientale. Parisiis 1711. fol. De Admin. Imperio. cap. 28. Tom. I. pag. 85.) írja: „Cum autem venisset *Attila* ABARVM *Rex*, ac vniuersam Franciam depopulatus esset“ beszéli más helyen (De Adm. Imperio. cap. 30. edit. cit. pag. 85.) könyvében: „In DALMATIAM venit, ubi ABARES INCOLAS inuenerunt, belloque per almos aliquot inter eos gesto vicerunt CHROBATI; *Abarumque* alios quidem interfecerunt, alios vero parere sibi coegerunt: atque ex illo tempore a *Chrobatibus* possessa haec Regio fuit, SVNTQVE ETIAMNVM IN CHROBATA (Dalmatia) ABARVM RELIQUIAE, ET ABARES ESSE COGNOSCUNTVR.“ Az egykori és közeli Német és Frantzia Irók az *Avarokat* szinte úgy, mint *Constantin* Tsászár, váltva *Hunusoknak*, az az: *Kúnoknak* nevezik: *Constantin* Tsászár szerént tehát a'kor, midõn a' *Chrobátok* Krisztus születése után 610 — 641. esztendõ felé Dalmáciába jöttek, ott *Avarokat*, az az: *Kúnokat*, találtak, kik még e' tudós Tsászár idõszakában sem fogytakki. Ezen *Kúnok* vagy *Avarok* *Constantin* Tsászártól *Slávoknak* tsak úgy neveztetnek, mint

Mikor pedig *Attila*, az *abarok* (avarok) királya jött és egész Franciaországot földülta. — Dalmáciába jött, ahol *avar lakosokat* találtak, és vették néhány évig viselt háborúban a *Chrobatok* gyõztek, az *avarok* közül néhányat megöltek, néhányukat pedig arra kényszerítették, hogy nekik engedelmessé jenek: attól az idõtõl fogva a *Chrobatok* birtoka lett ez a vidék, vannak *Chrobtia*ban (Dalmácia) *avar emlékek*, ezek után kutatnak ma is.

mi p. o. a' Hazánkban lakó *Német, Rátz, Tót*
's a' t. Népeket *Magyaroknak* nevezzük.

124.

Még felebb is mehetünk e' tárgyban. *Lucá-*
nus (Lib. IV, v. 402 — 417.) éneкли:

„Non eadem belli totum fortuna per orbem
Constitit: in partes aliquid sed Caesaris ausa est,
Qua *maris Hadriaci* longas ferit unda *Salonas*,
Et tepidum in molles Zephyros excurrit *Iader*.
Illic BELLACI confusus GENTE CVRETVM,
Quos alit Hadriaco tellus circumflua Ponto,
Clauditur extrema residens Antonius ora,
Cautus ab incursu belli, si sola recedat,
Expugnat quae. tuta fames. Non pabula tellus
Pascendis submittit equis, non proserit ullam
Flaua Ceres segetem: spoliabat gramine campum
Miles, et attonso miseris iam dentibus aruo
Castrorum siccas de Cespite vulserat herbas.
Vt primum aduersae *Socios* in litore terrae
Et *BASILVM* videre *Ducem*: noua furta per
aequor

Exquisita fugae. Neque enim de more carinas
Extendunt, puppesque leuant, sed firma gerendis
Molibus insolito contexunt robora ductu.“ etc.

Lucánus szerént tehát CVRETESEK, az az: *Üstökös Magyarok*, és BASILIVSOK, az az: *Húnok* laktak *Dalmátiában* (oda értvén *Albániát* is) a' kor, midőn *Julius Caesar* és *Pompejus* között folyt a' véres polgári háboru. Ugyan is itt a' *BASILVM* szovat *BASILIORVM* rövidítésnek kell olly módon venni, mint *rövidítés* a' *DIVVM* a' hosszabb *DIVORVM* helyett. Sokan törték esze- ket e' sorokon a' nélkül, hogy azokat megfejthet- ték volna; pedig a' már elő adattak szerént a' *Ma-*

gyar *História segedelmével* könyü itten érteni,
és jól érteni Lucánust.

125.

Plinius Máior (Hist. Nat. Lib. XIV, cap. 2.) írja: „BASILICAM UVAM *Dyrrachini* celebrant.“ Eről a' *BASILICA szőlőről* (De Re Rustica. Lib. III, cap. 2, 7, 9, 21) több ízben emlekezik *Columella* is. — Ugyan *Plinius Máior* (Hist. Nat. Lib. XV, cap. 3.) feljegyzette: „OLIVA *Licina*, *Cominia* (Lib. XV, cap. 5. *Cominiana*), *Contia*, *Sergia*, quam *SABINI* (a' *Saba-Magyaroknak véreik*) *REGIAM* (helyesebben írta volna: *BASILICAM*) vocant.“ Mind a' *Basilica szőlő*, mind a' *Basilica olajfa* helyett *KÜN szőlő* és *KÜN olajfát* kell érteni, mivel hiteles Irókból tudjuk, hogy *KÜNOK* laktak *egyébb Szitya Népekkel* Dalmátiában és Albániában. *Ptolemaeus* írja (Lib. II, cap. 17.) Dalmátia lakosairól: „Tenent autem prouinciam, qui *Istriae* haerent, Iapydes. Supra vero *Liburniam* magis occidentales *MAZAEI*. — — Interiora autem *Dalmatiae* tenent *DAVRSII*. Supra quos *COMENII* et *VARDAEI*. Supra hos *NARENSII*, et *SARDIOTAE*. Et iterum supra hos *SICVLOTAE* et *Ducleatae*, et *PRVSSAE* et *SCIRTONES* versus *Macedoniam*.“ *Plinius Máior*nál magánál is (Hist. Nat. Lib. III, cap. 22.) olvastatik: „*SALONA* colonia, ab *Iadera* *CXII*. Mill. pass. Petunt in *eam* jura descripti in decurias *CCCLXXXII*. *Dalmatae* *XXII*. *Decuni* (De-Cuni?) *CCXXXIX*. *Ditiones* *LXIX*. *MAZAEI* *LII*. *Sardiates*.“ — És alább: „*NARONA* colonia *tertii conuentus*. . . . *M. Varro* *LXXXIX* *ciuitates eo ventitasse* auctor est. Nunc soli prope noscuntur *Caerauni* decuriis *XXIV*. *Daorizi* *XVII*. *Daesitiaties* *CHII*. *Ducleatae* *XXXIII*. *Deretini* *XIV*. *Deremistae* *XXX*.
nia felé a *Prusák* és a *Scirtonok*.

Salona tartomány *Iaderától* 122 ezer lépésre van. Követelnek ezért a jogban leírtak

A *Dyrrachinok* *basilica* királyi szőlőt termesztének. — *Liciszia olajfa*, amelyet a *Szabinok* királyinak hívnak — Vannak olyan tartományok, melyek *Isztrához* tartoznak. *Liburnia* felett inkább nyugati *Mazae-ák*. *Dalmácia* középső része a *Dauriszok-é*. Felettük a *lomeni-ek* és *Vardal-ék*. Ezek felett a *Narenszi-ek* és *Sardioták*. Ezek felett aztán a *siculoták* és *Ducleaták*, *Macedónia*

Dindari XXXIII. Glinditiones XLIV. Mel-COMANI XXIV. Naresii CII. Scirtari LXXII. SICVLOTAE XXIV. *populatoresque quondam Italiae* VARDAEI, non amplius quam XX. decuriis. Praeter hos tenere tractum eum OZUAEI (OZI?), PARTHENI, Hemasini, Arthitae, Armistae.“

382-t dekuriákban (decuria= 10 fősráj). A dalmaták 22-t, a Decunok 139-et, a Ditionok 69-et, a Mazák 52 Sardesbelit.

126.

Hu észre vesszük, hogy a' MAZAEUSOK Salonába jártak gyűlésekre, 's tudjuk, hogy MACAR (vagyon e'hez közel *Mahars-ka* város is) Salonától nem mesze feküdt; ha tudjuk, hogy MACAR város már régi köveken (*Katanchich*, Orbis Antiquus ex Tabula Itineraria Peutingeri. Budae 1824. 4. Part. I, pag. 396.) elő fordul; ha tudjuk, hogy a' MAKAR városhoz közel fekvő POGLIZZAI *Nemesek* és a' szomszéd ALMISSAIAK is (*Engel*, Geschichte des Vngar. Reichs und seiner Nebenländer. Halle 1798. 4. II. Th. pag. 221. seqq.) magokat a' *Magyar Nép*hez számlálják, 's ezen eredeteket a' köz kormány folytatásában is kinyilatkoztatták: nem kételkedhetünk, hogy *Ptolemaeusnál* és *Pliniusnál* a' MAZAEVS név olly módon készült neve a' *Magyarnak*, mint a' *Jásznak* a' régi JASSAEVS neve, melly gyakran olvastatik. De azon sem akadozhatunk, hogy a' COMENII, és MEL-COMANI nevek CVMANVST, az OZUAEVS név VZVST, a' SICVLOTA név SZÉRELT, az az SICVLVST (*Skopiat*) jelent, ha, a' mire most által megyek, tudjuk: hogy DALMÁTIÁBAN és ALBÁNIÁBAN hajdan PARTVSOK laktak.

(*Katancsics*: Az antik világ a Peutingerus úti táblázatából)

127.

Stephanus Byzantinus (De Urbibus. Lugd. Batav. 1694. fol. pag. 628.) feljegyzette: „PARTHUS, urbs Illyrica. Apollodorus in chronicis.

„*Párhús*, illir város. Him nemben is használják, ahogy Polybius. Parthus

nemzetségű. Még alig hogy béke kötöttet, királyi követ érkezett, hogy a rómaiak Dyrrachiumba jöjjenek, a partusokat és a szomszédos népeket arra indítsa, hogy re-

Dicitur vero etiam in genere masculino, ut Polybius. Gentile PARTHENS. " De ezen Illyricumi PARTHVS városnak tsekély nyoma vagy on a' régiségben. Ellenben a' DALMÁTIÁBAN, ALBÁNIÁBAN, sőt MACEDONIÁBAN is lakott PARTHVS NEMZETRŐL igen számos helyek fenmaradtak a' Görög és Római Irókban. Livius Fülöp Macedonai Királyról emlekeztvén (Lib. XXIX, cap. 12.) írja: „Vixdum pace facta, nuncius Regi venit, Romanos Dyrrachium venisse: PARTHINOSQVE, et propinquas alias GENTES motas esse ad spem nouandi res: Dimallumque oppugnari.“ Ugyan ő (Lib. XLIII, cap. 21.) Illyricumról: „Procedere etiam in PARTHINOS (ii quoque obsides dare pepigerant) iussit: ab VTRAQVE GENTE sine tumultu exigi.“ Másutt (Lib. XLIII, cap. 25.) még világosabban: „Appius, nequidquam in his locis terens tempus, dimissis Chaonumque, et si qui alii Epirotae erant, praesidiis, cum Italicis Militibus in ILLYRICUM regressus, per PARTHINORUM Socias Vrbes (tehát nem az egy Parthus városról foly a' szó) in hiberna militibus dimissis ipse Romam sacrificii causa rediit.“ 's a' t Julius Caesar (De Bello Civili. Lib. III, cap. 11.) említi: „Pompeius erat eo tempore in Candauia, iterque ex Macedonia in hiberna Appolloniam Dyrrhachiumque habebat. Sed re noua perturbatus, maioribus itineribus Apolloniam petere coepit, ne Caesar orae maritimae Civitates occuparet. At ille, expositis militibus, eodem die Oricum proficiscitur. Quo quum venisset, L. Torquatus, qui iussu Pompeji oppido praecerat, praesidiumque ibi PARTHINORUM habebat, conatus portis clausis oppidum defendere.“ Ugyan ő (De Bel. Civ. III, 41.) a' PARTHVS oppidumról: „Caesar, postquam Pompeium ad Asparagium esse cognoscit, eodem cum exercitu profectus, ex-

ménykedjenek vállalkozásaikat megújítani: Dimallumot megroharnozni. Megparancsolta, hogy a parthusok ellen nyomuljanak (azok, akik elhatározták, hogy túsokat adnak) háborgás nélkül mindketten. – Appius, aki céltalanul azokon a helyeken tartózkodott, miután elbocsátotta Chaonus-t, és epirotában lévő őrségeit, itáliai katonákkal Illyricum-ba távoztván, át a parthinusok szövetséges városain téli időben, katonái nélkül ment Rómába Áldozatbemutatót végett. Pompeius abban az időben Candaviában volt és Macedoniából télen Appolloniába és Dyrrhachiuba szándékozott menni. De az új fejleményektől megremülve erőltetett menetben indult Apollóniába, nehogy Caesar a tengermelléki városokat megszállja. De az ki álltván katonáit, aznap Oricumba megy tovább. Megér-

kezése előtt pedig L. Torquatus, aki Pompejus döntése értelmében a város előljárója volt, és ott a parthinusok őrségét látta el, a várost a kapuk bezárásával próbálta megvédeni. Caesar miután észrevette, hogy Pompeius asparagiumnál tartózkodik, hadseregével együtt utazván, a parthusok városát, amelyben Pompeius őrsége volt, ostrommal legyőzte és harmadnap máris pompeius előtt állt.

pugnato in itinere OPPIDO PARTHINORVM, in quo Pompeius praesidium habebat, tertio die in Macedoniam ad Pompeium peruenit.“ 's a' t.

128.

Dio Cassius (Historia Romana. Hamburgi 1750. fol. Lib. XLI, cap. 49. Vol. I, pag. 293.) írja: „*Dyrrhachium* positum est in terra, quae olim ILLYRIORVM PARTHINORVM fuit, nunc, ut isto quoque tempore, MACEDONIAE annumeratur.“ Másutt Lib. XLII, cap. 10. cit. edit. Vol. I, pag. 311.) ugyan ő: „Catonem *Dyrrhachii* Pompejus reliquerat, cum ut, *trajectum* ex Italia (e' volt későbben is az általjárás helye) custodiret, tum ut PARTHINOS, si quid mouerent, coecreret; isque *primum* HIS bellum fecerat.“ Megmásutt (Lib. XLVIII, cap. 41. cit. edit. pag. 557.) így jelenti ugyan *Dio Cassius* az Ásiai PÁRTVS háboru alatt történt PÁRTHINVS háborút Európában: „Eodem tempore etiam apud *Epidamnium*, quae PARTHINORVM vrbs est, tumultum coortum *Pollio*, FACTIS ALIQVOT PRAELIIS, compescuit.“ *Plinius* Máiornál is (Lib. III, cap. 23.) olvashatni. „A Lisso Macedoniae Provincia: GENTES PARTHENI, et a tergo eorum *Dassaretac*.“ *Strábo* (L. VII, cap. 7.) röviden mondja: „*Circa enim Dyrrachium et Apolloniam usque ad Ceraunios montes* habitant Bulliones, Taulantii, PARTHINI, Phrygi.“ *Polybius* (Hist. Lib. II, cap. 11.) beszéli: „Adfuere mox plures *legationes* aliorum POPVLO-RVM; et in his etiam PARTHINORVM, nec non Atintanum: qui omnes cum se fidei Romanorum permitterent sunt in *Amicitiam* suscepti.“ Ugyan ő (Excerptae Legationes. IX) így szól: „*Pleurato Lychnis et PARTHINI dati. Illyriorum utraque ciuitas, sed sub ditione Philippi fuerat*.“ Végre,

gyekig Bullion-ok, Taulantuszok, parthiusok, és Phrygek laknak. – Majd több más népek követségei voltak ott, és ezek között parthinusok és Atintan-ok is: és mindezek, amikor a rómaiak uralma alá kerültek, barátságot kötöttek.

– Pleuratushoz Lychnis és a parthusok tartoztak. Mindkét illir közösség, de philipposzi fennhatóság alatt voltak.

Dyrrhachium ott van, ahol régen az illir parthinus-ok földje volt és most is Macedóniához tartozik.

Pompeius Cato-t *Dyrrhachium*-ban hagyta, hogy azt itáliai átkelő helyként őrizze, és a parthinusokat, netán háborognának, megfékezze, ugyanis előbb ezekkel háborúskodott.

Ugyanakkor *Epidamnium*-nál, amely a parthiusok városa volt, a felkeléseket *Pollio* némely harcok árán fékezte meg.

Liszos városból már Macedonia provincia van: itt parthenus népek vannak, hátuk mögött a *Dassareták*.

Ugyanis *Dyrrachium* és *Apollonia* környékén a *Ceraunius*-i he-

hogy másokat elhallgassak, *Stephanus Byzantinus* És a parthusok Macedónia vidékéhez tartoztak.
az Asiai Pártusokról szólóban ezeket említi: „Et PARTHIS regio Macedoniae.“ 's a' t.

129.

Ha már a' felhozattakat öszve vetjük, 's még a'ra is figyelmezzünk, hogy *Ludovicus Piusnak*, *Nagy Károly Fiának*, némelly 823-dikévi *eredeti óklevelé*, mellyet a' nemes szivü *Báró Hormayr* (Wien's Gesch. Wien. 1825. 8. II. Jahrgang. III. Band. I. Heft. pag. CLXXXIII.) a' Bajor Királyi Levéltárból kiadott, az AVAROKAT is köz névvel a' *Bevezetésben* HUNOKNAK, és egy helyen (a' *Chuni-hohesstetin* szóban) CHUNOKNAK nevezi, bár ezen óklevélben mind a' *Hunokat*, mind az *Avarokat* (és talán a' *Szászokat* is) különösen megemlíti: Ugy sem a'ról nem lehet kételkedni, hogy Dalmátiában, Albániában, sőt, a' *határoknak változásai*k szerént, Macedoniában is folyvást lakott SZITYA NÉPSÉG; sem a'ról, hogy a' régi Íróknak PÁRTUSAIR utóbb Constantinus Tsászár AVARUSAIBAN és a' Frantzia Íróknak TURCUS, COMANUS, PACINACI-TA, UZUS, BULGARUS népeikben századokig fenmaradtak, és így a' sok véres háborúk 's vándorlások után *Szakaszokká* vált 's fogyott maradékaik sokára ide költözésünk után, fájdalom! szemünk láttára, vagy talán épen tudtunk nélkül más nyelvü Nemzetté által változtak. Innend lehet csak megfejtetni, miért egyez meg a' *Magyar Nyelvnek* sok szava a' *Dalmátiai* és *Albániai Nyelveknek* számos szovaikkal mind a' mellett is, hogy egyenesen mi Magyarok e' két Néppel soha igen szoros nyelvbéli öszve köttetésben nem voltunk. De ezekből továbbá az is világos, hogy Béla Király Névtelen Jegyzőjének, ha a' *Stultus Populus* sűtelen magyarázata feueketlen is, a' SOBA-

MAGYAR (*Sabinus-Argivus*) nevezet fentartásért forró köszönettel tartozunk. Igazat írt *Horatius Sabinum* ban fekvő Tibur jószágáról Lib. II, 6.

„Tibur, ARGEO (*Argivo*) positum colono.“
 A' mi *Lucanus* BASILIVSAIT illeti, nem titok a' kutfökben, hogy a' PACINACITÁK, kik *Anna Comnena* tanuadása szerint (*Alexias. Parisiis. 1651. fol. pag. 232. Lib. VIII.*) a' KUNOKKAL *egynyelvűek* (*ὁμογλωττοι*) valának, BASILIVS SZITYÁK, az az: KUNOK voltak.

130.

De miért állítám elő ilyen gondosan e' Dalmátiai 's Albániai Szitya Népséget? Azért, mivel ezeknek Őseik foglalták-el a'kor, midőn Görög Országban fénylett hatalmok, Olasz Országot. Ha sokkal későbbben e' Szitya Tsapat, még *Asinius Pollióval* is több *ütközetekben*, mint olvastuk, szembe állhatott, nem vala-e jóval előbb a' Római Népnak veszedelmes szomszéda? Őtet, mint egykor Olasz Országban lakót, illetik e' sorok, mellyeket *Plinius Májor* (*Hist. Nat. Lib. III, cap. 16.*) feljegyzett *Ravenna* mellékéről: „Inde ostia plena: Carbonaria ac FOSSIONES PHILISTINAE, quod alii Tartarum vocant: omnia ex PHILISTINAE FOSSAE abundantione nascentia: accedentibus Athesi ex Tridentinis Alpibus, et Togisono ex Patauiniorum agris.“ — Ime PHILISTINVSOK Olasz Országban! — Őtet illetik a' *Plinius Májornál* (*Hist. Nat. Lib. III, cap. 14.*) találtató PELESTINUSOK. Sőt figyelemre méltó az is, hogy *Suidás* *Lexiconában* (*Edit. Cantabr. 1703. fol. Tom. III, pag, 602 — 604.*) több Görög országi és Siciliali PHILISCVS nevű Férfiak felhozatnak, 's hogy Siciliában, mellyben bizonyosan laktak JÓNESEK, számos pénzek találtaknak (*Eckhel, Doctr.*

Tibur argens-i telephoz tartozott. — Jumentől gazdag kapuk: szénégetők és philistinusi feltárások, mellyeket mások tatárokénak mondanak: mindezek a bőséges philistinusi ásatásokból valók: a Háromágú Alpoknak Etehs folyó melletti és a pádovai Togisonoval határos földek közelében.

Num. Veter. Vindobonae. 1702. 4. Part. I. Vol. 1. pag. 264—265.) ime felirással: „ΒΑΣΙΛΙΣΣΑΣ. ΦΙΛΙΣΤΙΔΟΣ.“ mellyek mostanig PHILISTIS esméretlen Királynénak tulajdonittatnak. Hallgatok a' Baltikum Tenger melléki Jászokról és a' győzések miatt adatott PHILISTAEUS mutatóványokról; hallgatok rövidség miatt a' Britanniai Jászokról és Hunokról (Gigánsokról), bár olvasom is *Büschingnek* (Auszug aus seiner Erdbeschreibung. Hamburg. 1776. 8. pag. 556.) Geographiájában a' Scotusokról: „Die Niederländer, sind eine Vermischung von alten Scoten, Picten, Britten, Franzosen, Engländern, Dänen, Deutschen, UNGARN und andern Nationen.“ Kevésben bajos ezekről hitelesen szólni. Inkább által megyek tehát a' Szent Írás PHILISTAEUSAIRA.

A nederlandok azaz a németalföldi nép: óskótok, pict-gallik, brittek, franciák, angolok, dánok, németek, magyarok és más népek keveréke.

131.

Valamint a' JÁSZOK, KÚNOK 's a' PHILISTAEUSOKNAK hivatnak az Európai Régiségekben, úgy a' PHILISTAEUSOK is (Sidóul: *Pelischthim*) a' Szent Írásban néhány helyen SAGITTARIUS (görögül: Τοξότης) néven említettek. *Móses* (Genes. XXI, 20.) a' *Philistaeában* lakó Ábrahámnak *Ismael* fiáról írja: „Et fuit cum eo: qui creuit, et moratus est in solitudine, factusque est Iuuenis SAGITTARIUS.“ — I. Regum XXXI, v. 1—3. olvastatik: „PHILISTHIUM autem pugnabant aduersum Israel: et fugerunt Viri Israel ante faciem *Philisthium*, et ceciderunt interfecti in monte Gelboe. Irrueruntque *Philisthium* in *Saul*, et in filios eius, et percusserunt *Jonathan*, et *Abinadab*, et *Melchisua*, filios *Saul*. Totumque pondus praelii versum est in *Saul*: et consecuti sunt eum viri SAGITTARII (Sidóul: HAMORIM), et vulneratus est vehemen-

A philiszteusok Izrael ellen harcoltak: és menekültek a zsidó férfiak a filiszteusok elől és gelbonhegyén lekaszábozva estek el. A filiszteusok *Saul* és fiaira rontottak és megölték *Jonathan*, *Abinadab*ot, *Melchisua*t, *Saul* fiait. A csata egész súlya nyomon követték és

lya most *Saul* ellen fordult, nyilazó férfiak (zsidóul: hamorim) nyomon követték és súlyosan megsebesítették nyilaikkal (zsidóul: Bak-Kaschet)

ter a' SAGITTARIIS (Sidóul: Bak-Kaschet).“ — I. Paralipomenon X, v. 3. hasonlóképen a' felelbi szomorú esetről mondatik: „Et aggrauatum est praelium contra Saul, inueneruntque eum SAGITTARII (Sidóul: HAMORIM), et vulnerauerunt JACVLIS (Sidóul: Bak-Kaschet, az az: In Arcu).“ — A' Chaldaeus Fordításban II. Regum VIII, 18. ime versben: „Banajas autem filius Jojadae, super CERETHI et PHELETI: filii autem David sacerdotes erant“, mint *Stock Christián* (Clavis Linguae Sanctae. Lipsiae. 1753. 8. pag. 888.) több más Irókkal emliti, SAGITTARII et FVNDITORES, fordítások találtnak.“ — *Dávid Királyról*, midőn a' *Philistaeusoktól*, kiknél tartózkodott, Saul halála után Nemzetéhez visszatért, II. Regum I, v. 18. írják: „Et praecepit, vt docerent filios Iuda ARCVM (Sidóul: Kaschet), sicut scriptum est in Libro IUSTORVM (Sidóul: Jaschar = Justus).“ — E'nyi hely gerjeszthet a' nálam sokkal tudósabb Hermenevtákban is egy kis figyelmetességet!

132.

Illik mindazonáltal felhoznom a' következő helyeket is: II. Regum XI, 24. az *Ammonitákról*: „Et direxerunt jacula SAGITTARII (Sidóul: HAMORIM) ad servos tuos ex muro desuper: mortuique sunt de servis regis, quin etiam servus tuus Urias Hethaeus mortuus est“ — II. Paralipomenon XXXV, v. 23. az *Aegyptomikről*: „Ibique vulneratus a SAGITTARIIS (Sidóul: HAJORIM); dixit Josias pueris suis: Educite me de praelio, quia oppido vulneratus sum.“ — A' nyilazás Feltalálójától e' Népek is, mint *Jonathan* (II. Regum I, v. 22.) megtanulhatták az *Ijászságot*. — Ha már a' HAMORIM szó Sidó nyelven, mint láttuk, *Sagittarius, Jaculator, Spi-*

A negyedik nemzedékkel pedig ide visszatérnek: ugyanis mégsem fejeződtek be az Amorrhaeuszok (zsidóul: hamori) nehézségei mostanáig... Azon a napon az Úr szövetséget kötött Ábrám-mal, mondván: a 18. nemzedéknek adom ezt a földet (Palesztinát étri) az Aegyptus (Egyiptom) folyótól a nagy Eufrátesz folyóig. A Cinaeuszokat,

A csata Saul ellen fordult súlyával, utolérték őt a dárdavetők (zsidóul: hamorim) és dárdáikkal (zsidóul: Bak-Kaschet) megsebesítették.

Jojada fia Banajas – Cerethi és Pheleti fellett –, Dávid fiai pedig papok voltak?

És Juda elkezdte a fiukat íjazni tanítani (zsidóul: Kaschet), ahogy az Igazak könyvében meg van írva.

És fent a bástyáról a dárdavetők (zsidóul: hamorim) dárdáikat szolgálóira irányították, a király szolgálói így meghaltak, sőt a te szolgád, Urias Hethaeus is meghalt.

És ott megsebesülve a nyilazóktól (zsidóul: hajorim) Josias így szólt fiaihoz: vezessetek ki engem a csatából, mivel a városban megsebesültem.

culator, Akontista jelentéssel bírt, el vevén tőle a' többes szám formáját, ugyan nem tőle eredett-c a' Hamorraeus vagy Amorraeus Nemzet Neve, és Hamorraeus nem a' JÁSZ Nemzet *Sidó nevezete-e*) Hogy az, én *Móses* szovaiból (Genes. XV, v. 16 — 21) bizonyíthatom: „ Generatione autem quarta reuertentur huc: necdum enim completae sunt iniquitates AMORRHAEORVM (Sidóul: HAMORI) vsque ad praesens tempus. . . . In illo die pepigit Dominus foedus cum Abram, dicens: Semini tuo dabo terram hanc (*Palaestinát* érti) a' fluuió Aegypti usque ad fluuium magnum Euphratem. Cinaeos, et Cenezaeos, Cedmoneos, et Hethaeos, et Pherezaeos, Raphaim quoque, et Amorrhaeos, et Chananaeos, et Gergesaeos, et Jehusaeos.“ Hogy itt főképen a' PHILISTAEUSOKRÓL beszél Móses, 's hogy különösen a 16-dik versben minden PHILISTAEUSOKNAK adja *közönségesen* az AMORRHAEUS nevet, az eléggé szembetűnő. Ez is tehát egy új hely volna, mellyben a' PHILISTAEUSOK világosan SAGITTARIUSOKNAK, az az: JÁSZOKNAK hivatnak. És ez nem akadályoztatja semmit is a' mert mind a' mellett, hogy Móses szerint (Deuter. VII, v. 1.) a' Chananaeusok egy különös ágát tészik a' hét Philistaeus Nemzetségnek, ugyan a' Philistaeusok mindnyájan néhány helyeken a' Szent Írásban Chananaeusoknak is neveztetnek.

133.

Neveztetnek a' PHILISTAEUSOK a' Görög Szent Írásban több helyeken ALLOPHYLVS névvel is, mellyet a' Latán VVLGATA több ízben ALIENIGENA szóval fordít. *Móses* és *Josue* nevű könyvekben a' görög fordításban az ALLOPHYLVS név épen nem találtatik, hanem ezekben gö-

Cenezaeuszokat,
Cedmone-uszokat,
Hetaeuszokat,
Pherezae-uszokat,
gergetae-uszokat és
Jebusae-uszokat.

rögül is PHILISTAEVSORKOL van szó. A' *Biráknak* Könyvökben görögül Cap. X, v. 6. 7. 11. — Cap. XIII, v. 1. 5. — Cap. XIV, v. 2. PHILISTIIM, ellenben Cap. III, v. 3. 31. — Cap. VIII, v. 10. — Cap. XIV, v. 1. 3. 4. — Cap. XV, v. 3. 5. 6. 9. 11. 12. 14. 20. — Cap. XVI, v. 5. 8. 9. 12. 14. 18. 19. 21. 25. 27. 30. ALLOPHYLVS olvastatik. *Joelben* Cap. III, v. 4. egyedül ALLOPHYLVS találatik a' Görög Bibliában, ellenben a' Vulgátában PALAESTINVS vagyon. Az LV-dik Zsoltárban (mások szerint LVI-dikban) a' tziennél mind a' Görög Bibliában, mind a' Vulgátában ALLOPHYLVSROL foly a' beszéd. A' CVII. Zsoltárban (mások szerint CVIII.) a' 10. versben görögül ALLOPHYLVS, a' Vulgátában ALIENIGENA, az az: PHILISTAEVS (nem pedig: *Idegen*) áll. Örömmel, s nagy reménységgel mondja tudniillik Dávid Király a' Philistaeusokkal kötött Szövevség után: „Moab lebes spei meae. In Idumaeam extendam calceamentum meum: mihi ALIENIGENAE (*Philistaei*) AMICI facti sunt.“ A' *Királyoknak Könyvökben*, a' *Paralipomenon Könyvekben*, *Amosban*, *Jesaiásban*, *Jeremiásban*, *Sophoniásban*, *Abdiásban*, *Ezechielben*, *Zachariásban*, mindenkor számos helyeken a' Görög Bibliában ALLOPHYLVS név fordul elő, és e' Könyvekben a' Görög Fordításban a' PHILISTIIM név soha sem használtatik. Az *Ecclesiasticus* nevü Könyv a' Görög Biblia szerint Cap. XLVI, v. 11. (a' Vulgátában v. 21.) PHILISTIIM névvel él. Végre a' Mósestől már Abraham koráról ELŐSZÖR, a' Machabaeus Könyvekben U-TÖSZÖR említettett PHILISTAEUSOK I. Machabaeorum Cap. III, v. 24. PHILISTIEIM (a' Vulgátában: PHILISTIIM) — I. Machabaeorum Cap. IV, v. 22. II. Machab. Cap. IV, v. 15. Cap. VI, v. 24. ALLOPHYLVS (a' Vulgátában: ALIENI-

Moab éretlepeiben reménykedem. Egész Idussaeára (azaz Palesztinára) kiterjedően az én épöm (azaz az én börtökom) az Alienigenek (azaz a filiszteusok) az én barátaim lettek.

GENA) jö elő. *Szent Hieronymus* tehát (Opera. Parisiis. 1704. fol. Tom. III. col. 1376. In Comment. ad Amos) böltsen írja, ha rendszabását néhol ön maga által hágtá is: „Vbicunque in VETERI TESTAMENTO (Hadrianus *Relandus* Palaestina. Norimb. 1746. 4. pag. 56. közbe veti: Et quid ni etiam in NOVO) α'λλοφύλας, id est: *Alienigenas* legerimus, non commune *externarum gentium* nomen, sed proprie *Philisthiim*, qui nunc *Palaestini* vocantur, accipiendi sunt.“

134.

Tudván ezeket, lássuk már miképen magyarázzák a' Szent Írás Fejtegetői a' PHILISTAEVS nevet. *Hiller Máté* (Onomasticum Sacrum. Tubingae. 1706. 4. pag. 279. 280. 905. 906.) írja: „Ipsi autem *Caphthoraei* et sua et Deorum nomina ab EXILIO ducentes vocati sunt PELISCHTHIM=EXVLES. Amos 9 : 7 : et KERETHIM, e Patria sua, Caphthore scilicet, EXCISI. Ezechielis 25 : 16. Sophoniae 2 : 5. I. Samuel 30 : 14. Prius enim vocabulum PELESCHETH regionis occupatae vocabulo derivatum radicem habet *Palasch*, quae respondet Aethiopico verbo *Phalasa*, id est, MIGRARE, PEREGRINARI, vnde flexum *Tephlasa*, incertis sedibus vagatus est.“ — — Alább ugyan ő : „Terra igitur Havvaeorum a novis habitatoribus dicta est *Pelescheth*, Terra *emigrationis*, in quam scilicet Cappadocum ac Caphthoraeorum EXVLES. Ita ab eadem mente, imo ab eadem voce dicti sunt veterum PELASGI, quorum nomen Syriaca vel Chaldaica lingua scripseris PELASCAJE, cum caph servili, quo elemento *gentilia* formari solent, vt *Susancaje*, a *Susan*, siue *Susis*; *Apharsathcaje*-ab *Apharsath*; *Parsathcaje*, *Parasitaceni*. Ezer. 4 : 9. Fuerunt namque, quos PELASGOS Graeci Scriptores no-

Bárhol az Ó-testamentumban, de nem az Újszövetségben az „allofios” azaz *Alienigenas*-t, ha olvassunk, az nem az idegen nemzetek neve, hanem helyesen *Philisthiim* (azaz filiszteusoknak, akiket most palesztinoknak hívnak, kell elfogadni.

Azokat a *Caphthorae*-usokat, akik a saját nevüket és isteneik nevét az „exilium” (azaz számkivetés) szóra vezetik vissza, *Pelischthim* = *exules* (számkivetetteknek) hívják, hazájukból kiűzöttek (*Caphthore*) azaz kiűzöttek saját hazájukból.

Először ugyanis a „*Pelescheth*” szó tövét kell megkeresni, a „*Palarch*”, amely megfelel az etióp „*Phalasu*” ige jelentésének, amely *kivándorol* nit, *kiutaztat*nit jelent, aztán az eredeti szó ragozott részét, a „*Tephlasa*”-t kell nézni, ami bizonytalan helyekre távozást jelent.

A „*Havvaeo*”-rok „föld” szavát az új bevándorlók „*Peleseth*”-nek mondják, ami azt jelenti, hogy „a kivándorlás földje”, tulajdonképpen a Cappadaco-k és Caphthoraeusok kivándorlása--- Így ugyanilyen meggondolásból, sőt ugyanezzel a szóval illeték az ősi pelazgokat, akiknek a nevei szíriai vagy kaldaei nyelven, ha írják „*Pelascaje*”, amikor a „*caph*” szót szolgálai módon, egyszerűen „nemzetséghez tartozónak” szokták

minant, gens erronea et *σποράς*, vel vt Hesychius eos describit *γενος πολυπλάγησον*, gens vagabunda, sine lare, sine domo, quae in omnem pene orbis angulum, praesertim in Graeciam, se se effudit. Jam KERETHIM excisi adpellantur, quod EXVLES a patrio solo excisi penitus essent. Hasonlókat ír alább: „PELESCETH: *Palaestina*, id est: EXV-LVM TERRA.“ — *Rechenberg Ádám* (Hierolexicon Reale. Lipsiae. 1714. 4. Vol. II. pag. 1255.) egyet tart, ötöt követvén, Hillerrel. — *Simonis János* (Onomasticum Veteris Testamenti. Halae Magdeburgicae. 1741. 4. pag. 117.) állítja: „PLESCHETH, *migratio, peregrinatio* (rad. Aethiop. *migravit, peregrinatus est.*) PHILISTAEA, quod denotat: Terra *migrationis*, i. e. in quam *migrarunt* Caphthoraei et Chasluchaei, Gen. 10, 14. Exod. 15, 14. Deut. 2, 23. Jerem. 47, 4. Amos. 9, 7. Vnde *ἄλλόφυλοι* pro PHILISTAEIS passim apud LXX. Interpr. Conuenit nomen PELASGORVM, qui teste Strabone Lib. IX. a *vagando* denominati sunt.“

135.

A' bö tudományu *Michaelis János Dávid* (Spicilegium Geographiae Hebraeorum Exterae post Bochartum. Pars I. Goettingae. 1700. 4. pag. 280.) így fejezi ki véleményét „Graecis Interpretibus Librorum Historicorum PHILISTAEI plerumque sunt, *οἱ Ἀλλόφυλοι, Alienigenae, seu Barbari*, ut Jud. III, 3. XIV, 1. etc. Nempe *Aethiopibus* verbum *Palasch* significat *migrare*, vt *ex una regione in aliam*: eaque significatio illorum interpretum tempore *in aliis quoque linguis Orientalibus* superfuisse videtur, licet nunc prope interierit, nisi quod putant Samaritanam linguam aliqua eius seruare vestigia. Ergo cum *Philistaei* plane essent in Palaestina *exteri*, or-

pelasgok neve, akiket Strabon tanúsága szerint ... a kóborló szóról neveztek el. A történelemkönyvek görög magyarázói szerint a filiszteusok... barbárok többnyire. Természetesen az etiópusok szerint a „Palasch” ige kivándorolni-t jelent, azaz egyik helyről máshová: ezt a jelentést magyar szók. ~~szójában a szó más keleti nyelvekben is fennmaradni látszik, hiszen most már majdnem kihalt, bár egyesek azt vélik, hogy a samaritanus nyelv azt nyomokban megőrizte. Tehát bár Palesztinában a filiszteusok ott voltak, voltak és vannak ma~~

mondani, ahogy a „Susancaje” szóalak a „Susa” vagy „Sisis” szóból származik, az „Apharsathcaje” az „Apharsath”-ból, a „Parsathcaje” a arasitaceni”-ből. Voltak ugyanis görög írók, akik a pelaszgoszokat csavargó népnek, vagy ahogy Hesychius őket kóbor népek mondták, akiknek se istenük, se hazájuk nem lévén bevándorolták csaknem az egész földkerekség minden zugát, főként pedig Görögországot. Már a „Keret” szó is kiűzötteket jelöl, azt, hogy a hazájukból elűzöttek már messze vannak.

„Plescheti”, kívándorlás, kóborlás – kivándorolt, kóborolt. Philistaea annyit jelent: földet elhagyás, azaz ahová a „Caphthorae”-ok és „Chasluchae”-ok kivándoroltak... innen a görög „allofiloi” szó a latin „Philistacis” szó helyett minde-
nütt... Megegyezik a

tuque nec PHOENICES, nec ISRAELITAE, nomine tamquam proprio eos Barbaros dici autumarunt. Egy nevéről előttem esméretlen L* jegyü jeles Tudós (Biblische Encyclopädie, oder exegetisches Realwörterbuch. Gotha. 1795. 4. III. Band. pag. 586) írja: „Da die Philister, wie wir hernach sehen werden, ihre Wohnsitze veränderten, so könnten sie wohl von dem äthiopischen Pelesch = migrare, wornach Peleschet = migratio, oder die Gegend, wohin die Casluchim und Caphthoräer wanderten (I. Mos. 10, 15.) bedeuten würde, genannt worden seyn.“ Valamivel alább pedig: „Nach diesen Schriften soll Philister gar nicht hebräischen Ursprungs seyn, sondern mit dem Nahmen der alten Bevölkerer Griechenlandes, der PELASGER einerley bedeuten, nämlich Reisende, Fremdlinge, die sich in anderen Ländern niederliessen.“ Haszontalanság volna több írókat felhordani, minekutána mindnyájan így magyarázzák a' PHILISTAEVS nevet. Az tehát inkább ide való, mennyire lehesse védeni, vagy megbizonyítani ezen köz elfogadásra jutott vélcserényt?

136.

Ludolf Jőbnak Aethiopiai Szókönyvében (Lexicon Aethiopico-Latinum: ex omnibus Libris impressis et multis MSS. contextum. Francofurti ad Moenum. 1699. fol. col. 610.) találom, hogy a' Philistaeusok az Aethiopiai Szent Irásban FELESET'EEME, Philistaea pedig FELESETEME néven jönnek elő. Ezt tagadni nem lehet; de az is bizonyos a' fent emlitem Aethiopiai Szókönyvből, hogy FALASA = MIGRAVIT, EMIGRAVIT; — — AFELASA = MIGRARE, EMIGRARE fecit; — — — FALASI = TRANSIENS, PEREGRINATOR; — — — FELESATE = MIGRATIO, EMIGRATIO; — — FELESATA =

is ott külföldiek, de sem a föníciaiak, sem az izraeliták nem tartják őket barbároknak, hanem saját nevükön szólítják őket.

Minthogy a filiszteusok, ahogy ezután látni fogjuk, lakóhelyüket megváltoztatták, lehetne őket, ahogy az etiopusok mondják, emigráltaknak nevezni (Pelesch = kiköltözni, ebből Peleschet = emigráció), vagy azt a vidéket, ahová a „Casenchim“-ok és a „Caphthorá“-kok kivándoroltak emigrációnak hívni.

EXILIVM. Mondatik az is a' Szókönyvben, hogy a' *Feleset'eeme* és *Feleset'eme* nevek ezen kiíratott szovaktól származnak. — Hasonlókat olvashatni a' temérdek tudományu *Castelli Edmund* Angoly Irónak (Lexicon Heptaglotton. Londini. 1609. fol. max. col. 3014—3015.) hét nyelvü Szókönyvében is, mellyben egyszer'smind a' *Michailistól* röviden értett *Samaritanus* nyelvbeli PEREGRINATIO jelentés is feltaláltatik a' *Philistaeus* név alatt. Így Aethiópiai Nyelven PHILISTAEVS = EMIGRANS, EXVL. A' *Sidók* a' Philistaeusokat az *Aegyiptomi Fogság* alatt kezdetűk a' Szent Irás szerint először esmérni: nem természetes-e tehát, hogy épen azon nevet adák ők is a' *Philistaeusoknak*, melly néven hívák a' *Philistaeusokat* az *Aegyiptomiak*? Hanem el ne feledjük, hogy a' *Sidónak* nem levén *F betűje*, neki a' *Falasa*, vagy *Felesata* szovat P, vagy PH. betűvel kellett kimondani. Így lett a' *Palasa* vagy *Phalasa* *Sidó* név, mellyet a' felebbi Irók emlegetének; így lett a' *Pheleset* is. Azt, hogy a' több görög Irókban találtató *Palastina* nagyon egyez a' *Palasa* szóval; hogy a' *Sidó* Nyelvben hajdan a' *magánhangzók* ki nem íratnak, és így ezek egymással gyakran feltseréltettek; hogy továbbá némelly régiségekben is, mint a' Magyar Nyelven, a' *Philistaeusok* másképen *Filistaeusoknak* mondatnak, vitatui nem szükség. A' PHILISTAEVS szó is a' nyit jelent tehát, mint EXVL annál inkább, mivel a' görög ALLOPHYLVS fordítatása is EXVL, vagy EMIGRANS értelemre mutat. *Biel János Christiánnál* (Nouus Thesaurus Philologicus Veteris Testamenti. Hagae Comitum. 1779. 8. Part. 1. pag. 71.) olvasom: „*Ἀλλόφυλος* = *qui alterius gentis est, alienigena*, PEREGRINVS, et speciatim PHILISTAEVS.“ — Épen ezt

találhatni *Schleusner János Fridriknél is* (Nouus Thesaurus Philologico-Criticus Veteris Testamenti. Lipsiae. 1820. 8. Pars. I. pag. 164.) a' *Phili-staeusoknak* tulajdonított görög ALLOPHY-LVS névről. Pedig a' PEREGRINVS és EXVL vagy EMIGRANS szovak igazi rokon gondolatok.

137.

A' PELASGVSORRÓL írja *Strábó* (Geogr. Lib. IX. cap. 1. §. 18.) inne tudósítást: „Jam ante autem diximus, videri huc quoque suis MIGRATIONIBVS peruenisse PELASGORVM Gentem, ac fuisse ab Atticis a VAGANDO *PelaRgos* denominatam.“ Másutt (Lib. V. cap. II. §. 4.) így fejtegeti *Strábó* a' PELARGVS nevet: „*Pelagos* etiam Athenis fuisse, eosque, quod *Avium instar VAGI modo haec, modo alia* adirent loca, PELARGOS appellatos ab Atticis fuisse, quae vox CICONIAM significat.“ — *Dionysius Halicarnassensis* (Antiquit. Roman. Lib. I. cap. 28.) szinte illyen fejtegetést hoz fel: „Hoc regnante *Pelagi* a Graecis ex suis sedibus pulsati fuerunt, et, navibus ad *Spinetem fluuium in Ionico sinu relictis, urbem Crotonem in locis mediterraneis sitam ceperunt: atque, hac belli sede vsi, eam, quae nunc Tyrrenia vocatur, condiderunt. At Myrsilus, ab Hellenico dissentiens, ait Tyrrenos post patriam relictam in ipsis suae profectionis erroribus, mutato nomine, PELARGOS appellatos ob quandam similitudinem Avium, quae Πελαργοί, id est CICONIAE, vocantur; quod gregatim errarent tam per Graeciam, quam barbaras regiones: atque murum, quo Athenarum arx cingitur, quique PELASGIVS appellatur, ab his exstructum dicit.“ *Strábó* Rövidítője (Strabonis, Rer. Geograph. Libri XVII Amstelaedami. 1707. fol. Tom. II. Lib. IV. pag. 1225.) beszéli: „Quod PELASGI ab Atheniensi-*

Hellenicus-szal ellentétben azt mondja, hogy ezek a tirréniek, miután elhagyták hazájukat, saját bolyongásaik közben megváltoztatták nevüket, így hívják őket pelagoszoknak, ami emlékeztet az Avium hasonlat, ami szerint ők vándorgolyák, aztán csapatonként bolyonganak Görögországban, más barbar vidékeken és ott a falu, amely Athén jellegrvárát körülveszi, amelyet a pelagok „eus“-nak hívnak, Myrsieus azt mondja, hogy a pelagoszok építették.

Már az előbb említettük, hogy ide is eljutott a pelagok népe vándorlásaik során, és őket az attikaiak vándor pelargoszoknak nevezték. A pelargoszok Athénben is jártak, és hogy őket Avium vándorlóknak, akik egyszer ide, másszor oda mennek, nevezi, ezért mondják az a Hellenik őket „Pelargoszok“-nak, azaz vándorló golyáknak, mert a szó golyát jelent. Mivel a pelaszok estaporodtak, őket a görögök helyeikről elűzték, ők pedig a jón öbölben a Spinens folyónál hajóikat elhagyván a mediterrán vidéken fekvő Croton várost foglalták el és ezt hadi lakhelynek használva, ott várost alapítottak, amelyet most Tyrreniának hívnak. De Myrsilus,

bus *Pelaegi* fuerint appellati, quod ERRONES (πλαυήται) essent, atque more auium quo fors vocaret huc atque illuc commearent.“ *Hesychiusnak* γενοσ πολυπλάγησιν (*sokat bujdosó Nemzetiség*) véleményét már felebb hallottuk. Az *Etymologicon Magnum* Irójáról emlegeti *Casaubonus* (Dionysii, Halicar. Opera. Oxoniae. 1704. fol. Tom. II. Annot. pag. 351.) ezeket: „At Etymologici Magni auctor longe aliam istius appellationis rationem asserit. Non enim ab errore aut peregrinatione sic dictos *Pelagos*, *Tyrrhenosue* fuisse: sed a LINEIS TVNICIS quas ferebant.“ Mások *Martiniere* feljegyzése szerint (Geographisch- und Critisches Lexicon. Leipzig 1747. fol. VIII. Th. pag. 1702.) a *Pelagus* nevet a PALVGOI Phoeniciai szótól, melly *Flüchtiges Volk* jelentéssel bírt, meg mások a PALAG Sidó szótól, melly *Abgesondert* Népet tett volna, származtatják.

138.

Azon magyarázók, kik a *Pelagus*, az az: *Ciconia*, vagy is *Gólya* nevet rebesgetik, azon kívül, hogy nevetséges származást adnak, felette gyanúsak lehetnek előttünk, vallyon nem inkább Homerusnak Κικονες = *Cicones* nevü Thrax népéről (Iliad. II, 846. XVII, 73. — Odys. IX, 39. seqq.) beszélnek-e? Nékik ismét a *Pelagusokat* öszve keverik a más nyelvü *Tyrrhenosokkal*. A *Linea Tunica* ellen hartzol, a mit *Cedrenus György* (Compendium Historiarum. Parisiis. 1647. fol. pag. 19.) egyezőleg a legrégebb pénzekkel's más hajdani Irókkal valamely régi kutfőből fentartott: „Numa, qui post Romulum et Remum Romae regnauit, cum ad eum PELAGORVM legativenissent, *Chlamydes gestantes praetextas coccino*, quales etiam Isauri gestant,

ezek bíborral átszőtt köpenyt viseltek, olyat, mint az iszaurok viselnek, mindjárt úgy rendelkezett, hogy a rómaiak köpenyt viseljenek, a királyok arannyal átszőtt bíborvöröset, a szenátorok és a magasabb állami tisztviselők is, a többi méltóságok bíborral átszőttét: ezzel azt jelzik, hogy a római köztársaság méltóságaihoz tartoznak.

Az athéniek azért neveztek a pelaszgokat pelargoszoknak, mert kóborlók voltak, azaz aviuszi kifejezéssel ideoda csavarogtak.

De a Nagy Etimológia szerzője ennek az elnevezésnek egészen indokát adja. Ugyanis tévesen hívják az utazgatás miatt a pelaszgokat Tyrrhen-ieknek, hanem a vászonból készült tunikájuk miatt, amit viseltek.

(Bujdosó nép, elkülönített)

Numa, aki Rómában Romulus és Remus után uralkodott, mikor hozzá pelaszgi követek jöt-

ea forma delectatus, primus instituit *ut a Romanis chlamydes gestarentur*: a regibus purpureae, praetextae auro: a Senatoribus, et iis qui cum Magistratu aut imperio essent, aliae quae pro iudicio regii gestaminis purpura essent praetextae: quo significatur Romanae Reipublicae dignitas et subiectio. Edixitque, nequis sine huiusmodi chlamyde in palatium suum intromitteretur.“ Fényes készületű *Mentét* viseltek ime a' *Pelagusok*, mint a' *Jónesek* is, kik a' Pelagus Nemzetnek egyik osztályát tették, és nem *Vászon Tunicát*. Mivel tehát a' felebb kiírtam helyekből egyenként inkább az a' nálok régiebb vélemény tetszikki, hogy a' PELASGVSOK a' *Kihöltözéstől* (*Emigratio, Exilium e Patria*) nevezettek, okosabban felvehetjük, hogy az Aethiopiai FELAS szóból a' Görög, *nem levén neki is F betűje*, más példák szerint *Πελας-γαία = Pelas-gia = Exulum-Terra* ország nevet, 's e'hől azután *Pelagus* nép nevet tsinált. Böltsen írja valóban a' nagy érdemű *Schlichthorst Hermann* (*Geographia Homeri. Gottingae. 1787. 4. pag. 25.*) ezen állítását: „*Meum est, obseruare, et ex HOMERO constare, Pelagos vagos et errabundos paterna domo in alias regiones se se contulisse.*“ Ezt minden lépten nyomon bizonyítja a' *Pelagus* História.

139.

Elöre bocsátván ezeket, lássuk már a' PÁRTUS szó jelentését is. *Iustinusnál* (*Lib. XLI, cap. 1.*) olvassuk: „*PARTHI penes quos, velut diuisione orbis cum Romanis facta, nunc orientis imperium est, Scytharum EXVLES fuere. Hoc etiam ipsorum vocabulo manifestatur. Nam Scythico sermone Parthi EXVLES dicuntur.*“ *Stephanus Byzantinus* (*De Urbibus. Lugd. Batav. 1694. fol. pag. 628.*) írja: „*PARTHYAEI, gens*

ja. Ugyanis szittyia nyelven partusz egyenlő számkivetett.

A partuszok, egykor szittyia nép, amelyik aztán menekült, vagy kivándorolt egy méd vezérrel, amikor a médek voltak határon.

Így hívták a médek őket, a földjük minősége miatt, amikor őket vendégül meghívták

Az én dolgom megfigyelni és Homeroszból kétségtelenné tenni, hogy a pelagusok kóboroltak, szülőföldjükről más-más vidékeket bejártak és bujdosnak.

A partuszok mindig valaki hatalmában voltak, ahogy a rómaiak a földet elosztották, ami most kelet birodalma, aztán a szkíták számkivetettjei lettek. Ezt az elnevező szavuk is mutatja.

olim Scythica, quae deinde fugit, vel emigravit Medo Duce vel tempore Medi. Sic vero a Medis vocata fuit ex natura terrae, quae eos excepit palustris, et caua: Vel a fuga, quoniam Scythae PARTHOS vocant EXVLES. Dicuntur vero etiam Parthi, et Parthii, et Parthyaei. Et Regio, Parthyaea, et Parthyene, et Parthyenus, et Parthis, regio Macedoniae. Hitelt 's nagyobb meghatározást ad ezeknek Arriánus, ki XVII. könyvekből álló *Munkát írt a' Pártus Históriaról*, és azért más íróknál jóval nagyobb tekintetet érdemel. Azon Töredékeiben ezen elveszett Munkának, mellyeket Photius Eclogáiban (Lásd: Arriani, Expeditio Alexandri, et Historia Indica. Amstelaedami, 1757. 8. pag. XXXIV—XXXV.) fentartott, elő adatik: „Vult Parthos a Scythis originem ducere.“ És valamivel alább: „Narrat ad haec Parthos SESOSTRIDIS Aegyptiorum regis tempore, et IANVSI Scytharum, ex SCYTHIA in eum, quem nunc tenent, locum DEMIGRASSE.“ Többet mond Arriánusból, ki nek elveszett Könyvét a' Pártusokról (Suidae, Lexicon. Catabrigiae, 1705. fol. Tom. I. pag. 489. a' Γνωσις szó alatt) MÉG a' XII-dik század kezdetén olvasta, a' nagy szorgalmu Suidas (cit. edit. Tom. III. pag. 53.) imesoraiban: „PARTHI. Sic lingua Persica vocantur Scythae, quibus SESOSTRIS Aegyptiorum Rex NOVAS SEDES dedit, subaetis Assyriis.“ Másutt (Tom. III. pag. 556.) ugyan ő: „SOSTRIS Rex Aegyptiorum, a Chamo genus ducens, qui subegit Assyrios, et totam Asiam et Europam. ET IN ASSYRIORVM REGIONE COLLOCAVIT SCYTHARVM MIRIADES QVINGENTAS (MS. Paris. μυριαδας ε. — de ez tsekély szám), qui vocati fuerunt PARTHI; quod est Persica lingua SCYTHAE: et ad hanc usque diem vestitum, et LINGVAM, et LEGES Scy-

az ő mocsaras, pusztá földjükről. Vagy a menekülés miatt, mert a szittyák hontalanoknak hívták őket. Parthusoknak, Parthuszoknak, sőt Parthauszoknak. Területüket Parthyaesusz, Parhyenusz Parthyene és Parthis Macedóniának hívták.

Azt akarta mondani, hogy a parthusok a szittyákól származnak. Ezuttal azt mondja, hogy a parthusok Sesoshridó egyiptomi kiráktól szittyá „landusus” idején Scythiából egy helyre költöztek, ahol most tartózkodnak.

Parthusok, így hívják perzsa nyelven a szittyákat, akiknek Sesostris egyiptomi király új tartózkodási helyet adott, amelyek az asszírok fennhatósága alá tartoztak. — Sosostris egyiptomi király, aki Cham nemzetségéből származott, s aki legigázta az asszírokat, egész Ázsiát és Európát.

És az asszír területen összehívott ötszáz miriad szittyát, és ezeket parthusoknak hívták, a parthus perzsa nyelven szittyát jelent: és erre a teljes napra a szittyák ruházatukat, nyelvüket és törvényeiket megírták

tharum retinent.“ Suidas, úgy tetszik, még es-
mért (és helyesen) a' maga korából P á r t u s o k a t.

140.

Arriánusból folyhattak *Manasses Constantinusnak* (Breuiarium Historicum. Parisiis. 1653. fol. pag. 12.) ime *felette fontos* sorai: „ Ceterum id temporis Aegypti Rex *Sesostris*, auctus magnitudine potentiae supra Reges ceteros priores, non satis arbitrabatur esse soli Aegypto imperare. Quam ob rem coacto de tota natione sua exercitu, in quo erant hastati, cetrati, sagittarii, loricati praeliatores, viri mauortii: ADSVMPTISQVE BELLI SOCIIS EX VNNORVM GENTE, quam muneribus sibi *totam* adiunxerat: terram vniuersam, *Asiam maxime*, percurrit: et omnes vt tributa sibi penderent, vi coegit. Sublatis etiam vbiq; nationum principibus et satrapis, sub iugum suae potestatis eas redegit. VNNIS autem *Assyriorum Regionem dono dedit*, et pro VNNIS, *sive Scythis*, PARTHOS appellauit.“ — Rövidebben, *de némellyekben hibáson megváltoztatva*, ugyan e' történetet említi (Compendium Historiarum. Parisiis. 1647. fol. pag. 20.) *Cedrenus György*: „ Successit ei *Sesostris*, ac XX. annis regnum in Aegyptios gessit. Hic *Assyrios, Chaldaeos, et Persas* vsque ad *Babylonem* subegit, *Asiamque, et Europam, Mysiam, et Scythiam*. Reuersus, *quindecim millia Scytharum iuuenum delectos*, qui bellatores essent optimi, *in Perside collocauit*.“ — A' *Chronicon Paschale* Irója is (Chronicon Paschale. Parisiis. 1688. fol. pag. 47.) elő adja ezen Szitya *Költözést* ime szavaiban: „ His posthaec temporibus primus apud Aegyptios regnauit ex tribu *Cham Sesostris*, qui instructis copiis bellum in *parthusoknak, unnok* vagy *szittyák helyett*, nevezett, ajándékozta.

Őt váltotta fel *Sesostris*, aki húsz évig volt az egyiptomiak királya. Így az asszírokat, kaldeusokat és perzsákat egészen Babilonig leigázta, Ázsiát, Európát, Múziát és Szittyországot is. Visszatérve 15 ezer fiatal, jó harcos válogatott fiatal szittyát Perzsiában helyezett el.

Ebben az időben azután először a' „*Cham*“ törzsből származó *Sesostris* uralkodott Egyiptomban, aki miután társakat szerzett magának, háborút indított az asszírok ellen, és leigázta

Egyébként akkor Egyiptom királya, *Serostris* hatalma nagyságát messze az előző királyok fölé akarván emelni, úgy gondolta, nem elég csak Egyiptom felett uralkodni, ennek érdekében egész saját nemzetéből összegyűjtött hadseregéhez, amelyben landszáik, könnyű vértése, nyilazók és nehéz páncélos harcosok is voltak, mindegyikük jól küzdő harcos: hozzájuk csatolva háborús társként az unnok egész népét őket megajándékozván: aztán így az egész földet, főként Ázsiát bejárta, és mindenkit erővel arra kényszerített, hogy neki adózzék. Mindezt elvárta, hogy a népek vezetői vagy perzsa helytartói eltűnjék az adóztatásokat, amelyeket saját hatalma erejével be is hajtott. Assíria tartományt pedig az unnoknak, akiket

tulit *Assyriis*, eosque subegit, vt et *Chaldaeos* et *Persas* vsque ad *Babylonem*. Subegit pariter *uniuersam Asiam*, *Europam*, *Scythiam* et *Mysiam*: cumque in *Aegyptum* reuenteretur ex *Scythiae regionibus* delegit *iuuenum bellatorum quindecim millia*, quos in *Persidem* traduxit, *ibique habitare iussit, concessa illis quam delegissent regione*. Ex eoque tempore *Scythae illi in Perside manserunt, qui a Persis PARTHIDII* nuncupati sunt, quod *Persica lingua SCYTHAS* sonat, qui et *habitum et idioma, ac leges Scytharum VSQVE NVNC seruant*, maximeque virtute bellica praestant, quemadmodum haec tradit doctissimus Herodotus (?)“ — A'nyi tehát bizonyos e' helyekből, hogy a' Pártusok Európából Szitya Rokonaik közül kivándorlottak, és azért a' Szityáktól. (nem pedig *Persa* nyelvven) PÁRTVS, az az: EXVL EMIGRANS néven hivattak. És ime mindennapi Magyar ki fejezés: „Ne PÁRT-OL-JON el tőlünk az Ur“ nem azt teszi-e: „Ne DESERAT Nos; Ne ABEAT a nobis.“? A' Pártus szó tehát atyasias *Emigrans, Exul, Abiens, Deserens* jelentéssel ma is fen vagon a' Magyar Szitya nyelvben, 's a' Pártus szónak *Rebellis* jelentése tsak másod jelentés. Nem mindenkor *Rebellio* a' Pártolás. Azt, hogy a' Palótz és Kún Nyelv Párt-US formát adott hajdan a' Magyar Párt-OS szónak, hitelesen bebizonyíthatja a' Magyar Nyelv Története. Sáros Vármegye sok óklevelekkben *Sár-us; tsudálatos* a' régi Kéziratokban *tsudálat-us.* 's a' t.

141.

Oda értünk, hol a' Históriaának régi homályait bátor lélekkel felvilágosíthatjuk, ha gondolkodni merészek vagyunk. Tudta e'hel! régen a' Világ, hogy

őket úgy, mint a kaldeusokat és perzsákat egészen Babylonig. Ugyanígy elfoglalta egész Ázsiát, Európát, Szittyaaországot és Mysiát (Müsiát): mikor Egyiptomból visszatért, a szittyaa térségekből kiválasztott 15 ezer fiatal harcost, akiket Perzsiába vezetett, és megparancsolta nekik, hogy ott lakjanak, bármelyik vidéket is akarják. Attól kezdve azok a szittyák Perzsiában maradtak és őket a *p e r z s á k* parthusoknak nevezték, ami perzsa nyelvven szittyát jelent. És ezek küllemüket, szittyaa nyelvüket és törvényeiket mindmáig megőrzik nagyharci erényekkel rendelkeznek, ahogy azt a nagyon művelt Herodotus közli.

I.

{ *Philistaeus* = *Exul*, *Emigrans*.
 { *Philistaea* = *Exulum Terra*, *Emigrantium Terra*.

II.

{ *Pelasgus* = *Exul*, *Emigrans*.
 { *Pelasgia* = *Exulum Terra*, *Emigrantium Terra*.

III.

{ *Parthus* = *Exul*, *Emigrans*.
 { *Parthia* = *Exulum Terra*, *Emigrantium Terra*.

Vallyon nem szabad-e, nem kell-e tehát azt is állítanunk, hogy

I.

{ *Philistaeus* = *Parthus*.
 { *Philistaea* = *Parthia*.

II.

{ *Pelasgus* = *Parthus*.
 { *Pelasgia* = *Parthia*.

III.

{ *Parthus* = *Philistaeus*.
 { *Parthia* = *Philistaea*.

IV.

{ *Parthus* = *Pelasgus*.
 { *Parthia* = *Pelasgia*.

Az az:

I.

{ *Parthus* = *Pelasgus* = *Philistaeus*.

{ Parthia = Pelasgia = Philistaea ?

Én azt gondolom: hogy szabad, hogy kell ezeket a' Kritika és História fáklyájánál minden akadozás nélkül állítanunk. És ez az, a' mit röviden bizonyítani akarok. Röviden, mondom, mert e' Rajzolatban nem szükség, de nem is lehet, mindeneket elő állítani.

142.

1.) Hogy *egy*et jelentenek e' *három* különféle szavak olly módon, mint p. o. *Germanus, Teuto, Deutscher, Német* egyet téznek, világos a' *Nyelveknek* *históriai tanuságok által is támogatott természetes jelentésekből*. Ha a' *Nyíl*, vagy *Kenyér* szóról *hatvan* különféle nyelvű Iró szólna, 's meglehetne hitelesen mutatni, hogy a' *hatvan* különféle nyelvű Iró közül mindegyik ezen, vagy a' másik helyen, a' *Nyíl* vagy *Kenyér* tárgyról ír, nem kellene-e állítani, hogy *Nyíl = Sagitta = Тоѡр = Pfeil = Flèche = Arrow.* ? 's a' t. Mienekutána tehát hiteles példákban láttuk, hogy a' *Nemzeteknek, neveik is egy nyelvből a' másikba le fordítottak* 's mostanig *Horátius* mindegyik magyarázójának szabad volt a' *Campestris Scytha* nevet Herodotusnak *Scytha Georgius* nevével egygyé tenni, úgy vélem nekünk is szabad élni hasonló szabadsággal *Históriai Tanuságok mellett* a' Magyar Históriaban.

2.) *Mósesnek* fő és *határozott* helye a' *Philistaeus* HÉT *Nemzetségekről* (Deuteronomii Cap. VII, v. 1.) így olvastatik: „ Cum introduxerit Te Dominus Deus tuus in terram, quam possessurus ingrederis, et deleuerit Gentes multas coram Te, 1.) *Hethaeum*, et 2.) *Gergesaeum*, et 3.) *Amorrhaeum*, 4.) *Chananaeum*,

hetkaeuszokat, gergesaeuszokat, amorrhausezokat, chananaeuszokat, pherezaeuszokat, kvaluszokat és jebuszaeuszokat, ez a hét nemzet sokkal nagyobb számú és erősebb nálad.

Amikor téged a te úristened arra a földre vezetett, amely majd a tied lesz, és színed előtt választott ki sok nemzetet: a

et 5.) *Pherezaeum*, et 6.) *Hevaeum*, et 7.) *Jebusaeum*, SEPTEM GENTES multo maioris numeri quam tu es, et robustiores te. “ – Már pedig *ugyan ezen és ilyen nevű HÉT NEMZETSÉG* található, *csak nem mindenkor együtt lakva*, mind a’ *Szityák*, mind a’ *Pelásgusok*, mind a’ *Pártusok* között akár *Európai Szitya Országban*, akár *Ásiában*, akár *Görög Országban*, akár *Látiumban*, akár *Afrikában*, akár *Spanyol Országban*, akár *Éjszaki Német Országban* vizsgáljuk az ott lakó SZITYA NÉPSÉGEKET. Találunk tudniillik mindenütt mindenkor *PALÓTZ* (Hethaeus), *MAGYAR* (Gergesaeus), *JÁSZ* (Amorrhaeus), *HÜN* (Chananaeus), *VÁL* (Pherezaeus), *LÓFEJÜ* (Hevaeus) és *ÚZ* (JebUsaeus) Nemzetséget. Csak hogy e’ *hét Szitya Nemzetség* neve néhol *lefordítatva* jövelő, a’ mi a’ dolgot éppen el nem rontja. Holmi *Geographiai mellékés Nevek* a’ *Hét Nemzetséget* hasonlóképen el nem ronthatják, hanem *felvilágosítást* kívánhatnak. Illyen p. o. *Ben-Gorionnál* a’ *BVLGARVS*, a’ *RAGVSA*, és *TALMITS* nevezet.

143.

3.) Ugyan ezen *HÉT NEMZETSÉGET* lehet feltalálni a’ *TVRCVS* név alatt is. Midőn a’ *Török Chagán* (Király) *Theophylactus* tanuadása szerént *Mauricius Görög Tsászárhoz* írta maga *tzímében*: „*SEPTEM GENTIVM* et *Septem mundi climatum Dominus* “ nem *hét nyelvre*, hanem a’ *hét Szitya Nemzetségre* tőleozott. Valamint a’ *Magyar Koronán* is (hogy *Luitprandot* és a’ *Görög Irókat* ne említsem) még *ΚΡΑΛΗC TOYPKIAC*, az az: *Török Király* nevet visel a’ *Magyar Fejedelem*: úgy a’ *Kúnok*, *Avarok*, *Úzok*’s a’ t. hasonlóképen *TÖRÖKÖKNEK* hivat.

Az Úr hét népet és a világ hét fokozatát.

tak. Csak ezek mondhaták fenyegetődzve (és nem a' mai Törökök) a' szökevény Avarokról folyt perlekedésben, hogy jól esméri a' Duna és Hebrus vizeket. Midőn tehát a' halhatatlan érdemű Stritter az Árpád előtti Török História tárgyait a' mai Törököknek, és nem az Ásiában lakott Szityáknak tulajdonította, igen menthető tévedésbe, de még is tévedésbe esett.

4.) Találtnak PELASGVSOK Ásiában, találtnak az Európai Görög, Olasz és Spanyol Országokban is. Hasonlóképen voltak PARTUSOK Ásiában, de voltak Görög és Olasz Országban is. Görög Országról hiteles tanuságokat adtam elő; Olasz Országról pénzt, és a' Parthenopolist (a' mai Neapolist, melyet a' Szüz névtől sokan gyermekesen származtatnak) hozhatnám fel az egyes Pártus Nemzetségeken kívül. A' Philistaeus név is nem jutott-e el magába Európába is?

5.) Sesostris Király uralkodása több századdal meghaladta (semmit sem nyomnak tudniillik az ezen állítást tagadó okok) Ábrahám idő korát, midőn tehát azt olvassuk a' régi írásokban, hogy Ábrahám Második Felesége, Heturá, Pártus Nemzetségből volt, önként következik Ábrahámnak Philistaeai laktából, hogy a' Pártus Nemzet egy volt a' Philistaeus Nemzettel. A' kik azt rebesgetik, hogy a' Pártusok a' Macedoniai Adó lerázása előtt esmeretlen, s talán fenlétellel sem bíró Népök voltak, nem vészik észre, hogy a' Pártusokról már Herodotus és Anákreon emlékeznek.

6.) A' Philistaeusokról mondatik a' Szent Írásban, hogy Kaphthorból jöttek. Kaphthor bizonyosan Kappadocia, más néven Syria és Assyria. Úgy de a' Pártusok is Sesostris Király szövetsége által épen Assyriába, az az: Kaphthorba tétettek által. Inned mentek tehát le Aegyptomig. És ez még a'ból is erőt kap, hogy a' Philis-

staeusok néhol a' Szent Írásban *Éjszaki Népnek* is mondatnak. A' Pártusok tudniillik *Éjszaki Európából* költöztek ki *Kappadociába*.

7) A' Szent Írásban néhány helyen, *de még is későbbi időben*, a' *Philistaeusok* KERETHI, a' Görög Biblia szerint pedig KRETAI nevet viselnek. E' szó akár ÜSTÖKÖS, akár KRÉTAI értelemben vétessék, mindenkor főképen a' PELASGVSOKRA és a' PÁRTVSOKRA alkalmaztatható. Így áll a' *Kaphthori* lakás; áll a' *Krétai* is későbbi időkből, mivel Krétában *Pelagusok*'s különösen SAGITTARIVSOK is laktak. *Calmet* véleményét ez nagyon világosítja.

8) Az, hogy a' Szityák a' későbbi Irók szerint *Jáfettől* származtak, semmi akadály. A' Magyar és Georgiai Annálisok *Nemrod Óriásról* beszélnek, *mint Ósról*. Kitagadhatja, ha *Móses*t olvasta, hogy *Nemrod* CHÁM Nemzetségéből származott?

9) A' Machabaeus Könyvekben előjövő *Philistaeusokat* nem lehet *Pártusoknak* nem tartani. Nem is lehetett *öt városba* szorulva az a' Nép, melly *Ábrahámtól* fogva *Jerusalem* elrontatásáig mindig előjő, és nevezetes Nép volt. Ha ez továbbá *Allophylus* volt, nem lehetett egy a' *Phoeniciaiakkal*.

144.

Több illeténokekkel lehet támogatni a' Régiség *szószármaztatásait*, mellyeket felebb előadtam. Pedig ha ezek állanak, úgy, *Móses* PAISA *alatt állva*, már azok is állanak, a' miket e' munkának első két árkusában minden bizonyítás nélkül előadtam. *Móses*ben, a' legrégebb és felette nagy hitelű Iróban, olvastatik a' PHILISTAEVS Nemzet *eredetéről* Genes. Cap. X. v. 6—20.

„6) Filii autem *Cham*: Chus, et Mesraim, et Phuth, et Chanaan.

Cham fiai pedig:
Chus, *Mesraim,*

7) Filii Chus: Saba, et Hevila, et Sabatha, et Regma, et Sabatacha. Filii Regma: Saba et Dadan.

8) Porro Chus genuit NEMROD: ipse caepit esse potens in terra.

9) Et erat robustus (Gigas) venator coram Domino. Ob hoc exiuit prouerbiu: Quasi Nemrod robustus venator coram Domino.

10) Fuit autem Principium Regni eius Babylon, et Arach, et Achad, et Chalanne, in terra Sennaar.

11) De terra illa egressus est Assur (nem Nemzetnek, hanem Férfinak neve), et aedificauit Niniuen, et plateas ciuitatis, et Chale.

12) Resen quoque inter Niniuen et Chale: haec est Ciuitas magna.

13) At vero MESRAIM genuit Ludim, et Anamim, et Laabim, Nephthuim,

14) Et Phetrusim et Chasluim (Férfi Nevek ezek is): DE QVIBVS EGRESSI SVNT (elhalgatja a' további származás neveit, és az idő határozást) PHILISTIIN et CAPHTORIM.

15) Chanaan autem genuit Sidonem primogenitum suum, Hethaeum,

16) Et Jebusaeum, et Amorrhaeum, Gergesaeum,

17) Heuacum, et Aracaeum, Sinaeum,

18) Et Aradium, Samaraeum, et Amathaeum (Ezeket is nem Nemzetségi, hanem Férfi Neveknek kell venni, különben a' 14-dik vers a' 15—18. versekkel, és Deuteronomii Cap. VII. v. 1. ellenmondásban volnának): Et post haec (nem mondja post HOS, vagy per HOS, és így a' következőkben semmi nehézség sintsen) disseminati sunt Populi Chananaeorum.

19) Factique sunt termini Chanaan venientibus a Sidone Geraram vsque Gazam, donec in Hevaeum-ot Aracaeum-ot, Sinaeum-ot. És ezután terjeszkedtek el a Chananae-uszok népei.

— Ezzel végződtek Chanaan határai Sidon-tól kezdve egészen Gazam-ig, mígnem be fogsz lépni Sodomába és Gomorrhába, Adamába, Sebois-ba egészen Lesa-ig. Ők Cham fiait saját rokonságaiban, nyelveiben, nemzedékeiben, földeiben és népeiben.

Phuth, Chanaan – Chus fiait: Saba, Hevila, Sabatha, Regma, Sabatacha. – Regma fiait: Saba és Dadam. – Továbbá Chus nemzete Nimrod: ő lett uralkodó a földön.

Erős vadász volt az úrszine előtt: emiatt van ez a közmondás: Majdnem olyan erős vadász, az úrszine előtt, mint Nemrod. – Királyságának csatasora volt pedig Babylon, Arach, Achad, Chalanne, Sennaar földön. – Erő a földről vonult ki Assur, és Ninivent, város utakat és Chale-t épített. – Resen is Niniuen és Chale között van, ez nagy város – És Mesraim nemzette Ludim-ot, Anamim-t, Laabim-t és Nephthuim-t. – Phetrusim és Chasluim közülük vonult ki Philistim és Caphtorm. – Chanaan pedig nemzette Sidonem-t, első fiát, Herhaeum-ot, s Jebuscum-ot, Amorrhaeum-ot, Gergesaeum-ot,

Phetrusim és Chasluim közülük vonult ki Philistim és Caphtorm. – Chanaan pedig nemzette Sidonem-t, első fiát, Herhaeum-ot, s Jebuscum-ot, Amorrhaeum-ot, Gergesaeum-ot,

greliaris Sodomam et Gomorrhiam, et Adamam
et Seboim vsque Lesa.

20) Hi sunt *Filii* (ez is bizonyítja észrevéte-
leimet) Cham, in *Cognitionibus* (ez is), et lin-
guis, et *generationibus* (ez is), *terrisque et gen-
tibus suis.*—

145.

Nem ereszkedem a' *Philistaeusoknak* akár
Aegyiptomi *első kiköltözésekbe*, akár *többi vándor-
lásaikba*, vagy a'ba különösen, hogy a' *hét
Szitya Népséget Afrikában ma is nevére néz-
ve fel lehet találni*. Kimaradván e' Rajzolatból
száz meg száz közép kapots, nehéz volna értel-
mesen előadni ezeket. Már azok is, mellyeket
mostanig felhoztam, mint a'nyi meg a'nyi *Újsá-
gok*, elég alkalmat nyújthatnak mind az ébredés-
re, mind a' gondolkodásra, mind a' bővebb vis-
gálatokra. Mit akartam mondani? még e' Munka
kezdetén előjövő számos, mostanig alig éréntett,
Nevekből is alig képzelhetni. Ha mondtam is
valamivel többet a' Magyarokról, Palótzokról, Já-
szokról 's a' t. kevés az, a' mit mondtam. Tse-
kélység különösen, a' mit a' Kúnokról, Válokról,
Lófejükről, Ususokról futolog említettem. A' te-
hető ellenvetésekre és a' számtalan üres szószár-
moztatásokra minden esetre nem is ügyeltem. Par-
lagon maradt az Ásiai Pártus História, mint a'
felette zavaros Török nevezet is. Egészen kihal-
gyattak az Uigurok, 's mind azok, mellyek e' név-
vel szoros öszveköttetésben vagynak. Ha valaki,
én bizonyosan tudom azt is, hogy sok helyen rö-
vid soraimra, vagy kimondatott állításaimra egész
Értekezések volnának szükségesek. Sokban mind-
azonáltal a' szorgalmas Angoly, Frantzia, Dánus,
Svéd, Német, Olasz, és Orosz Irók felette kö-
nyíteni fogják későbbi igyekezeteimet: mert, ha

mi nem gondolkodtunk is úgy, mint illet, sőt kellett volna, régi Atyáinkról, a' Külföld, még a' nem hazai tárgyokra is kiterjesztvén (a' mi tagadhatatlan jele a' magosabb Tsinosodásnak) figyelmét, sokakban igen haszonvehető Munkákat készített. Ki ne fakadna hálára, ha *Richter Fridrik Hárolynak*, tudós Geographiai Könyvein kívül, a' Göttingai Fő Oskola Jutalom Kérdésére íratott Feleletét olvassa a' régi Arsacidákról, vagy is Párthus Fejedelmekről? Ki ne fakadna hála érzésekre, ha sok előmenetellel olvassa azon tudós igyekezeteket, mellyekkel a' *Klaprothok, Fraehnek, Nicollok, Hamakerek, Diezek, Rosegartenok, Youngok, Champollionok, Spohnok, Seyffarthok, Májusok, Lanzik, Sestini, S. Martinok, Pertzék, Savigny, Hasek, Bluhmék, Ebertek, d'Ohssonok, Schmidtek 's a' t.* a' Világ Történeteit általában, és így a' régi Magyar Historiát is, közelébb felvilágosították? Ha *Büchler és Dümge* (*Archiv für ältere deutsche Geschichtkunde. I. B. 1. Heft. Frankfurt. 1819. pag. 16.*) a' nagy könyvtárakkal bíró Német Historiáról írják: „Und so *FEHLT* es denn *jetzt noch*, an der allerwesentlichsten Bedingung *gründlicher Kenntniss* der vaterländischen Vorzeit, *der ELEMENTE unserer Verfassungsgeschichte, des Stufenganges der Bildung und Ausartung unserer Gesetzgebung, Gerichtsverfassung, unseres sittlichen und ökonomischen Zustandes, mit einem Wort EINER EIGENTLICHEN GESCHICHTE DEUTSCHLANDS:*“ mit lehet, mit kell nekünk a' *Magyar Historiáról* mondani?

146.

Nem vitatom, hogy mi szükséges Könyvek nélkül szükkölködünk; nem vitatom, hogy az egész

Mert így most még hiányzik: a' Külföld történetének; törvényhozásunk, bírósági szervezetünk alakulási és kiképzési rangsorba állításának, alkotmánytörténetünk elemeinek ezek erkölcsi és gazdasági állapotának, egyszóval Németország valódi történelmének – s mindezek alapos ismeretének léglényesebb feltétele.

Görög Classica Literatura (és ezért nem hoztam fel görög nyelven a' görög kutsőket) Hazánkban a' nagyobb rész előtt nem igen esméretes; nem vitatom, hogy magokra a' Látiumi Írókra is, mind a' mellett, hogy Nemzetünk a' Deák Nyelvet látzik nagyon kedvelni, kevés figyelem fordittatik; nem vitatom, hogy egy felől a' Sidó, Syrus és Chaldaeus Nyelv, másfelől a' Persa, Arabs, Török, Örmény, Georgiai és Tatár Nyelvek, noha felette szükségesek Históriánk előmenetelére, nálunk mostanig mind a'nyi esméretlen új világok; nem vitatom, hogy a' Magyar Nyelvet is inkább szokásból beszéljük, mint sem a' Nemzeti Nyelv belső Történeteiből tudományosan értjük; nem vitatom, hogy számos Kutsői a' Magyar Históriának a' külföldön előttünk esméretlenül hevernek; nem vitatom, hogy legrégiebb óklevelünket, mellyekből temérdek tárgyakat felvilágosítani lehetne a' magános Igazaknak legkisebb tsonkittatások nélkül, sok helyen a' vak félelem előitélete száz meg száz zárok alatt őrizi; nem vitatom, hogy mostanig Nagyaink a' Tudomány Gyarapodásáért külföldi Utazásokat nem tettek, 's magokkal tudós férliakat, a' mi nagy hasznot hajtott volna, utazásaikban nem hordoztak; nem vitatom, hogy az Írói Felekezet legbuzgóbb iparkodása mellett is a' nagy szegénység, pénz szűke, és a' Könyvtároknek nyomorult állapotok miatt a' tudományos Compendiumokon túl fel nem emelkedhetik, következésképen maga szemével és eszével alig láthat valamit; nem vitatom, hogy öt száz, vagy ezer, akár papiros, akár pengő forintos fizetés, közel sem elég a'ra, hogy valaki a' mostani tudományos Esméretekkel egy sorba állhasson, 's esmérje mind azokat, mellyeket a' Magyar Historia Kedvelőjének nem esmérni szégyen és gyalázat; nem vitatom, hogy a' halhatatlan érdemű Nagy

Széchényi Ferentz nek jelszova: „HVNGARIAM et HVNGAROS“ egész Európát, egész Ásiát, és Afrikának nagy részét foglalván magában, a' Nemzeti Könyvtároknek határokat is meszebbre kívánja jövendőre kiterjesztetni; nem vitatom, hogy a' História Literáriának nem taníttatása az előmenetelben iszonyatos akadály; nem vitatom, hogy más Irónak, vagy Tanítónak, más igazi értelemben Tudósnak készülni; nem vitatom, hogy a' Külföldi Tárgyakra való tsekély ügyelés miatt néha századok mulva is alig esmérjük azokat, a' mik a' külföldi tudós Könyvekben Hazánkról tállatnak; nem vitatom végre, hogy nagy áldozatok, hőkezüések, segedelmek, élesztések, ápolgatások, pártfogások nélkül csak pulya előmereteleket tehetni a' Tudományokban. — De minek is vitatnám bővebben épen most ezeket, midőn a' Magyar Nagylelkűség új biztos tudományos Előmeneteleket készít a' Jövendőségnek, 's a' Haza együtt tanátskozó Attyai egész kiterjedésben tudják, hogy csak az Ész, és az Erő szülhet minden nagyot, minden ditsőségeset?

147.

Ha azokból, a' miket e' könyvetskében röviden figyelem gerjesztésül előadtam, akármellyik rész idővel (mert mindent csak az idő érlelhet meg) historiai igazságra 's valóságra felemelkedhetik, úgy mind Spittlernek, mind Schlözernek e' könyv kezdetén érintetem észrevételeit könyü léssen kielégítőleg okoknál fogva megmagyarázgatni. A' SZITYÁK, a' PHILISTAEUSOK, a' PARTHUSOK, a' PELASGUSOK már az ősz régiségben nem csak *vitéségekről*, hanem *tsinosodásokról* is magasztaltatnak. Sőt könyü volna a' régi írókból azt is megmutatni, hogy ezek hozták Európába legelőször a' nagyobb tsinosodást. Atyáink tehát nem valának, ha tőlök szármoztak, *durvák* 's

vademberek, mint a' háboru sulyaitól panaszokra fakadó, vagy őket nem is igen esmérő néhány régi Írók festették. Ha utóbb a' Tudomány Kedvelésben itt vagy amott hidegebbek lettek, azt az örökös hadakozások, mellyeket nem tsak saját Hazájok védelméért, hanem Olasz Ország és Német Ország Bátorságaért is folytattak a' hajdan nagy hatalmu Török Nemzettel, okozták. A'nyiban mindazonáltal nagyot hibáztak már Eleink, hogy az idegen Látiumi Nyelvet kelletténél többre betsülték, 's még a kor sem eszméledteklfel botlásokból, midőn más Nemzetek, által látván tévedéseket, jőzanabb utra térni kezdettek. És ez okozta azt is, hogy a' Külföldieknek soha sem volt édesgető okok a' Magyar Nyelv tanulásra adni magokat. *A' melly Nemzetnek nintsenek saját nyelvén Monumentumai, az keveset, vagy semmit sem érdeklí a' Tudósokat.* Forr Európa mindenfelé az Arabs, a' Persa, a' Tatár, a' Sanskrit nyelv tanulástól, 's mindenfelé Könyvnyomtató műhelyeket állit ezen nyelveknek, mert íráttak e' nyelveken már hajdan könyvek, mellyekből az emberi Nemzet Történeti fényugárokat várhatnak. Ellenben kifogja ezeredek mulva, ha Nemzetünket valamelly szerentsétlenség (a' mitől menszen az Isteni Gondviselés benünket!) érni találná, elhinni, hogy mi Magyarok voltunk egykor, ha Pénzeinket, ha Törvényeinket, ha Könyveinket kezében forgatja? Betsülni akármelly idegen nyelvet illőség: megkülönböztetni más idegen nyelvek felett a' Nemzeti Nyelvet szoros kötelesség. Ha a' görög felírásu Pártus vagy Paeon pénzeken magyar szovak állának, volna-e, lehetne-e most kérdés a' Magyar Nemzetnek Pártus Eredetéről? 's a' t.

148.

Itt vagyon, kedves Hazámsiai! *kisebb Testamentomom.* Bövebb ez valamivel a' derék Kő-

röbsinek Persiai Teherán városban készült *utolsó* (vajha ne volt volna *utolsó!*) *Tudósításánál*. A' *Nagyobbat* elkészíthetem-e, vagy nem? azt csak a' Jó Isten tudja. A' mennyire e'nek elkészítetése tőlem függ, kész leszök ezután is éjjet nap-pallá téve tzelomhoz kettőztetett lépésekkel sietni, ha a' köz részvétel, köz ápolgatás, köz segedelem, (melly nélkül *magam egyedül a' még kívántató kutfőket* és tudományos *eszközöket* meg nem szerezhetem) könnyebbíteni el nem mulatja igyekezeteimet. Ápolgatás nélkül el kell akadni-munkálkodásomnak, mellyre mostanig (ditsekedés és hiúság nélkül légyen mondatva) igen nagy summa pénzeket költöttem. Azonban biztat engemet az az édes remény, hogy FELSÉGES NÁDOR ISPÁNYUNK hatalmas oltalma alatt el fog készülni azon munka, melly *eredetét*, mint e' könyv kezdetén jelentettem, egyedül e' NAGY LELKÜ HERTZEG ÉS HAZÁNK OSZLOPA parantsolatának legmélyebb aláza-tossággal köszöni.

Nyomtatásbéli Hibák.

- Lap. 8. negyedik sor *Aretores*, olvasd: *Aroteres*
 — 14. utolsó sor XIV, 13. — XXIV, 13.
 — 52. 22-dik sor *Homerus*, — *Herodotus*
 — 100. 31-dik sor 1703. — 1705.
 Az *Aretores* szó több helyeken *Aroteres* helyett hibáson tétetett. Egyébb apró hibák figyelmet alig érdemlenek.
-

Horvát (nem „Horváth”!) István (1784-1846). Történettudós és nyelvűvár. (Nem tévesztendő össze a szintén történettudós Horváth Mihály katolikus püspökkel, aki 1809-1878 között élt.) - Az egyetem elvégzése után egy ideig nevelősködött, majd 1816-ban a Széchenyi-könyvtár őre lett, 1823-ban a pesti egyetemen a diplomatika, 1830-ban pedig a magyar nyelv, irodalom és történelem tanárává nevezték ki. Horvát István személye és kutatásai mind a mai napig lekicsinylő gúny tárgyát képezik, mert kétségtelen, hogy követett el tévedéseket. Az összehasonlító nyelvészet terén nem a nyelvek belső tüneteiből, hanem a szavak hasonló hangzásából indult ki és szinte minden népet és nyelvet a magyarral akart rokonságba hozni. Meglátásai azonban lángelmére vallanak. A maga korában is óriási érdeme volt, hogy a szabadságharcot megelőző Habsburgterror és magyar tespedés korában fenntartotta a magyar dicsőség és nagyság kultuszát. Ezért a bécsi udvarnál „nagy kuruc” hírében állott. Viszont tanítványai, köztük a későbbi nagy regényíró és államférfi báró Eötvös József, s a jogtudós és történetíró Szalay László, mindig méltó tiszteletben tartották lánglelkű professzoruk emlékét.

Művei közül ki kell emelni: Nagy Lajos és Hunyadi Mátyás védelmeztetésük a nemzeti nyelv ügyében (Pest. 1815) A magyarokról, mint Agarenusokról (Pest. 1828); A jászokról mint magyar nyelvű népről és Nyilazókról (Pest, 1829). Legfontosabb munkája azonban Rajzolatok a magyar nemzet legrégebbi történetéből (Pest. 1825). Ebben annak a véleményének ad kifejezést, hogy a Biblia elején nem a zsidók, hanem a magyar nemzet őstörténete olvasható (!), s hogy a két nyelv - héber és magyar - közül a magyar **volt** az „átadó” (!) és a héber az „átvevő” nyelv. Mintha csak a mai szumirológusaink értekezéseit olvasnánk, melyeknek bizonyítékai szerint a mai héber eredetű Bibliában olvasható őstörténet csak rossz és félreértett fordítása Gudea Lagas-i papkirály ezer-kétezer évvel korábbi, ékíratos táblákon ránkmaradt történeti adatainak. A nyelv átvételéről pedig ma már tudjuk, hogy az ősszemíták nem „átmentették” a szumir nyelvet és kultúrát, mint ahogy Nagy Töhötöm mondja a „Jezsuiták és szabadkőművesek” 126-ik oldalán, hanem azt tőlük ellopták, őket magukat pedig amennyire lehetett, kiirtották és teljesen leigázták.

Horvát István meglátásainak tárgyilagos kiértékelése még mindig a jövő feladata. Régebbi életrajzírói közül említsük meg Alexander Flegler művét, melyet íj. **Szinnyei József** fordított magyarra „A magyar történetírás történelme” címen, továbbá Zsilinszky Mihály: „Horvát István” (Budapest, 1884), valamint Vass Bertalan: „Horvát István” (Pozsony, 1895) című munkáit.

Árkay László (Montreál)

Az élő Horvát István

Ő azok közül a nagyműveltségű, nagy magyarok közül való, mint Körösi Csoma Sándor, Katona István, Fejér György, Kállay Ferenc, Jernyei János, kik Körösi Csoma Sándor kivételével mindannyian a Kaukázus, a Kaszpi-tenger illetve Transzkaukázia és Perzsia térségében keresték a magyarság eredetét, s őseinket az ókorban e területen élt népekkel, nevezetesen a médekkel, pártusokkal, kusánokkal, eftalitákkal, valamint az akkori általános nemzetközi tudományos véleménnyel teljesen összhangban a szkítákkal, a szarmatákkal illetve a Kr. u. 1. évezredben a hunokkal, avarokkal, szabírokkal, onogurokkal, kazárokkal hozták összefüggésbe, közelebbi történelmi és etnikai kapcsolatba. Körösi Csoma Sándor pedig Kína nyugati határain a „jugarok országában” akarta keresni azt a népet, melyből a magyarok elszármazását hitte.

Mai modern történettudományunkban úgyszólván a szakma íratlan szabályai közé tartozik e kutatókon jóízűen élcelődni, vagy legjobb esetben a megértő, elnéző sajnálkozás hangján említeni „tudománytalan, zavaros, badar” nézeteiket, amelyeket a tudomány fejlődése állítólag már több, mint száz éve meghaladott. Ez a vélemény a korábbi történelmi kutatások teljes módszertelenségéről, menthetetlen elavultságáról a XIX. század közepe táján alakult ki történettudományunkban, s azóta is változatlanul fennáll.

Különösen a polihisztor Horvát Istvánt szokták „elrettentő példaként” előszeretettel idégetni, nevezetesen: „Rajzolatok a Magyar Nemzet Legrégiebb Történeteiből” című 1825-ben megjelent művét, melyben kétségtelenül gyakran messze elvetette a súlykot szövegzetéseinél. A Révai Lexikon pl. így ír erről a könyvről: „...nemesak a Paradicsomban, hanem Perzsiában, Görögországban, Itáliában, minden régi népnél a magyarok őseire talál, természetesen csak a nevek hasonlósága után indulva”. Szekfű Gyula pedig „bizarr eltévelyedés”-nek nevezi Horvát e munkáját, hozzáfűzve: „...ábrándos szómagyarázataiban a magyarokkal, mint szittyákkal azonosította Európa, Ázsia és Afrika minden valamire való népét”.

Mielőtt mi is elnézően mosolyognánk, nézzük meg, hol is kereste Horvát István szavaink párhuzamait? - A „Paradicsomban” (Mezopotámia), Perzsiában, Görögországban és Itáliában. Azaz pontosan azokon a helyeken, ahol masszív nyelvhatások észlelhetők. E meggondolás után felmerül, hogy Horvát István alap gondolata nem is volt olyan fantasztikus és bizarr, mint amilyenek a fenti jellemzések olvasásakor első pillantásra gondolhatnánk. „Bizarr eltévelyedése” csakis úgy érthető, hogy észrevett valamit azokból a szoros nyelvi összefüggésekből, amelyek Nyugat-eurázsia nyelvcsaládjait egybekapcsolják. Éspedig még akkor, amikor az előázsiai ásatások még meg sem kezdődtek.

Horvát István ugyanis nem volt fantaszta. Ez számos egyéb, a tudományosság minden követelményét kielégítő, magas színvonalú művéből - amelyeket azonban a „Rajzolatok” buzgó idézőjelei nem szoktak emlegetni - egyértelműen és kétségtelenül megállapítható. Ha tehát a „Rajzolatokat” mégis kiadta, erre csak az indíthatta, hogy szilárdan meg volt győződve az általa összehasonlított nyelvek és a magyar szoros kapcsolatáról és mint egyre inkább kiderül, ebben nem is tévedett. Nem volt ugyan megalapozott, szilárd módszere, de mielőtt pálcát törnénk felette, figyelembe kell vennünk azt is, hogy neki nem álltak rendelkezésére azok a nyelvemlékek és művelődéstörténeti adatok, amelyeket az előásztiai régészeti felfedezésekből ma már ismerünk. Ennek ellenére mégis meglátta nyelvünk mélyreható összefüggéseit a többi nyugat-eurázsiai nyelvekkel. Ez pedig nem kis teljesítmény volt, még akkor sem, ha jócskán túllőtt a célon.

Összehasonlításként megemlíthetjük Budenz esetét, aki annak idején kb. 2000 magyar szó finnugor rokonságát állította. E kétezer szó egyeztetéséből a későbbi kritika mindössze 450-et (négy százötvenet) - egyes kutatók még ennél is kevesebbet - helyeselnek. De még ha a magyar nyelvészet 1000 finnugornak tartott szavát fogadjuk is el összehasonlítási alapként, Budenz etimológiáinak jó 50%-a ebben az esetben is „Horvát István-féle fantáziaszülemény”-nek lenne nevezhető. Kinek jutna eszébe Budenzet emiatt elítélni? Sőt, mi több, gúnyolódni rajta? Ellenkezőleg, mindenki hangsúlyozza, milyen helyes volt Budenz alap gondolata nyelvünk finnugor rokonságáról.

Horváték őstörténeti szemléletéhez, melyet az „északi” finnugor irányzattal szemben „déli”-nek is mondhatunk, számos ókori és középkori forrás mellett az akkori nyelv kutatók által kimutatott magyar-héber, magyar-perzsa stb. nyelvi párhuzamok, egyezések is a tudomány azidőbeli színvonalának teljesen megfelelő alapot szolgáltatottak, de a középkori magyar krónikák és nemzeti hagyományok is egyértelműen ebbe az irányba mutattak.

Semmiképp sem oszthatjuk tehát mai történettudományunk abbéli nézetét, hogy a XIX. század első felének magyar őstörténeti kutatásai csupán mint tudománytörténeti kuriózumok érdekelhetnek bennünket. Sokkal inkább azon kell csodálkoznunk, hogy mai ismereteink birtokában, e vélemény még mindig fennállhat, sőt uralkodhat. Az utóbbi évtizedek régészeti, művelődéstörténeti és embertani felismerései ugyanis mind nagyobb és nagyobb mértékben arra vallanak, hogy 1848 előtti történettudósaink nem voltak minden valóságtól elrugaszkodott romantikus álmodozók, hanem megállapításaikat jórészt eredeti, alapos és kritikus forrástanulmányokra építették. Nem szabad elfelejtenünk, hogy ezek a humánus előképzettségű kutatók a görög, latin, héber, szír nyelveket többnyire ismerték, tehát az eredeti kútfőkből meríthettek, amit sajnos későbbi történészeinkről már csak igen kevés esetben lehet elmondani.

Nem lenne haszontalan időtöltés, ha egy-két kutatónk rászánná magát akkori történettudósaink nézeteinek összevetésére az újabb régészeti és művelődéstörténeti felismerésekkel, hogy miket is állítottak ezek a „Horvát Istvánok”. Inkább eleve elfogadják az utóbbi száz évben kialakult véleményt, továbbra is szorgalmasan idézgetik apáik, nagyapáik megsemmisítő kritikáját.

Így például felfedezhetnék, hogy Kiss Bálint „Magyar Régiségek” (1839) című könyve tanúsága szerint - történészeink e munkát is a „Rajzolatok” kategóriájába sorolják - „Horvát Istvánék” már 1839-ben megállapították, hogy az avarok nem a zsuán-zsuán nevű keletázsiai nép származékai voltak amint ezt az európai történettudomány a közelmúltig tanította -, hanem az északkeletiráni eflalita-hun birodalom területéről vándoroltak 550 után nyugatra.

És mit tesz isten: Századunk 50-es éveiben a német történetkutatás is „felfedezte” ezt! (H. W. Haussig: *Theophylakt's Exkurs über die skythischen Völker*) (F. Altheim: *Geschichte der Hunnen*). K. Jettmar és szerzőtársai (*Geschichte Mittelasiens*) mind elvetik a korábban általánosan vallott zsuán-zsuán azonosítást.

Úgy látszik elcsietett dolog volt annyit élcelődni „Horvát Istvánék” rovására, mert mostanában lassan-lassan kezd kiderülni, hogy a pártusoknak bizony volt köziük a hunokhoz és az avarokhoz. És éppen ezt állították - többek között - a mi „romantikus álmodozóink”.

Más, ugyancsak érdekes és felettebb „modern” megállapításokat is találhatunk azonban Kiss könyvében. Például Zarathustra korát, gondos forráselemzés alapján Kr. e. 500 körülre határozza meg. És ismét mit tesz isten: E felismerés is csak jó 130 évvel később jelenik meg a nemzetközi történettudományos irodalomban. (Altheim-Stichl: *Geschichte Mittelasiens im Alterum*, 1970.)

Persze nem kell azt gondolni, hogy az indogermán történészek nem ismerték volna az idevágó forrásmunkákat, csupán „nyelvtörténeti meggondolások” alapján „forráskritikát” alkalmaztak. Az indogermán nyelvtudomány ugyanis annak idején a „Grimm-féle hangfejlődési törvények” segítségével megállapította, hogy a Zarathustra vallás szent könyvei az Aveszta legősibb „gathái”, az iráni nyelvek Kr. e. 1000 körüli nyelvi állapotának felelnek meg. Ennek következtében „természetesen” Zarathustra sem élhetett a Kr.e. 2/1 évezred fordulója után. Mindazon antik források tehát, amelyek Zarathustráról a Kr. e. 6. századi első óperzsa uralkodókkal kapcsolatban beszéltek, a „nyelvtörténetileg” megállapított „tényekkel” ellenkezvén, csakis tévesek lehettek, - mármint ezen egyoldalú szemlélet tükrében.

Hasonlóan az óind Védákhoz, ezek az Aveszta gathák és velük együtt természetesen maga az Aveszta is - az utóbbi évtizedekben, a tárgyilagossabb

szemléletű indogermanisztikai kutatások megindulása után, szintén tetemesen megfiatalodtak.

E felismerések is közrejátszottak abban, hogy a józan modern indogermán nyelvtudomány a közös indogermán ősnyelv kikövetkeztethetőségét, sőt annak valamikori létezését is elvi, módszertani okokból elvetette, de a Grimm-féle hangtörvények érvényességét is nyomatékosan megkérdőjelezte.

Fentiekből megállapítható, hogy az 1848 előtti magyar történettudósok véleménye irányába mutat nem egy újabb felismerés. Ez azt bizonyítja, hogy több szempontból messze felülmúlták a korukbeli indogermán szemléletű történetírás tudományos színvonalát, módszereit, amely irányzat a múlt század 30-as, 40-es éveiben uralomra jutva, az addig megismert őstörténeti összefüggéseket a maga egyoldalú indogermán kultúrprioritás-elméletének érdekében számtalan esetben önkényesen, többnyire megalapozatlanul és módszertelenül elvetette, vagy oly mértékben összekuszálta, hogy egy évszázadnak kellett eltelnie, míg a modern kutatás napjainkban lassan-lassan újra „felfedezi” ezeket a már 150 évvel ezelőtt világosan kirajzolódó történelmi kapcsolatokat.

Az indogermanisztika rohamos térhódítása az európai tudományosságban hamarosan nálunk is érezte hatását, amely a finnugor származásunkat és nyelvészetünket szülte és az 1850-es évek után a 48 előtti magyar kutatók történelmi irányzata és szemlélete mindinkább háttérbe szorult, párhuzamosan a magyarok kizárólagos finnugor eredetét hirdető német és osztrák iskola - Schlözer, majd követői: Zeuss, Büdinger, Rössler, Dümmler stb. - nézeteinek fokozatos térhódításával. Ez a radikálisan indogermán szemléletű kutatócsoport mindennemű másirányú nyelvi, etnikai és történelmi kapcsolatunknak még a lehetőségét is kategórikusan tagadva azt állította, hogy a magyarok őstörténetét, népük és nyelvük származását csakis a finnugornak elnevezett népek által lakott területeken, azaz a Felső-Volga, Oka, Káma folyók, az ural hegység és Nyugatszibéria térségében, az eurázsiai erdőövben szabad kutatni, nagyjából az 50-55. szélességi foktól északra.

Ez az elmélet nem volt más, mint az akkori indogermanisztika globális, kontinentális méretű őstörténeti szemléletének szerves része. Miután Előázsiaát, Iránt, Középpásziát és az eurázsiai sztyeppét a Kárpád-medencétől Mongóliáig, Ázsiáig és Kínáig - mindenütt indogermánokkal népesítették be, a magyarok számára, akikről „megállapították”, hogy Európa a barbárság legalsó fokán állva érkeztek, egyszerűen nem maradt szabad terület a délebbi, kulturáltabb „indogermán” térségben. Nyelvünk kétségtelen finnugornak elnevezett rokonsága volt e nézet legfontosabb, de egyetlen alátámasztása is.

Nincs hely itt arra, hogy ennek az érthetetlenül egyoldalú, sablonos

szemléletnek minden vetületét részletesen megvizsgáljuk. Tudományos és tudományon kívüli okait nem keresve csak az tűnik fel, hogy legfőképpen az 1849-67 közötti Habsburg abszolutizmus kultúrpolitikájának következménye lett volna nálunk és szinte kizárólag ennek a politikának köszönhető általános elterjedését, de ez mégis egészen így. Kétségtelen ugyan, hogy bizonyos párhuzam figyelhető meg a finnugor eredet hipotézisének izmosodása, majd egyeduralma, valamint az abszolutizmus időszakának osztrák kormányzatai által hathatósan támogatott német és egyéb idegen származású történész- és nyelvészgárda feltűnő térhódítása között a magyar tudományos életben, de ez a jelenség a kérdésnek csak másodlagos, lényegtelenebb oldala.

Ennél sokkal fontosabbnak, mondhatnánk meghatározónak tarthatjuk azt a körülményt, hogy az indogermán összehasonlító nyelvészet és az erre alapozott nemzetközi történettudomány látszólag impozáns eredményeinek szuggesztív hatása alól kutatóink sem vonhatták ki magukat. Annál kevésbé, mert az indogermanisztika nyelv és történettudományi épülete az időben még sziklaszilárdnak tűnt, általánosan elfogadott volt, magyarán, mindenben megfelelt a módszeres tudományosság akkori követelményeinek. Nem vehetünk tehát követ azon tudósainkra, akik csatlakoztak az indogermanisztika által kitűzött irányvonalhoz és nem ítélték el őket csupán azért, mert nem vették észre az indogermán kultúrprioritás-szemlélet monolitikus blokkjának felületén az akkor még alig-alig jelentkező hajszálrepedéseket.

A Bach-korszak osztrák, kultúrpolitikájának kétségtelenül „kapóra jött” ugyan a finnugor teória, amelyet alkalomadtán a rebellis „szittya-hun” ősökkel hivalkodó magyarok orra alá lehetett dörgölni, de a magyar nyelv és történelemtudomány további irányát nem ez döntötte el, hanem a nemzetközi tudományos világ általánosan elfogadott nézetei. Horvát István mellett azonban a magyar kutatók közt nem kevesen felismerték az indogermanisztika látszólag lehengerlő eredménye ellenére is annak - akkor még rejtett - belső ellentmondásait és tudományos nevüket tudatosan kockáztatva kifejtették kételyeiket és kétségbe vonták nem egy akkoriban általánosan elfogadott véleményt. Ilyen, koruk tudományos szemléletét messze megelőző tudósok voltak: Nagy Géza, Fiók Károly, Rohonyi Gyula, Thury József, Almásy György, Fischer Károly Antal, Vámbéry Ármán és még sokan mások. E kutatók felfogását, ésszerű következtetéseiket az idő feltűnően sok esetben igazolta. Az adott helyzetből következően azonban szavuk annak idején nem található visszhangra. Tudósaink zöme fenntartások nélkül a tévedhetetlennek tartott indogermanisztika szemléletéhez szegődött, ennek minden előnyével és hátrányával együtt. Magában e tényben még nem láthatunk semmi rendkívülit, vagy kivetni valót. Sőt, kimondottan pozitívan kell értékelnünk, hisz abban a korban az indogermanisztika módszerei jelentették a tudományosság legmagasabb fokát. A

baj ott kezdődött, hogy forrásellenőrzés, józan mérlegelés és tárgyilagos kritika nélkül, lelkesen felkapták s tovább variálták azokat az ötleteket is, amelyek a szerintük csalhatatlan tudományos módszerekkel dolgozó indogermán nyelv és történettudomány - többnyire nyelvünk és történelmi forrásaink kellő ismerete nélkül -, a magyarok eredetével, őstörténetével kapcsolatban felvetett. Vagyis lemondtak úgyszólván minden önálló eredeti forráskutatásról és munkásságuk legfőképpen abban merült ki, hogy a külföldi - elsősorban német - történelemkutatásban éppen divatos feltevésekhez magyar vonatkozású bizonyító anyagot igyekeznek szállítani, sajnos igen sokszor forrásaink erőszakos félremagyarázása árán is.

Ebben kétségtelenül szerepe volt a magyar társadalomban ezidőtájt mindinkább térhódító kultúrsznobizmusának, Nyugatimádatnak is, amely nálunk azóta is penetránsan jelentkezik, nemcsak a kimondottan tudományos munkákban, hanem szinte minden szépirodalmi termékben is.

Odáig mentek a mindenkori indogermán történetírás éppen divatos hipotéziseinek megfontolatlan, mohó átvételében, hogy szinte évtizedről évtizedre nyomon követhetjük a különféle indogermán történelemtudományi áramlatok, irányzatok pontos visszatükröződését őstörténeti irodalmunkban.

Elég, ha csak az indogermán és a finnugor „őshazák” párhuzamos „vándorlásaira” gondolunk. Az indogermán őshaza először Középpáziából Skandináviába, a finnugor pedig egyidejűleg az Altáj vidékéről az Oka-Káma-Bjelaja környékére került át, majd - miután az indogermanisztika a skandináviai tézist feladta és Déloroszországba helyezte az őshazát -, finnugorjaink is sietve megkezdték a visszavándorlást az ural mögé, az északnyugatsibériai térségbe.

A XIX. század végéig azonban, a kritika szinte teljes hiányán kívül és a szélsőséges, kifejezetten magyarelles irányzathoz való csatlakozáson kívül még nem láthatunk más rendkívülit történettudományunkban. Alapvetően megváltozott azonban a helyzet a XX. század eleje óta: Az előízsiai ásatások szélesebbkörű kibontakozásával, a Közelkelet ősi, nem indogermán népeinek, azok magas művelődési fokának felfedezésével, valamint ezen népek és kultúrák egyre világosabban megmutatkozó hatalmas méretű, szinte egész Nyugatáziára kiterjedő művelődési és etnikai hatásainak felismerésével megdőltek az indogermán kultúrprioritás elméletének legfontosabb alappillérei.

Az addig szokásos hivatkozások, az indogermán nyelvemlékek és a történelmileg ismert indogermán műveltségek ősiségére, egyszeriben elvesztették jogosultságukat. Nem lehetett már azzal érvelni, hogy az indogermán nyelveken beszélő népek megjelenése előtt - a szemitákon kívül - csak műveletlen, barbár hordák népesítették be a Földet. Elvárhatnók ezután, hogy a nemzetközi történelem- és nyelvtudomány levonta a szükségszerű következtetéseket. Ez azonban sajnos a mai napig sem történt meg.

Messzire vezetne e meglepő jelenség okainak keresése, de tény, hogy ezen elsőrendű fontosságú őstörténeti, művelődés és nyelvtörténeti felfedezések a magyar történettudományban - de a finnugor nyelvészetben is - kiaknázatlanul maradtak. Annak ellenére, hogy az indogermanisztika a legutóbbi három évtizedben - bár még távolról sem kielégítően és következetesen, de legalább több igen lényeges részletkérdésben - már megkezdte a maga XIX. századi egyoldalú nézeteinek revízióját. Az ősi előzásiai műveltségek nyelvi hatásairól ugyan még hallgatnak, de az egységes ősendogermán nép, az őshaza és a közös ősnyelv téziseit a szaktudósok tekintélyes hányada ma már nem tekinti elfogadhatóknak.

Annál érthetlenebb, hogy nálunk mind a történelmi, mind pedig a nyelv kutatások változatlanul a XIX. századi medrekben folynak tovább. Még mindig a hipotetikus „urali” - ahogy újabban írják: „uráli” , sőt ezt alcsoportokra osztva a „finnugor” és az „ugor” ősnyelvekre igyekeznek felépíteni nemesak a magyar nyelvfejlődést, de őstörténetünket is. Ezzel olyasmit feltételeznek, amit maga az indogermanisztika már a XIX. század végén, mint bizonyíthatatlan és a legnagyobb mértékben valószínűtlent elvetett.

Jelenleg is ott tartunk, hogy a finnugor eredet hipotézisének fenntartása érdekében a magyar őstörténeti kutatás a legnyakatekertebb, ésszerűtlen, mondva csinált, sőt néha már a nevetségesség határán mozgó feltételezésekre kényszerül.

Visszatérve Horvát István személyére „déli bábos”-nak elnevezett nyelvészkedésére és őstörténeti fejtegetéseire az elmúlt 150 év alatt a finnugor korszak napszamosai alaposan kikészítették, csepülték, nevetség tárgyává tették. Pedig ugye tévedni emberi dolog. Így Hunfalvy Pál, Budenz József, Bárczi Géza és mindenki tévedett már, aki ember. Még a XVII. században élt Otrókoci Főris Ferenc a hányatott étetű tudós is, aki tanult és tanított Utrechtben, Oxfordban, Amsterdamban, Rómában. Hol halálraítélt fogoly és gályarab protestáns prédikátorsága miatt, hol katolikus teológiai tanár. Ő az első igazí „déli bábos”. Az ókor sok földrajzi és személyi nevének ő próbál meg először magyar értelmezést, kiolvasást adni s megfejtései között nem egy olyan van, amit a későbbi pontatlan, felületes „tudós” közvélemény Horvát Istvánnak tulajdonít. Leghírhedtebb - egyben legköltőibb - a Pontus Euxinus megfejtése: Pontyos ég színű tó. Ingadozik például azon, hogy a Kaukázus nevét Kakasosnak, vagy Havókásnak értelmezze, végülis Kokós-ként fejt meg, miután ijesztő hegység s a Kokó a régi magyar nyelvben afféle mumust, rossz szellemet jelent.

Ennek ellenére mégsem olyan naív, ahogy egyes kritikusai, elsősorban Hunfalvy Pál beállítják. A latinon, görögön, héberesen kívül a káldeai nyelvet is jól ismeri, valamint a német, angol, walesi, francia, olasz nyelvet is, filológiai

ismeretei igen alaposak (a középkorra vonatkozó megállapításait Hunfalvy is kénytelen elismerni s 1692-ben megjelent Origines Hungaricae... című művének előszavában figyelmeztet azokra a sajátos szóegyezésekre, amelyek a magyar és több nyugat-európai nyelv között is fennállanak. Mindenesetre ahhoz, hogy ilyen fantasztikusnak tűnő következtetésekre jusson, csak az kellett, hogy bizonyos tények között megpróbáljon összefüggést teremteni az igen sok hiányzó láncszem ellenére is. Várható azonban, hogy hamarosan a kibernetikával dolgozó nyelvtudomány ugyanilyen képtelen, fantazmagóriáknak tartja majd nyelvészeink mai álláspontját.

Persze, ha kiragadunk Otrókoci Fóris állításai közül néhány, a Pontyos égszínűhöz hasonló szófejtést, ezek komikusan hatnak, ám ha érvelésével is megismerkedünk, egy kissé már másképpen fest a dolog. Hunfalvy Pál bugyborékol például a nevetéstől, amikor előadja, hogy Otrókoci a görög Alexander nevet a magyar Alak Sándorból származtatja. Otrókocsinál utána olvasva azonban, kiderül, hogy alak szavunk eredetileg szépet jelent és szerinte az óségi Eloch (Allah), azaz „isten” szó származéka; a Sándor pedig a „küldeni” jelentésű sadder héber igéből jön. Alak Sándor tehát eredetileg így hangzott volna: Allah Sadder, azaz „Isteni küldött”. Lehet ez is merő tévedés, azonban mégis más színvonalon mozog, mint ahogy Hunfalvyék jellemezték.

Gyulai Pál „Vörösmarty életrajza” írója elmondja: Horvát István egyénisége éppoly nagy hatást tett rá, mint történelmi kutatásai. ...Ő tüzte ki legelőbb a nemzeties írányt s az eredeti kútfőből dolgozást történetirodalmunkban, s a társadalom és irodalom terén legelszántabb előharcosa volt a nemzetiségnek (hazafiságnak). Kazinezy hozzá képest, legalább érzésben, lanyha magyar volt, s jól mondta valaki Horvát halálakor; most temetjük az utolsó ázsiai magyart. Horvát oly büszke volt magyarságára, mintha Árpád egyenes unokája lett volna s a múlt nagyságából annyi hitet merített a jövőre, melynek fele is elég lesz vala. Hazaszeretetét gyűlölete tette szenvedélyesen erélyessé. Gyűlölte az idegeneket, kik kisebbitik a magyar történelmet s ellenségei a nemzetiség fejlődésének. Modora, polémiája heves, majdnem dölyfös volt. Ahol más óhajtott, remélt, kért, ő hitt, követelt és tett. Élesztette a nemzetiségi tüzet s az írók félénk hazafiságába bátorságot lehelt.

Az 1821-i Aurórában egy Árpád Pannónhegyen című költőies történelmi rajza jelent meg rézmetszet kíséretében. Vörösmarty Zalán futásába átvett egyet-mást e rajzból, sőt a párz dualizmust, Zoroaster Ormuzdját és Arimanját is, melyet itt Horvát, Cornides nyomán, a magyarok ősvallásával kapcsolatba hozott, szintén innen kölcsönözte, Ormuzdot Székely Hadúrjával helyettesítvén. Horvát történelmi munkáit is szorgalommal olvasta. „Horvát rendkívüli ember, munkái is azok - írja Zádornak 1825. decz. 1-én. Nem vagy hát finnus és a nagyszájú

Schlözerek, Schwarthnerek hallgathatnak.” Nemcsak Horvát tudománya, hanem egyénisége is hatott rá. Kedvelte benne azt a nemzeti szilaj önérzetet, magyaros módot, mely Horvát egész lényén előmlött, egész addig, hogy gyermekeit is ősmagyar nevekre kereszteltette. Horvátnak kedvenc könyve volt Zalán futása s belőle vett jeligét Rajzolatok című munkájához. A költő iránti rokonszenvet átvitte az emberre is és mindig kitűnő szívességgel fogadta házánál Vörösmartyt. Későn szokott fölkelni s ágyában reggelizett. Ilyenkor jött Vörösmarty legtöbbször hozzá. Szokása szerint elfeledte leültetni, de annál nagyobb lelkesedéssel beszélt neki a régi magyar nyelv emlékeiről s az őstörténelemlről. Vörösmartyban Horvát munkái és beszédei epikai terveket ébresztettek. E történelmi álmódosításokból átvett és alakított minden olyast, mi képzelmére hatott s egy nagy eposz tervét érlelte elméjében, melynek tárgya az ősi haza lett volna. Már 1827-ben ezt írja Zádornak: „Szeretnék egy nagyobb eposzba fogni s már nagyon forrnak gondolatjaim.” 1828-ban megjelent belőle egy töredék Magyarvár cím alatt a Koszorúban. Ezt az 1830-i Aurórában a Rom követte, mely szintén a leendő eposz egyik részét tette volna, de az egész örökre abba maradt... Az irrodalomban is többször szóba jött, hogy az eposz nem korszerű. A megalakult akadémia is drámára tűzött jutalmat... Ez eposz félbeszakadtával lassanként félbeszakadt Horváltal is minden viszonya. Sok minden választá el őket, az Auróra-kör, a Kritikai Lapok, az akadémia, melynek tagsági oklevelét Horvát kétszer is visszautasította. Horvát ezidő óta különben is mindinkább magába zárkózott s csak azoknak nyílt meg, kik rögeszméiben nem zavarták. Vörösmarty nem látogatta többé egykori pártfogóját és barátját, csak 1846-ban lépte át újra küszöbét, midőn Horvát a koporsóban feküdt s az akadémia Toldy indítványára, félbeszakítva ülését temetésére sietett egy oly írónak, ki nem tartozott ugyan tagjai közé, de akinek egykor hatása alatt állott minden régibb tagja.

Szikora Sándor

Irodalom: Götz László: „Keleten két a nap”

Szócs István: „Sumer és Szemere” Korunk, 1971/10.

Gyulai Pál: „Vörösmarty életrajza”

A Magyar Hirlap 1930. szeptember 7-i számban „Egyről-másról” cím alatt többek között ez áll: „Horvát-István volt azon történetíró, aki Rajzolatok a magyar nemzet legrégebb történeteiből című művében azt akarta bizonyítani, hogy a világ teremtésekor már Ádám és Éva is magyarul beszéltek.”

Horvát István nevezett könyve nekem megvan. Megjelent Pesten 1825-ben, de ebben sehol egyetlen szó Ádámról és Éváról nincsen. Ebből következik, hogy a cikk írója Horvát István könyvét sohasem olvasta, vagyis, hogy a Horvát Istvánról közszájon levő hazugságok alapján írt. Van azonban Horvát könyvében számtalan idézet régi görög és latin írók könyvéből, amely idézetek lelkiismeretes pontossággal irvák és bárki által ellenőrizhetők. Ezekkel pedig nem azt akarja bizonyítani, hogy Ádám és Éva magyarok lettek volna, hanem amit műve első oldalán kimond, hogy: „a magyar nemzet nem Árpáddal hullott le a magas egekből.”

Szószármaztatás pedig az egész műben alig fordul elő s ezek sem oly neveltségesekek, amelyeneket neki tulajdonítani szokás, és ha közöttük tévesek vannak is de ezek is az akkori, több mint 100 év előtti, nyelvészet színvonalán állóak. Össze kell ezeket hasonlítani a korabeli német, francia stb. nyelvészkedésekkel, mire azonnal belátandjuk, hogy Horvát István azokét fölül is multa. Viszont művéből kitűnik, hogy régibb történelmünk teljesen meghamisítva, illetve hogy a régi írók világos, reánk vonatkozó adatai úgy régebben mint ujabban, mindig a mi kárunkra, teljesen el lettek csürve-csavarva vagy elhallgatva, aminek természetes következménye, hogy őstörténelmünket illetőleg máig teljes bizonytalanságban tapogatódzunk.

Hogy pedig Horvát István ma miért van neveltségesek alakként föltüntetve, ezt azonnal megértjük ha tudjuk, hogy a bécsi császári hatalom egyik fő célja a magyarság teljes kiirtása lévén, ezért a magyarságot mindenáron vad, műveletlen népként akarta föltüntetni; számára tehát nagy baj volt, hogy a magyarságnak magas műveltségű tudósai vannak. Ezért lett kiküldve Schwartner, aki, és mások csupa magyargyűlölet - írásai célja is a magyarság önérzete és mások előtti tekintélye lerontása volt. Ugye lehet bizonyos mértékben hozzájárult ehhez sok félrevezetett magyarnak azon hibája is, hogy idegenek szavát többre becsüli ha az bármily képtelenséget, avagy hazugságot tartalmaz is, mint magyarét, ha az bármennyire okosat és helyeset mond is.

1895-ben a Magyar Tudományos Akadémia megbízásából Vass Bertalan dr. megírta Horvát István életrajzát. Vajon pedig az Akadémia e megbízást kiadta

volna-e ha Horvát István nem tartozott volna a kiváló tudósok közé? Ha olyan nevetséges, szálnalmas alak lett volna amilyennek őt ma föltüntetni szokás. És valóban mind az amit fölöle Vass összehordott, csak arra alkalmas, hogy bennünk iránta a legnagyobb tiszteletet, sőt csodálatot keltse. Éles elméje, kiváló tehetsége, tudása, ember fölötti szorgalma, önfeláldozó hazaszeretete őt kora egyik legkiválóbb emberévé emelte, akit nemcsak honfitársai, hanem a külföld is, amint ezt Vass több idézettel kimutatta, a legnagyobb tiszteletben részesítette.

Horvát egyik művéről írva mondja Vass: „Akik vesznek maguknak fáradtságot, hogy régebbi írók munkáit nemcsak felületesen lapozgatják, hanem lelkiismeretesen olvassák, egy művéből is fölismerik Horvátnak a régimúlt idők iránti érzékét. Akik hajlandók figyelembe venni milyen állapoton volt a történelemírás azon időben, azok Horvát művében a forrásművekre alapított előadás első, uttörőkíséretét látandják.”

De vajon ma kik vesznek maguknak azon fáradtságot, hogy a Horvát által említett és a magyarságra vonatkozó adatokat tartalmazó régi forrásokat csak meg is tekintsék? És vajon, akik ma Horvát Istvánt gunyolják, műveit el is olvassák, utána is járnak, hogy vajon mit is írt, vajon amit róla mondanak igaz-e? Vajon hányan vannak, avagy vannak-e, akik a Horvát által idézett művekben a a magyarságról szóló adatoknak utána néztek volna? Nem inkább kényelmesen elméleteket állítgatunk-e fel az általános beszédek alapján és saját elgondolásunk szerint? Holott éppen Horvát István volt azon úttörő, első tudós aki azon szokást hozta be, hogy állításainkat pontos idézetekkel, az illető mű szerzője, neve, kötete s oldalszáma pontos jelölésével támogassuk. Ma ebben a világ Horvát Istvánt követi, de ezt nem is tudja.

Okszerü /logikus/ valami-e, történelemírót, aki éppen pontossága révén, a tudományos művek megírása mai korrekt /helyes/ szerének egyik úttörője, megalapítója volt, azt állítani, hogy éppen ő csupa légből kapott badarságot írkált volna össze? Vajon a hibásak nem mi vagyunk-e, akik idegenek gyűlölködő hazugságait, badarságait elihisszük, továbbmondjuk anélkül, hogy Horvát István írásaiból valamit is olvastunk volna.

Vass írja: „igazságot szolgáltatni olyan férfinak, akit egyidőben a félreismerés áldozatul szemelt ki, ellenséges indulat befeketíteni igyekezett.”

Nem inkább azok nevetségesek-e, akik Horvát munkája eredményeit, anélkül, hogy ezt tudnák, ma élvezik használják, de őt soha meg nem említik, avagy ha igen, akkor őt nevetségesként gunyolják!

Írja Vass: „De nevetséges a pávatollalkkal ékeskedni s a megkopasztott pávát gunyolni. Pedig így bánt a kritika Horvát műveivel. Kiszedték belőle maguknak a javát és a megmaradott aljért őt támadták.”

Írja még Vass: „Horvát már a XIX.század elején fölismerete a tájszólások

fontosságát. A nyelvjárások akkoriban csak nevetség, furcsaság számba mentek. Műveletlen emberek szemében nem így van-e ma is?/ De Horvát komolyan vette s tanulmányozta. Sőt a tud.Gyűjt. 1817. számában pályázatot is hirdetett a palócság etnográfiai, antropológiai s nyelvészeti tanulmányozására. Amely pályázat pontozatai mai ethnographusnak is legnagyobb becsületére válnának, annál is inkább, hogy pályadíjul még 12 aranyat is fölajánlott. A pályázatra azonban válasz sem érkezett, mert kora tudósai meg sem értették a dolog fontosságát és még a 12 arany sem mozdított meg senkit. Ma már megértjük Horvátot, de előbb 100 esztendőnek kellett eltelnie.”

Az életrajz 313. és 314. oldalán Vass hosszú idézetet hoz az 1820. évi Conversationsblatt II. Jahrgang: 92. Wien 3. aug.-ból, ami Horvát Istvánról szól. Főlölesleges volna itt e hosszú idézetet ismételnem és elegendőnek vélem említenem, hogy az elejétől végéig Horvát Istvánról mint kiváló tudósról a legnagyobb tisztelettel, elismeréssel sőt csodálattal szól. De elképzelhető, hogy a magyarság írtását célzó császári hatalom számára ez milyen kellemetlen eset volt, amelyet tehát ellensúlyozni kellett!

Igaz ugyan, hogy ami Horvát őstörténelmi kutatásait illeti, ebben őt Vass is tulozónak itéli, mindazonáltal a tévedések fölül sem ő sem mások eddig még tárgyilagos fölvilágosításokat nem adtak. Senki még, nem tette meg azt, hogy Horvát és az általa idézett források állításait elemezte, esetleg megcáfolta volna. Márpedig, ha valamit tévedésnek akarunk állítani, akkor kötelességünk állításunkat elfogadhatóan alá is támasztani.

Mennyivel tulszárnyalja Horvát István nemcsak a maga korabeli de még a mai tudósok nagyrészét is azzal, hogy ő tudományos munkáját nem kezdi azzal, hogy elméletet állítana föl és ennek igazolására keressen bizonyítékokat, hanem szorgalmasan gyűjti az adatokat és a jövőre bizza, hogy ezekből mi fog leszűrődni. Holott a legtöbb mai tudós sem tesz egyebet mint kedvenc eszméje igazolására gyűjti a bizonyítékokat de elhallgatja mindazt ami eszméjével nem egyező.

Másrészt, hogy Horvát István mily gyászos időkben élt, erre legyen elég főlemlíteni, hogy akkoriban például Cziráký Antal országbíró, magyar ember, a magyar nyelv joga s művelése ellen még ilyen megokolással küzdött: „Ha a magyar nyelvet nagyon kiműveljük, elhanyagoljuk a latint.” /Lássad: Kerékgyártó Árpád: Magyarország emléklapjai. 1882.2./ Másszóval műveljük a latint és hanyagoljuk el anyanyelvünket!

De lássuk a fő dolgot is: Ádám és Éva „magyarságát” Horvát István ugyanis 1827-ben, egy barátjához Villax, zirci apáthoz intézett magánlevelében /nem a nyilvánosanágra szánt valamely művében! / többek között ezt írja: „Azon soha nem képzelt győződésre tettem szert, hogy a Mindenható az első emberben magyart alkotott. Ne véld, amikor ezt olvasod, eszem megtévedését. Istennek

ezernyi hála, ez még ép és helyesen gondolkodik, szoros kritika szerint ítél.” Mármost, ha itt tévedésről, túlzásbamenő rajongó sovinizmusal van is dolgunk, akkor is van-e jogunk oly kiváló tudóst, aminő Horvát volt magánlevélben, bizalmasan megírt mondásáért bolondnak, nevetséges valakinek nyilvánítanunk? Egyébként pedig idézett szavaiból világosan kitűnik hogy hallatlan voltáról mennyire tisztában volt.

Ha bizonyosau nem is tudjuk, hogy Horvátot ez annyit hánytorgatott ki-jelentésére mi indította, de részemről ezt is sejtem és itt megmagyarázni meg is kísérelem.

Először is Horvát István, mint a korabeli legtöbb ember, valószínűleg vallásos keresztény is volt, de még ha nem is, ugy azon időben, amikor a vallásosság még a tudomány fölött is uralkodott, ki merete volna azt kijelenteni, hogy Ádám és Éva sohasem léteztek, hogy csak a himség és nőiség költői megszemélyesítései, de amit már sem a zsidók, sem később a keresztények már nem tudtak, mivel a régi zsidók e regét /mythoszt/ valamely ősnépüktől, a szumerektől avagy Kanaán szintén fajunkbeli őslakóitól örökölték ugyan, de anélkül, hogy ennek értelmét is megismerték volna. De ha Horvát István mindezt így már tudta is vallásos papnak meg nem írhatta, mert ha eretnekként talán máglyára már nem is vitték volna, de állásvesztés és mindenünnen való kiközösítés számára el nem maradott volna. Tudta pedig Horvát István valószínűleg azt is, hogy régi nyelvünkben ez a szó: magyar még egyszerüen csak ember jelentésü volt és hogy nemzetnévvé csak igen későn alakult. Mi mást írhatott tehát, már csak illendőségből is vallásos papnak, mint azt, hogy Ádám: magyar, azaz: ember, volt.

Ez tehát azon magaslatok egyike, amelyeken Horvát István nagy szelleme már járt, de amelyekre mi csak ma, a XX. század vége felé kezdünk ismét fölkapaszkodni.

SZENT VAGY SZÖRNYETEG?

- Horvát Istvánról -

Örvendetes, hogy a Hunnia 15. számában Szikora Sándor kísérletet tesz a magyar nemzeti romantika nagy ideológusának, az idestova 150 éve halott Horvát István történész-filológusnak tárgyilagosabb értékelésére. Még örvendetesebb lenne, ha a „Katedra” képviselői és bűnbánatot tartanának már egyszer ebben az ügyben..., ám addig is, amíg ez előbb-utóbb elkerülhetetlenül bekövetkezik, feltétlenül ki kell egészítenem az említett cikket néhány észrevétellel. Azzal nevezetesen, hogy mit is nem mondott Horvát őstörténetünkéről, s ezzel szemben miket állított valójában? *(Az alábbiakat különben néhány évvel ezelőtt a História című folyóiratnak is, egy ugyancsak tárgyilagosságra törekvő Horvát-ismertetés kapcsán, szintén elküldtem. Az akkori főszerkesztő, Glatz Ferenc ígéretet tett a közlésére, mégsem jelent meg.)*

Elképesztő, hogy a legkülönbözőbb nyelvészeti és történelmi, „tudományos igényű” munkákban olyan nevetséges állításokat tulajdonítanak Horvátnak, amilyenek az ő műveiben soha meg nem jelennek, s amelyek inkább diáktanyák fajankós szellemeskedéseire emlékeztetnek, semmint bármilyen romantikus „képzelésre”. A leghírhedtebb rágalom: Horvát István szerint Nabukodonozor neve annyit tesz, hogy „Ne bolondozzon az úr”. Zsirai Miklóstól kezdve Komoróczy Gézáig és Fodor Istvánig idézik ezt a képtelenséget, anélkül, hogy megjelölnék: hol és mikor írta volna? Most ne vitatkozzunk azon, hogy vajon igényt tarthat-e egyáltalán a tudós nevezetre az, aki nem létező könyvekből nem létező állításokat idéz, mert ennek során sok egyetemi tanszék évszázados története elég végzetes színben tűnne fel. És ne is a legvadabb zöldségeket igyekezzünk cáfolni..., de mégis, „a viszonyulások milyenségére” jellemzésül, felhozom Szerb Antalt, aki rokonszenvel ír róla, és mégis, a magyar irodalom történetében olyan állításokat tulajdonít neki, hogy a bibliai Dávid király „székely származású” lett volna, hogy Tróját - nyilván a Helenopolis fordításaként - Ilusvárnak nevezi stb.

Válószerű, hogy Szerb Antal is csak hallomásból, harmad-negyedkézből ismerte Horvátot, mint úgyszólván mindenki; aki gúnyolódva idézi. Horvát ugyanis Dávidról azt írja, hogy a gázai filiszteusokhoz menekült, akik a „Székely nagy” címet adományozták neki, s hogy ez mit jelent, rögtön meg is magyarázza: markgraf, Prefectus provinciae, vagyis: őgróf. Horvátnál ugyanis a székely szó nem etnikumot jelöl, hanem foglalkozást; ő csatlakozik ahhoz a nézethez, hogy a „székely” szó jelentése: „határőr”. Ami viszont az Ilusvárat illeti, valaha középiskolai tananyag volt, hogy Tróját Priamosz nagyapja, Ilus építette, s innét jön az Ilion nevezet is. Csakhogy...ugye...felejt az ember és az tűnik nevetségesnek, aki még emlékezik valamire...

Ha valaki csak bele is olvas Horvátba, hamar tisztába jön szóhasználatával. Amikor pl. olyanokat ír, hogy Perzsiában „német” nemzet lakott, azt úgy kell érteni, hogy „indogermán”. Sok esetben a „zsidó nemzet” kb. olyan jelentésű nála, mintha azt mondaná: „a sémita népfajhoz tartozó” stb.

Az sem igaz, hogy az ókorban mindenütt „csak magyarokat látott” volna! A németek eredetét is visszavezeti a legrégebbi fáraók koráig; szerinte a német népnév sem jöhet a szláv nemec-ből, mivel már az ókorban léteztek németes nevű germán törzsek, s erre nézve számos régi forrást idéz A szlávok őseit ugyancsak felleli már a trójai háború hadszínterein is ...és így tovább.

Nos, hogy akkor mit is mondott; mi a tanítása lényege?

Az, hogy az ókor és a középkor közt nincs szakadék, történelmi folytonosságihiány mindazokat a népeket, akiket az ókorból ismerünk, nem nyelte el a föld, mint ahogy a középkorban megismert népek sem az égből pottyantak. Vagyis, a középkorban továbbéltek az ókor népei. Mindezzel kapcsolatban az alaptétele: nincs, vagyis nem létezett annyi nép, ahány népvét ismerünk; - sokszor a legkülönbözőbb népvévek ugyanazt a népet jelölik, másrészt: gyakran megesik, hogy ugyanaz a népnév különböző népeket jelöl!

A magyar őstörténettel kapcsolatban a leglényegesebb megállapítása az, hogy nemcsak egyetlen, hanem legalább hét magyar nyelven beszélő „etnikum” létezett, vagyis, ahogy ő mondja, hét „magyar nemzet” volt. Ezen belül elméletének a legkritikusabb pontja - ő maga is tisztában van ezzel -, hogy a jászok és a kúnok eredetileg szintén magyar nyelvű nemzetek voltak. Csakhogy az utóbbiak, miután részint a magyarokba, részint más népekbe olvadtak, hazájuk és így népük nevét is ráhagyták a helyükbe lépő kipcsaki tatárookra. (A magyarországi kún azaz kipcsaki - nyelvemlékeket úgy magyarázza, hogy azok a kúnokkal együtt bejött tatároktól származnak, amit olyan helynevek is igazolnak, mint pl. Tatárszentgyörgy)

Noha valóban sokat etimologizál, bár egészen más színvonalon, mint amit neki tulajdonítanak, őstörténeti feltevéseinek irányát nem a szófacsarás és a belőlük fakadó „banyás okoskodások” határozták meg, hanem olyan furcsa adatok, amelyek oklevélmunkájának kezdetén már az 1810-es években feltűntek neki. (A Rajzolatok-at, elméletének alapvetését, 1825-ben jelenteti meg, mint írja, tizenöt évi vívódás után, s akkor is e kísérelő mentegetőzéssel: lehet, hogy „vadaknak és örületeseknek” fognak feltűnni állításaim...) Az egyik ilyen adat például az, hogy egy Kún Péter nevű személy nevét így fordítják latinra: Petrus Cananeus..., a másik meg egy egész adatbokr: a középkori magyar oklevelek a jászokat hosszú időn át philiszteusoknak emlegetik (különböztetve máig sem tisztázott okokból).

Miután ebbe az irányba elindult, rengeteg olyan ókori földrajzi és személynévet talált, amelyek magyaros hangzásúak (pl. Árpád), ám ezeknek semmi köze az

olyan sületlenségekhez, mint Ádám-Éva Ad ám! - Ej ha. Pl. érdekes tanulmányban fejtegeti, hogy a kaján szót a magyar köztudat mindég Kain nevével hozta kapcsolatba, holott a magyar nyelvre fordított bibliai szövegekben mindég csak a Káin alak állott..., létezett tehát e dolgokról más, nem bibliai tudomás is.

Természetes, hogy valahány Makar, Makarosz, Maquar, Mazar, Madzar nevet talál az ókorban, azt mind kapcsolatba hozza népnevünkkel...és a „többi magyar nemzet” neveivel is így jár el; legtöbbször nem is a hasonló hangalak, hanem a jelentés alapján hasonlítja össze őket. Így pl. az összes „földművelő”-nek értelmezhető népnevek szerinte magyarokat, az „fjász”-nak megfejthető jászokat rejtenek, a „királyi” jelentésűek kúnokat; a „fosztogatók”nak (vagyis feudális-militarista zsákmányoló termelési rendszerben élőknek lefordíthatókat palócoknak tartja stb. Végülis kb. 180 (száznolcvan) olyan népnevet talál, amely kapcsolatba hozható az ókorban a „magyar népekkel”.

Nyilván ő is sejti, hogy ez csak részben lehet igaz, de mondja, „vannak a hazának tudós férfijai”, akik állításait majd megválogatják. Ma használatos kifejezéssel élve a polipragmatis módszerét - és műhibáját - követte (el); úgy vélte, minél több feltételezést röpit fel, annál nagyobb a valószínűsége, hogy egyrésztük beválik. Sajnos, a hazának nem akadtak olyan „tudós férfijai”, akik állításait, illetve feltételezéseit, felkínált filológiai adatait megszürték volna, hanem úgyszólván olvasatlanul elvetették. Ami különben azért nem csoda laikusok részéről, mert teméntelen sok benne a latin, német stb. idézet, olvasása fáradságos és igen nagy figyelem-összpontosítást kíván. Eppen ezért ellenfelei mondhattak róla, amit akartak; senki sem járt annak után!

Jellemző, hogy már első kritikusi is rágalmazták, pl. Hunfalvy Pál. A magyar, török s finn szövegekről szóló értekezésében (1854), hogy diszkreditálja, „gyanús” körülményként emlegeti, hogy érdekes Horvát István, aki mindenkit elolvasott „éppen Otrókocsit nem olvasta, legalábbis nem említi: a célzás odamegy ki, hogy Horvát elplagizálta volna Otrókocsi etimológiáit..., s ezért hallgat róla. Csakhogy Horvát emlegeti és bírálja is, éppen abban a tanulmányában (A jászokról), amellyel Hunfalvy a legtöbbet vitatkozik!

Dehát Hunfalvy miért ne rágalmazott volna? A gyakorlat megmutatta, hogy megtehette: a katedra több mint száz éven át cinkosa volt; a kívülállókat meg leintették, mint őrült ámokfutókat, vagy - a Kádár korszakban - mint imperialista ügynököket.

Mindamellet mégsem merül ki abban Horvát István tudományos érdeme, hogy a rá való hivatkozások módja lakmuspapírként jelzi: kibem nem volt tudományos tisztesség a katedrán. Az általa feltárt óriási ókori és középkori filológiai adattömeg még mindég kiértékelésre és hasznosításra vár.

Nézeteit a legdidaktikusabb módon egy kritikaszorozatban foglalja össze, amelyet a Tudományos Gyűjtemény 1832-ben kezd közölni, tizennyolc folytatáson át. Ebben a Pirringer Mihály nevű szerző könyvét bírálja. Pirringer, egy időben a császári titkos rendőrség főnöke, műkedvelő történész és professzionista provokátor. A magyar nyelv ágazatai címen kiadott (németül és magyarul) egy könyvet, amely éppen olyan, mint amilyennek Zsiraiék Horvátot rágalmazták; csupa gyerekes szócsavarás (mármint ez lehet a kritikái alpján; az eredetit sosem tudtam megszerezni) és nacionalista gögösködés. Horvát István nemcsak „tudományos” képtelenségeit sepri félre, hanem elutasítja pl. azt a nacionalista álláspontját is a „méltóságos szerzőnek”, hogy egyik nyelv lehet „szebb”, mint a többi.

És mégis, milyen fantasztikus: mindazzal mai napig is Horvátot vádolják, amit Pirringer követet el! Az elmúlt húsz évben legalább húsz magyar folyóiratban próbáltam erről írni, ám egyik sem vállalkozott arra, hogy Horvát Istvánnal szemben bárkit is elmarasztaljon, legyen az finnugrista egyetemi tanár vagy politikai rendőrfőnök.

Ezt a szörnyen kínos dolgot a Magyar Tudományos Akadémia csak egyetlen módon tehetné villámgyorsan jóvá: ha kiadná Pirringer könyvét és vele egy kötetben Horvát István bírálatát...természetesen, lefordított latin idézetekkel; ha futja még erre az Akadémia „kapacitásából”. (Egyébként az oklevélten és a könyvtártudomány inkább elismeri Horvát érdemeit, mint a nyelvészet. Pedig Horvát vallotta: Nevesd ki, vessed meg, hagyd egészen abba a Velős Nyetvtudományt, azonnat Barom léssen belőled! ...Hogy viszont a velőtlen nyelvtudomány hova vezet, azt naponta sírva és fogcsikorgatva kell tapasztalnunk)

Szőcs István (Kolozsvár)

A MAGYAR MÚLT ELTITKOLT ÉVEZREDEI

eddig megjelent kötetei:

Röck Gyula: Zsidó volt-e Jézus

*Télfy János: Magyarok Őstörténete
görög források a scythák történetéhez*